

MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOŠA
BOSNE I HERCEGOVINE

**IZVJEŠTAJ
IZ OBLASTI POLJOPRIVREDE
ZA BOSNU I HERCEGOVINU
ZA 2012.GODINU**

Godišnji izvještaj o stanju u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja

Maj, 2013. godine

SADRŽAJ

	Uvod	4
1.	Mjere i prioriteti politike u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u 2012. godini	7
1.1.	Nadležnosti i institucionalni okvir u sektoru poljoprivrede	7
1.2.	Administrativni kapaciteti	9
2.	Poljoprivreda Bosne i Hercegovine u 2012. godini	11
2.1.	Poljoprivreda i prehrambena industrija u ekonomiji	11
2.2.	Poljoprivredno zemljište i oranične površine	12
2.3.	Biljna proizvodnja	12
2.3.1.	Proizvodnja žitarica	13
2.3.2.	Proizvodnja industrijskog bilja	13
2.3.3.	Proizvodnja krmnog bilja	14
2.3.4.	Proizvodnja povrća	15
2.3.5.	Proizvodnja voća i grožđa	16
2.4.	Stočna proizvodnja	18
2.4.1.	Brojno stanje stoke i stočna proizvodnja	18
2.4.2.	Klanje stoke i peradi u klaonicama i prerada mesa	18
2.4.3.	Proizvodnja i prerada mlijeka u 2012.godini	19
3	Cijene poljoprivrednih proizvod na pijacama	20
3.1.	Otkup i realiziranje/direktna prodaja poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini	20
4.	Pregled kapaciteta i iskorištenost prehrambene industrije	22
4.1.	Prehrambena industrija u Republici Srpskoj	22
4.2.	Prehrambena industrija u Federaciji BiH	23
4.3.	Prehrambena industrija u Brčko Distriktu	23
5.	Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima i trgovinska politika	24
5.1.	Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima	24
5.2.	Struktura BiH robne razmjene poljoprivrednih proizvoda	24
5.3.	Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regijama	27
5.4.	Razmjena poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom i Srbijom	29
5.4.1.	Robna razmjena s Hrvatskom	29
5.4.2.	Robna razmjena s Srbijom	31
5.5.	Trgovinski sporazumi	31
5.5.1.	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju – izvršenje Privremenog sporazuma	31
5.5.2.	Sporazum CEFTA 2006	33
6.	Podrška poljoprivredi Bosne i Hercegovine za 2012.godinu	35
6.1.	Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj BiH i struktura po entitetima	35
6.2.	Struktura podrške po grupama mjera	38
6.2.1.	Struktura mjera podrške u okviru pojedinačnih grupa	39
6.2.2.	Struktura po entitetima i Distriktu Brčko	42
6.2.3.	Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama	45
6.3.	Ostala podrška poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima	48
6.3.1.	Prijedložene mjera za poboljšanje uslova poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji	48
6.3.2.	Mapa puta s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda animalnog i biljnog porijekla	48
7.	Politike u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja	51

7.1.	Implementacija Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH	51
7.2.	Uspostava i razvoj Poljoprivrednog informacionog sistema	51
7.3.	Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi (Odbor za KIP)	54
7.4.	Savjetodavno Vijeće za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj	54
7.5.	Savjetodavne službe	55
7.6.	Infrastruktura kvaliteta i robne rezerve	55
8.	Regulativa	57
8.1.	Izrada Zakona o vinu Bosne i Hercegovine	57
8.2.	Pravilnici Zakona o duhanu BiH	57
8.3.	Izrada Zakona o organskoj proizvodnji BiH	58
8.4.	Usvojeni zakonski i podzakonski akti	58
9.	Fitosanitarna politika	60
9.1.	Institucionalni i administrativni kapaciteti	62
10.	Veterinarska politika	65
10.1.	Institucionalni i administrativni kapaciteti	65
10.2.	Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja	68
11.	Politika sigurnosti hrane	73
11.1.	Institucionalni kapaciteti i kontrole strukture	73
11.2.	Aktivnosti koje su realizirane u oblasti sigurnosti hrane	75
12.	Ribarstvo	78
13.	Ruralni razvoj	79
14.	Međunarodna saradnja	81
14.1.	Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja	81
14.2.	Aktivnosti donatora u 2012. godini	81
14.3.	Međunarodni bilateralni sporazumi	86
14.4.	Članstvo u međunarodnim tijelima i organizacijama (OIV, SWG)	86
15.	Prioriteti sektora poljoprivrede u 2013. godini	87

BOSNA I HERCEGOVINA – PROFIL

Bosna i Hercegovina je država u jugoistočnom dijelu Europe, smještena na zapadu Balkanskog poluostrvu. S sjevera, zapada i juga graniči s Hrvatskom, a s istoka sa Srbijom i Crnom Gorom.

Glavni grad BiH je Sarajevo. Prema svom geografskom položaju BiH se nalazi na granici dva velika klimatska pojasa u zapadnom dijelu Balkanskog poluostrva. Klima je pretežno kontinentalna, mediteranska na jugu.

Površina	51.209,2 km ²
Administrativna organizacija	Federacija BiH, Republika Srpska, Brčko Distrikt BiH
Broj stanovnika	3.839.737
Službeni jezici	bosanski, srpski, hrvatski i dva pisma (latinica i cirilica)
Službena valuta	Konvertibilna marka (KM) KM = 0,51129 EUR
BDP 2011. godina (miliona KM)	25.666
BDP po glavi stanovnika (KM)	6.684
Zaposlenost	685.117
Nezaposlenost	550.255
Uvoz (milijardi KM)	15,52
Izvoz (milijardi KM)	7,86
Deficit (milijardi KM)	7,39
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	51,52

UVOD

Poljoprivreda u Bosni i Hercegovini je mnogo više od primarnog privrednog sektora, s obzirom na stratešku važnost koju ima u osiguravanju sigurnosti hrane i zaposlenosti stanovništva (20,6%), posebno u ruralnim područjima. Osim toga, poljoprivreda je osnova ekonomije i izvor sirovina za industrijsku prerađu. Međutim, bez obzira na značaj koji ima, navedeni udio poljoprivrede u bruto nacionalnom dohotku je smanjen BiH u proteklih jedanaest godina, od 14% (2001) do 6,9% (2011), kao rezultat njegove stagnacije u odnosu na druge industrije u kojem se bilježi određeni napredak.

Činjenice koje ukazuju na stagnaciju u poljoprivredi je 47% neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta, niska produktivnost, ekstenzivne proizvodnje voća i povrća, niski prosječni prinosi usjeva, niske vrijednosti sredstava za subvencije, i tako dalje. Pored toga, efekti klimatskih promjena u zadnjih deset godina, od kojih je sedam okarakterisano kao godine suše,(neke od njih kao što su bili 2008. godina, 2010. godina ,a posebno 2012. godina kao ekstremno suha), nanijeli su ogromnu štetu BiH poljoprivredi kako u smanjenjenju ukupnih prinsosa, tako i u kvalitetu i izvozu poljoprivrednih i prehrabnenih proizvoda.

Poljoprivredno zemljište u BiH zauzima 2.572.000 ha što je 50,3%, u odnosu na ukupnu površinu zemljišta. Od toga, obradivog zemljišta je 1.585.000 hektara, što je 62% poljoprivrednog zemljišta, dok oranično zemljište se prostire na oko 1 milion hektara, od čega je oko 47% neiskoršteno. Struktura područja za sjetuve već godinama se ne mijenja i dominiraju žitarice s udjelom od 57%, zatim 26% krmno bilje, povrće 15% i industrijsko bilje 2%.

Prema statističkim podacima za 2012. godinu biljna proizvodnja je znatno manja u odnosu na 2011. godinu i to: žitarica za 19,5%, industrijskog bilja za 13,34%, krmnog bilja za 16,25% i povrće za 21,83%. Iako je broj stabala, sposobnih za rod, u 2012. godini veći za 2,7% u odnosu na 2011. godinu, proizvodnja voća smanjena je za 30,7%. Proizvodnja jagodičastog voća (jagode i maline) bilježi negativan trend kretanja i evidentno je manja za 14%. Proizvodnja grožđa jedina je proizvodnja koja je u 2012. godini bilježila rast i to za 20%, u odnosu na prethodnu godinu.

Brojno stanje stočnog fonda, u odnosu na isti period 2011. godine, smanjeno i to; goveda za 2,2%, ovaca za 1,6%, svinja za 6,6%. U istom periodu ukupan broj peradi je uvećan za 3,7%, dok se broj koza zadržao na istoj razini od 65 tisuća komada. Osim što je smanjeno brojno stanje stoke smanjena je i stočarska proizvodnja, naročito mlijeka i to kravljeg mlijeka za 2,2%, ovčjeg mlijeka za 10,6% i kozijeg mlijeka za 5,4%. Ukupna proizvodnja meda je uvećana za 1,6%, proizvodnja jaja za 11,7%, dok je ukupna količina proizvodene vune smanjena za 4,1%.

Registriranih poljoprivrednih gazdinstava i klijenata u BiH za 2012. godinu iznosio je 114.740 i to u Federaciji 48.509, Republici Srpskoj 63.795 i Distriktu Brčko 2.436. Ukupan budžet za poljoprivrednu u BiH za 2012. godinu je iznosio 157, 89 miliona KM, što predstavlja povećanje za oko 11,14% u poređenju na prošlu godinu kada je iznosio 142,05 miliona KM.

Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2012. godini iznosio je 2,82 milijarde KM, što predstavlja 18,46 % od ukupnog bh. uvoza. Ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2012. godini iznosio je 637,99 miliona KM i predstavlja 8,12% od ukupnog bh. izvoza. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini rastao je po stopi od 4,21%, a uvoz po stopi 1,68%, čime se povećava pokrivenost uvoza izvozom u 2012. godini u poređenju na prethodnu 2011. godinu i to 22,65%.

Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz BiH kontinuirano raste od 2005. do 2012. godine. Niža stopa rasta izvoza poljoprivrednih proizvoda, u poređenju na prethodne godine, evidentna je u 2012. godini. Rast izvoza nije prekinut ni u 2009. godini kada su se posljedice svjetske ekonomske krize

odrazile na pad uvoza poljoprivrednih proizvoda, koji je imao nešto nižu stopu rasta u poređenju na prethodne godine. U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e učestvuju s 66,09%, a članice EU s 29,04%. Dok u ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda CEFTA-e učestvuje sa 51,91%, a članice EU sa 35,09%.

Politika u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u BiH posljednjih se godina razvija u skladu sa ciljevima i potrebama za pripremu i priključenje Europskoj uniji. Aktivnosti sprovedene u poljoprivrednom sektoru tokom 2012. godine odnosile su se na:

- Razvoj institucija u sistemu sigurnost hrane - prioritetno u pravcu dobijanja izvoznih dozvola za Europsku uniju;
- Aktivnosti za ostvarivanje mogućnosti korišćenja IPARD sredstava;
- Provođenje Prijedloga mjera za poboljšanje uslova poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
- Provođenje Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH;
- Ispunjavanje obaveza i prioriteta iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Europskog partnerstva;
- Preuzimanje *acquis-a* i donošenje sveobuhvatne strategije za usklađivanje s *acquis -om* u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Razvijanje funkcionalnog sistema za provođenje *acquis-a* iz oblasti sigurnosti hrane, s ciljem povećanja trgovine poljoprivrednim proizvodima;
- Jačanje kapaciteta službenih kontrola u području sigurnosti hrane, veterinarstva, fitosanitarnih pitanja i pitanja vezanih za genetski modificirane organizme;
- Početak provođenja odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2010;
- Potpisivanje i realizacija bilateralnih sporazuma.

Iako je BiH potpisala veliki broj bilateralnih ugovora i multilateralni sporazuma sa susjednim zemljama, neefikasni mehanizmi trgovinske politike koji trenutno postoje u BiH, nisu doveli do značajnog porasta izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. U isto vrijeme, pred bh. poljoprivredom su i brojni drugi izazovi, a naročito u dijelu ispunjenja preuzetih obaveza na putu ka Europskoj uniji, jer pridruživanje neizbjegno i zahtijeva prilagođavanje i reforme poljoprivrednog sektora u skladu sa zahtjevima Unije.

Osim posebno povoljne trgovinske pozicije koju ima BiH za izvoz svojih proizvoda, poljoprivredna proizvodnja ne može pratiti produktivnost kao ostale grane privrede, u čemu i jeste problem i razlog zbog čega su sve zemlje, a naročito one sa razvijenom ekonomijom, uvele jake sisteme subvencija - kako podrške razvoju, tako i očuvanju dostignutog nivoa poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivrednici i proizvođači BiH iako imaju potencijal da domaće tržište opskrbe proizvodima, većina domaćih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda nije cjenovno konkurentna. Razlog za ovakvo stanje su skupa kreditna sredstva i višestruko manja izdvajanja iz vladinih budžeta za subvencije u poljoprivredi, u poređenju na zemlje okruženja. Dodatno, nedostatak certifikacije i licenciranja poljoprivrednih proizvoda u skladu sa EU standardima je takođe problem, koji na prostorima BiH egzistira već dugi niz godina i onemogućava izvoz poljoprivrednih roba visoke vrijednosti.

Ključna aktivnost koja je realizirana u 2012. godini je izrada podzakonskih propisa iz „higijenskog paketa“ kojim se u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine preuzimaju Uredbe 852/2004 (opći uslovi higijene hrane), 853/2004 (posebni uslovi higijene hrane životinjskog porijekla), 854/2004 (sistem službene kontrole hrane životinjskog porijekla) i 882/2004 (službene kontrole hrane, hrane za životinje, zdravlja i dobrobiti životinja).

Vijeće ministra je donijelo set pravilnika iz tzv. "higijenskog paketa", sa ciljem ispunjavanja obaveze o harmonizaciji bh. propisa s zakonodavstvom Europske unije, a koje je pripremila Agencija za sigurnost hrane BiH i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. Usvajanje higijenskog paketa, kojim se usklađuje inspekcijski nadzor i kontrola prehrambenih proizvoda animalnog i biljnog porijekla, jedna je od ključnih aktivnosti koja će poboljšati uspostavu sistema sljedivosti i sigurnosti hrane, odnosno uspostavu komandnog lanaca u skladu sa EU standardima i praksama.

Međutim, i u narednom periodu nepophodno je kompletan sistem sigurnosti hrane učiniti efikasnijim, a da to unapređenje efikasnosti bude prepoznato i potvrđeno od EU institucija. Usvajanje i provođenje propisa EU *Acquis Communautaire* u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja, veterinarske, fitosanitarne politike i politike sigurnosti hrane i ispunjavanje sigurnosnih standarda u trgovini hranom prioritetni je zadatak i od posebne je važnosti za bh. poljoprivrednu, jer u suštini predstavlja stvaranje mogućnosti za izvoz i plasman poljoprivrednih proizvoda na EU tržište i tržište Republike Hrvatske.

Jednako važno je i stvaranje operativne strukture za korištenje pretpriistupne pomoći za poljoprivredu i ruralni razvoj (IPARD). Izvješaj iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2012. godinu pripremilo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja u saradnji s entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Odjelom za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Brčko Distrikta BiH, u skladu sa člankom 23. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH.

Ovaj Izvještaj uglavnom slijedi strukturu izvještaja iz prethodnih godina, daje pregled i ocjenu stanja u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja, te mjere sektorske politike koje su preduzete u 2012. godini. Pored toga, Izvještaj sadrži i prijedlog mjera sektorske politike i način realiziranja u 2013 godini. Prioriteti u narednom periodu čvrsto su vezani uz proces pristupanja Bosne i Hercegovine Europskoj uniji i ispunjavanju obaveza koje proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, posebno onih koje stvaraju uslove i omogućuju dvostranu trgovinu poljoprivrednim proizvodima.

1. MJERE I PRIORITETI POLITIKE U SEKTORU POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2012. GODINI

U ovom poglavlju dat je pregled ključnih prioriteta i pregled mjera politike u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju za 2012. godinu. **Prioriteti i mjere politike predložene su u Izvještaju iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2011. godinu.**

Mjere i prioriteti politike u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju predložene u Izvještaju iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2011. godinu bile su:

1. Razvoj institucija u sistemu sigurnosti hrane - prioritetno u smjeru dobijanja izvoznih dozvola za Europsku uniju;
2. Aktivnosti za ostvarivanje mogućnosti korištenja IPARD sredstava;
3. Implementacija Prijedloga mjera za poboljšanje uslova poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
4. Implementacija Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH;
5. Ispunjavanje obaveza i prioriteta iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Europskog partnerstva;
6. Preuzimanje acquisa-a i donošenje sveobuhvatne strategije za usklađivanje s acquis-om u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja;
7. Razvijanje funkcionalnog sistema za provođenje acquisa-a iz oblasti sigurnosti hrane, sa ciljem povećanja trgovine poljoprivrednim proizvodima;
8. Jačanje kapaciteta službenih kontrola u oblasti sigurnosti hrane, veterinarstva, fitosanitarnih pitanja i pitanja vezanih za genetski modificirane organizme;
9. Početak implementacije odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2010;
10. Potpisivanje i provođenje bilateralnih sporazuma;
11. Intezivna realizacija i provođenje aktivnosti Mape puta, s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla;
12. Realizacija Prijedloga mjera za poboljšanje uslova poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
13. Izrada Nacrta Strateškog plana ruralnog razvoja;
14. Izrada novog Zakona o vinu;
15. Uređenje zakonodavstva o organskoj proizvodnji;
16. Harmonizacija mjera podrške;
17. Uspostava i razvoj Poljoprivrednog informacionog sistema;
18. Izrada uredbe za tržišne standarde voća i povrća.

1.1. Nadležnosti i institucionalni okvir u sektoru poljoprivrede

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MSTEO BiH) u poljoprivrednom sektoru obavlja poslove i zadatke iz nadležnosti BiH koji se odnose na definiranje politike, temeljnih principa, koordinaciju djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i institucija na međunarodnom planu.

U okviru Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, organizacijska jedinica **Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja**, zadužena je za:

- Razvoj i osiguranje efikasnog usklađivanja, koordinacije, primjene i monitoringa strategija i akcionalih planova u BiH u sektoru poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja;
- Redovni (najmanje jednom godišnje) monitoring i evaluaciju primjene strategija i procjene pojedinačnih politika, njihove efikasnosti, doprinos sveukupnim ciljevima sektora kako u finansijskim tako i ekonomskim pokazateljima, te pružanju smjernica za prilagođavanje mjera koje će biti usklađene s rezultatima tih analiza, koordinaciju primjene svih instrumenata

politike i mjera čime se osigurava da su one usklađene s strategijama sektora BiH i relevantnim međunarodnim sporazumima;

- Redovno revidiranje i ažuriranje strategija i akcijskih planova u BiH, u smislu praćenja ciklusa u EU, u konzultaciji i dogovoru s nadležnim tijelima u entitetima i Brčko Distriktu BiH, kao i drugim institucijama;
- Uspostava i osiguranje usklađenosti i koordinacije programa, zakona i drugih propisa i mjera u sektoru potrebnih za pregovore i ispunjavanje preuzetih međunarodnih obaveza, uključujući ispunjavanje svih uslova koji se odnose na europske integracije na svim nivoima vlasti;
- Osiguranje uspostave i koordinacije svih potrebnih institucija i drugih tijela, koordinacije razvoja neophodnih mjera i procedura za ispunjavanje međunarodnih obaveza i standarda trgovine koje se odnose na sektor poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u BiH i njihovo usklađivanje i integracije u EU, osiguranja uspostave i razvoja potrebnih mehanizama za konsultaciju, komunikaciju, koordinaciju i saradnju s vlastima na svim nivoima nadležnim za efikasno upravljanje sektorom poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja;
- Osiguranje unapređenja i distribucije znanstvenih saznanja i inovativnih praksi za sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja BiH, u saradnji s drugim relevantnim tijelima vlasti;
- Osiguranje ispunjavanja, konzistentnosti i sveobuhvatnosti svih obaveza izvještavanja, kako se to zahtijeva prema međunarodnim sporazumima i domaćim zakonima i drugim propisima koji se odnose na sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja BiH, pripreme godišnjih izvještaja o stanju sektora i osiguranje efikasne koordinacije svih inspekcijskih službi u području sektora poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja;
- Usmjeravanje rada i nadzora nad radom Ureda za veterinarstvo BiH i Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, koordinacije s Agencijom za sigurnost hrane BiH kako bi se osigurao efektivni razvoj implementacije politike sigurnosti hrane BiH.

Upravne organizacije u sastavu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH su Ured za veterinarstvo BiH koji je nadležan za zdravlje i njegu životinja; Uprava za zaštitu zdravlja bilja BiH nadležna je za zaštitu zdravlja bilja, a Ured za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju.

Ključnu ulogu u upravljanju sektorom poljoprivrede na nivou entiteta i Brčko Distrikta imaju Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta BiH.

U Federaciji BiH ovaj sistem nadležnosti je dodatno podijeljen, tako da su u svih 10 kantona uspostavljene uprave koje su nadležne za pitanja poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva i vodoprivrede.

Nadležnosti entetskih ministarstava su: izvršavanje politika i provođenje zakona koje su donijela nadležna tijela entetskih vlasti, nadzor nad primjenom propisa i donošenje odluka, upravljanje prirodnim resursima za razvoj poljoprivrede, prehrambene industrije i pratećih djelatnosti i to u oblasti biljne proizvodnje, stočarstva, ruralnog razvoja, ribarstva i lova, zaštite i korišćenja poljoprivrednog zemljišta, prehrambene industrije, proizvodnje stočne hrane, vodoprivrede, veterinarske i fitosanitarne zaštite, zaštite javnog zdravlja i šumarstva.

Rad Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BD BiH vezan je za razvoj i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i uzgajanje stoke, zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, veterinarsku i sanitarnu kontrolu zdravlja životinja i javnog zdravlja, primjenu kreditne politike, zaštite i racionalnog korištenja poljoprivrednog zemljišta, pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi i stočarstvu, obnavljanju šuma, zaštiti od nedozvoljene sječe, održavanju struktura za upravljanje vodama.

1.2. Administrativni kapaciteti

U Sektoru poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja u okviru Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH zaposlena su ukupno 24 državna službenika i zaposlenika, od čega je 15 stalno zaoslenih državnih službenika (VSS), 3 službenika angažovana u okviru projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj (VSS), i 6 zaposlenika (SSS).

Broj zaposlenih u MVTEO BiH na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj

Sektor/Služba	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konsultantski ugovori	Ukupno uposlenih
Pomoćnik ministra i administracija	1+2	1+2	/	3
Odjel za međunarodne odnose i koordinaciju projekata	6	4	/	4
Odjel za analizu politika, monitoring i evaluaciju i informiranje	6	2	/	2
Odjel za koordinaciju politike poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja	9	8	1	9
Odjel za koordinaciju platnog sistema, inspekcijske i savjetodavne službe	7	4	2	6
Ukupno	31	21	3	24

Izvor: Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji MVTEO BiH, 2012. godina

U okviru **Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede, šumarstva** zaposlena su ukupno 72 zaposlenika, od čega 62 stalno i 10 konsultanata angažovanih u okvir projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj.

Broj zaposlenih na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj u Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Sektor/Služba	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konsultantski ugovori	Ukupno uposlenih
Sektor poljoprivrede	16	11	1	12
Sektor za poljoprivrednu politiku i međunarodnu saradnju	21	12	2	14
Sektor za prehrambenu industriju	7	4	0	4
Sektor za veterinarstvo	12	8	1	9
Sektor za vodoprivredu	19	12	1	13
Sektor za šumarstvo	11	6	0	6
Služba za direktna plaćanja	16	9	5	14
Ukupno	101	62	10	72

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva FBiH, Interni dokument

U **Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske** i Agenciji za agrarna plaćanja primljeno je u stalni radni odnos jedanaest konsultanata, koji su bili zaposleni na projektu Poljoprivreda i ruralni razvoj. Istovremeno, završena je procedura prijema i imenovanja direktora Agencije za agrarna plaćanja. Osim direktora, u Agenciji za agrarna plaćanja radi još 21 službenik, od čega je 19 državnih službenika i namještenika i 2 pripravnika. U Ministarstvu je zaposlen 81 službenik, od čega 59 državnih službenika i volontera, 1 savjetnik ministra, 2 volontera i 19 zaposlenih na određeno vrijeme.

U Agenciji za pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi s 31.12.2012. godine sistematizacijom je predviđeno 29 radnih mjeseta s 32 izvršitelja. Trenutno su angažovana 24 stalno uposlenih i 15 privremenog zaposlenih radnika, od kojih je 14 pripravnika. Sistematizacijom, u Agenciji za uzgoj i

selekciju u stočarstvu Republike Srpske predviđeno je 49 radnih mesta. Trenutno su angažirana 43 stalno zaposlena i 4 privremeno zaposlenih radnika. Početkom 2013. godine navedene Agencije biće reorganizirane i činiće nove odjele u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske.

Broj zaposlenih u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske

Sektor/Odjel	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Uposleni na određeno vrijeme	Ukupno uposlenih
Resor poljoprivrede i ruralnog razvoja	29	19	4	23
Resor vodoprivrede	7	2	2	4
Resor ishrane	6	2	2	4
Resor veterine	12	4	3	7
Resor šumarstva	8	8	1	9
Ukupno po resorima	62	35	12	47
Sekretarijat	26	23	7	30
Jedinica za internu reviziju	3	1		1
Savjetnik ministra	1	1		1
Volonteri		2		2
Ukupno MPŠVRS	92	62	19	81

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske

U okviru **Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta** u skladu sa sistematizacijom na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj radi ukupno 28 zaposlenika.

Broj zaposlenih na poslovima vezanim za poljoprivredu i ruralni razvoj u Odjelu za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade BD BiH

Sektor/Služba/Pododjel	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konsultantski ugovori	Ukupno uposleni
Pododjel za poljoprivredu	19	19	0	19
Pododjel za analizu i administrativnu potporu i ruralni razvoj	9+6	9	0	9
Ukupno	34	28	0	28

Izvor: Interni dokument Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade Brčko Distrikta BiH (2012)

2. POLJOPRIVREDA BOSNE I HERCEGOVINE U 2012. GODINI

2.1. Poljoprivreda i prehrambena industrija u ekonomiji

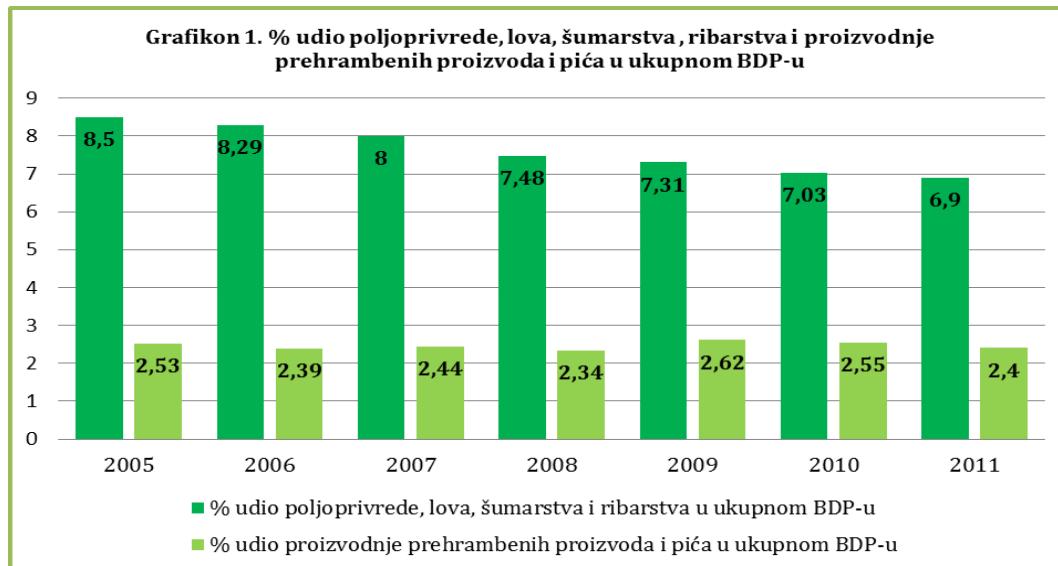
Ukupna vrijednost poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva u 2011.¹ godini iznosila je 1.771,9 miliona KM, što je za 1,73% više u poređenju na 2010. godinu. Vrijednost proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u 2011. godini iznosila je 617.191 KM, što je za 1,13% manje u poređenju na prethodnu godinu kada je vrijednost iznosila 624,26 tisuća KM.

Bruto dodata vrijednost poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva, i proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u ukupnom BDP-u

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vrijednost poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva (000 KM)	1.457	1.617	1.796,74	1.850,68	1.769,93	1.741,7	1.771,85
% udio u ukupnom BDP-u	8,5	8,29	8	7,48	7,31	7,03	6,9
Vrijednost proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića (000 KM)	434,7	460,7	530,3	578,4	628,5	624,26	617,19
% udio u ukupnom BDP-u	2,53	2,39	2,44	2,34	2,62	2,55	2,4

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Doprinos poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva BDP-u u BiH je umanjen u poslednjih sedam godina sa 8,5% (2005.godine) na 6,87% (2011.godine), što je rezultat stagnacije u poređenju na druge privredne grane u kojima je zabilježen određeni napredak. Stagnacija poljoprivrednog sektora uticala je i na smanjenje doprinosa proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića. Iako je udio proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića varirao tokom posmatranog sedmogodišnjeg perioda od 2009. godine evidentiran je pad s 2,62% na 2,4 % u 2011.godini.

Bosna i Hercegovina je pretežno ruralna zemlja. Procjenjuje se da oko 61% stanovništva živi u ruralnom području. Poljoprivredne aktivnosti čine okosnicu ruralne ekonomije s obzirom da zapošjava oko 19-20 % zaposlenih u BiH. Prema podacima Agencije za statistiku BiH u decembru 2012. godine, registrano je 687.445 zaposlenih lica.

¹ Podaci o BDP za 2012. godinu nisu bili dostupni u periodu izrade izvještaja.

Prema podacima Ankete o radnoj snazi za 2012. godinu, koju je provela Agencija za statistiku u saradnji s entitetskim zavodima za statistiku, sektor poljoprivrede zapošljava 166.000 zaposlenih. Udio zaposlenih u poljoprivrednom sektoru za 2012. godinu iznosio je oko 20,6%.

2.2. Poljoprivredno zemljište i oranične površine

Poljoprivredno zemljište u BiH zauzima 2.572.000 ha, što je u poređenju na ukupnu površinu BiH 50,3%. Obradivo zemljište zauzima 1.585.000 ha što je 62% poljoprivrednog zemljišta, dok oranične površine zauzimaju oko 1 milion hektara, od čega je 47% neiskoršteno. Prema statističkim podacima za 2012. godinu oranične površine prema načinu korištenja iznosile su 1.006.000 ha, od čega su zasijane površine 527.000 ha, ugari i neobrađene oranice 476.000 ha, rasadnici i ostalo na oranicama 3.000 ha.

Oranične površine prema načinu korištenja, 2012.godina (ha)

Oranične površine	ha	% udio
Zasijane površine	527.000	52,2%
Rasadnici i ostalo na oranicama	3.000	0,40%
Ugari i neobrađene oranice	476.000	47,40%
Ukupno	1.006.000	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Površine zasijane žitaricama iznosile su 304.000 ha, krmnim biljem 137.000 ha, povrćem 78.000 ha i industrijskim biljem 8.000 ha. U strukturi sjetve udio žitarica iznosio je 57%, krmnog bilja 26%, povrća 15 % i industrijskog bilja 2 %.

Zasijane površine u BiH u 2012. godini (ha)

Usjevi	Površina (ha)	% udjela u strukturi sjetve
Žitarice	304.000	57
Industrijsko bilje	8.000	2
Povrće	78.000	15
Krmno bilje	137.000	26
Ukupno	527.000	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.3. Biljna proizvodnja

Suša, kao jedna od nepovoljnih klimatskih pojava, u poslednjih nekoliko godina često se javlja na području zapadnog Balkana i Bosne i Hercegovine. Iako je bila prisutna i tokom nekoliko prethodnih godina, prema klimatskim parametrima 2012. godini se smatra godinom ekstremne suše. Suša u 2012. godini je produžetak suše iz 2011.godine, zbog čega su sve rezerve vlage nestale zbog visokih temperatura i manjka količine oborina, što je uticalo na nizak vodostaj rijeka i podzemnih voda. Osim suše, 2012. godinu obilježile su i velike količine snijegova, kao i jak proljetni mraz. Svi navedeni vremenski uslovi su imali negativan uticaj na cijelokupnu biljnu proizvodnju i to: proizvodnju žitarica, proizvodnju kukuruza; proizvodnju krmnog i industrijskog bilja; povrtarsku proizvodnju, prinos i kvalitet voća. Osim direktnog utjecaja suše na biljnu proizvodnju, suša je uticala i na stočni fond i stočarsku proizvodnju.

Najveće štete suša je izazvala na usjevu **kukuruza**, koji je glavna sirovina u proizvodnji stočne hrane i ishrani stoke, zatim ječmu, soji, lucerki, djetelinama, grahoricama, livadama i pašnjacima, što je dovelo do nedostatka stočne hrane. Nedostatak stočne hrane uticao je na smanjenje broja stoke i stočarske proizvodnje, proizvodnje mljeka i mesa, snadbjevenost domaćeg tržišta mesom i prerađevinama od mesa, kao i mljeka i mlječnih proizvoda. Ujedno, posljedice suše su uticale su i na rast cijena hrane, i izvoz bh proizvoda.

2.3.1. Proizvodnja žitarica

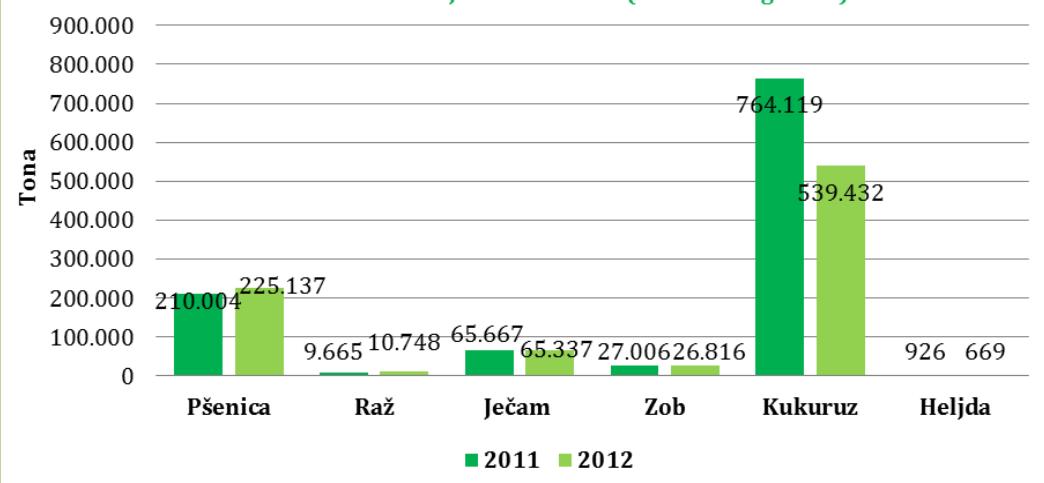
Najveće oranične površine koriste se za proizvodnju žitarica. Proizvodnja žitarica zauzima 57% ukupno zasijanih površina ili 304.000 hektara. Kukuruz je najzastupljenija kultura s 197.841 zasijanih hektara, zatim slijedi pšenica s 61.073 hektara i ostale žitarice koje su zasijane na površini od 36.058 hektara. Ukupna proizvodnja žitarica u 2012.godini iznosila je 868,13 hiljada tona i u poređenju na 2011. godinu manja je za 19,5%. Suša u 2012. godini umanjila je proizvodnju kukuruza za 30%, heljde za 28%, ječma i zobi za 1%. Proizvodnja pšenice i raži u 2012.godini u poređenju na prethodnu godinu bila veća za 7%, odnosno 11,2%.

Proizvodnja žitarica u BiH (2011-2012.godina)

Usjev	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Pšenica	58.400	210.004	60.713	225.137	107,2
Raž	3.295	9.665	3.456	10.748	111,2
Ječam	20.745	65.667	20.453	65.337	99,5
Zob	10.007	27.006	10.280	26.816	99,3
Kukuruz	195.970	764.119	196.504	539.432	70,6
Heljda	584	926	564	669	72,2
Ukupno	289.001	1.077.387	291.970	868.139	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Grafikon 2. Proizvodnja žitarica u BiH (2011-2012.godina)

2.3.2. Proizvodnja industrijskog bilja

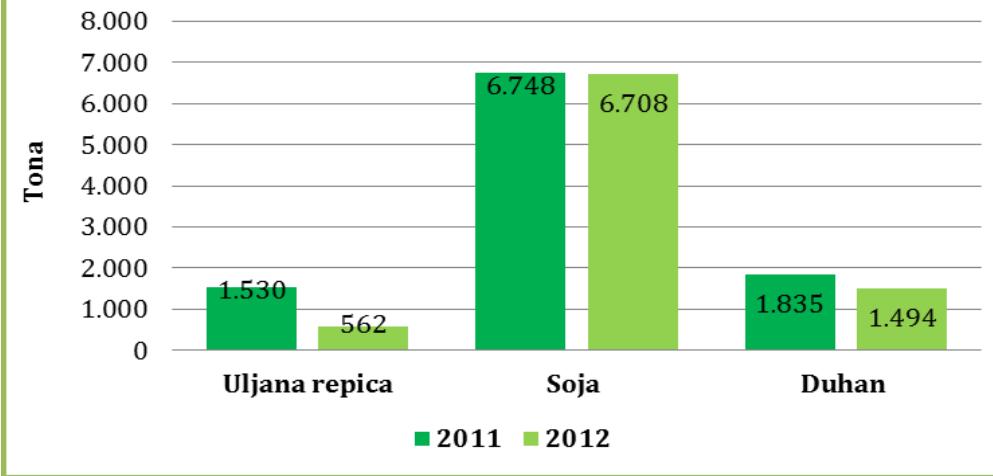
Zasijane površine industrijskim biljem u 2012. godini iznosile su 8.000 ha i u poređenju na predhodnu godinu ostale su nepromijenjene. Ukupna proizvodnja industrijskog bilja iznosila je 8.764 tona i manja je za 1.349 tona, odnosno 13,3%. U strukturi proizvodnje industrijskog bilja dominira soja, koja učestvuje s 76% i duhan, koji učestvuje s 17%. Uljana repica se uzgaja na površini od 315 ha i u proizvodnji učestvuje s 7%. U sjetvi industrijskog bilja za 2012. godinu nije bio zastupljen suncokret. Proizvodnja industrijskog bilja u 2012. godini bilježi pad, što je naročito u poređenju na prethodnu godinu izraženo u proizvodnji uljane repice, koja je manja za 63%, duhana za 18% i soje za 0,6% .

Proizvodnja industrijskog bilja u BiH (2011- 2012. godina)

Usjev	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Uljana repica	772	1.530	315	562	36,7
Soja	3.884	6.748	5.325	6.708	99,4
Duhan	1.456	1.835	1.545	1.494	81,4
Ukupno	6.112	10.113	7.185	8.764	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Grafikon 3. proizvodnja industrijskog bilja u BiH (2011-2012.godina)

2.3.3. Proizvodnja krmnog bilja

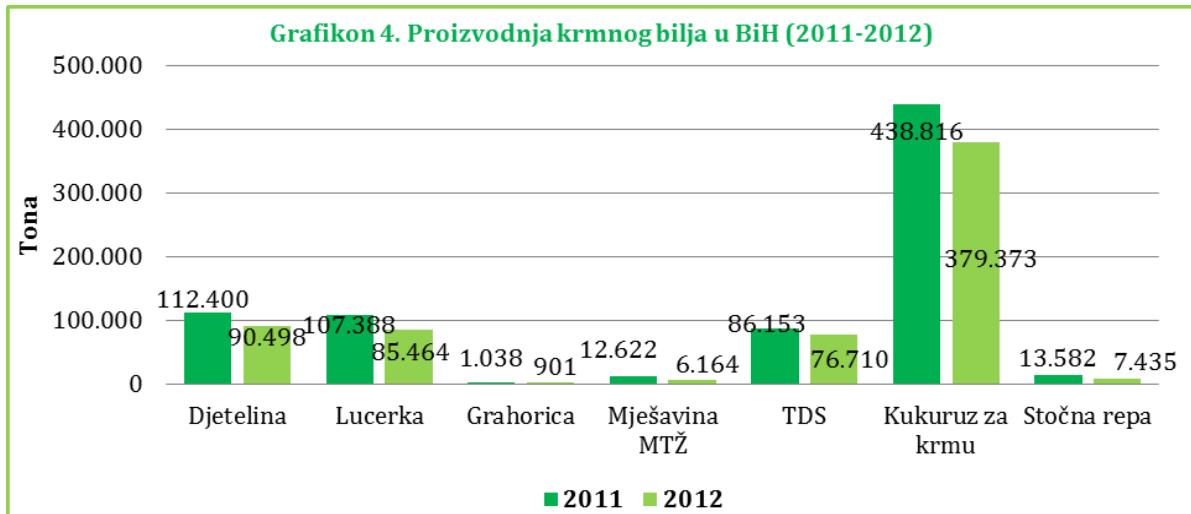
Zasijane površine krmnim biljem u 2012. godini iznosile su 137.000 ha, što u poređenju na predhodnu godinu manje za 1.000 ha. Ukupna proizvodnja krmnog bilja iznosila je 646.545 tona i manje za 125.454 tone ili 16,3%. U strukturi proizvodnje dominira kukuruz za krmu s udjelom od 58,6%, zatim djetelina s 14%, lucerka s 13,2% i travno djetelinske smjese s 11,8% udjela u ukupnoj proizvodnji krmnog bilja. Udio ostalog krmnog bilja u strukturi sjetve iznosi 2,5%.

Proizvodnja krmnog bilja u BiH (2011-2012. godina)

Usjev	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Djetelina	42.823	112.400	40.499	90.498	80,5
Lucerka	33.640	107.388	31.166	85.464	79,6
Grahorica	412	1.038	434	901	86,9
Mješavina MTŽ	3.332	12.622	2.344	6.164	48,8
TDS	26.550	86.153	28.200	76.710	89,0
Kukuruz za krmu	24.376	438.816	26.243	379.373	86,5
Stočna repa	1.343	13.582	965	7.435	54,7
Ukupno	132.476	771.999	129.851	646.545	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Proizvodnja mješavina mahuna, trave i žita manja je za 51,2%, stočne repe za 45,3%, lucerke za 20,4%, djeteline za 19,5%, kukuruza za krmu za 13,5%, grahorica za 13,1% i travno djetalinskih smjesa za 11%. Usljed suše smanjeni su prinosi i proizvodnja krmnog bilja za oko 40-60%.

2.3.4. Proizvodnja povrća

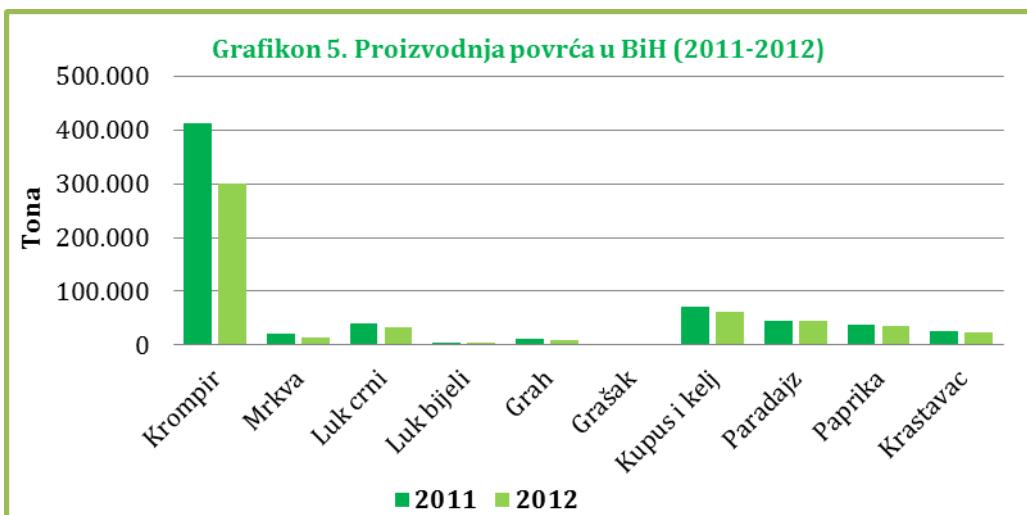
Površina zasijana povrćem u 2012. godini iznosila je 78.000 ha, što predstavlja 14,8% od ukupno zasijanih površina i nije se mijenjala u poređenju na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja povrća u 2012. godini iznosila je 528.487 tona i manja je za 147.622 tone ili 22%. U strukturi proizvodnje dominira krompir, koji se uzgaja na površini od 36.787 ha, sa prosječnom proizvodnjom od 376.249 tona. Površina pod ostalim povrćem iznosila je 34.945 ha, sa prosječnom proizvodnjom od 228.552 tona raznovrsnog povrća.

Proizvodnja povrća u BiH (2011-2012. godina)

Usjev	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Krompir	37.127	412.696	36.787	299.935	72,7
Mrkva	1.924	20.693	1.885	13.698	66,2
Luk crni	5.141	39.909	5.209	32.890	82,4
Luk bijeli	1.698	5.649	1.805	4.849	85,8
Grah	9.300	11.873	8.955	9.395	79,1
Grašak	1.312	3.305	1.415	3.035	91,8
Kupus i kelj	5.622	72.391	5.545	62.079	85,8
Paradajz	3.589	45.942	3.714	44.021	95,8
Paprika	3.431	37.071	3.547	35.384	95,4
Krastavac	2.886	26.580	2.870	23.201	87,3
Ukupno	72.030	676.109	71.732	528.487	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Negativan uticaj suše vidljiv je na proizvodnji mrkve koja je manja za 33%, krompira za 27,3%, graha za 20,9%, crnog luka za 17,6%, bijelog luka za 14,2%, kupusa i kelja za 14,2%, krastavaca za 12,7%, graška za 8,2%, paprike za 4,6%, i paradajza za 4,2%.

2.3.5. Proizvodnja voća i grožđa

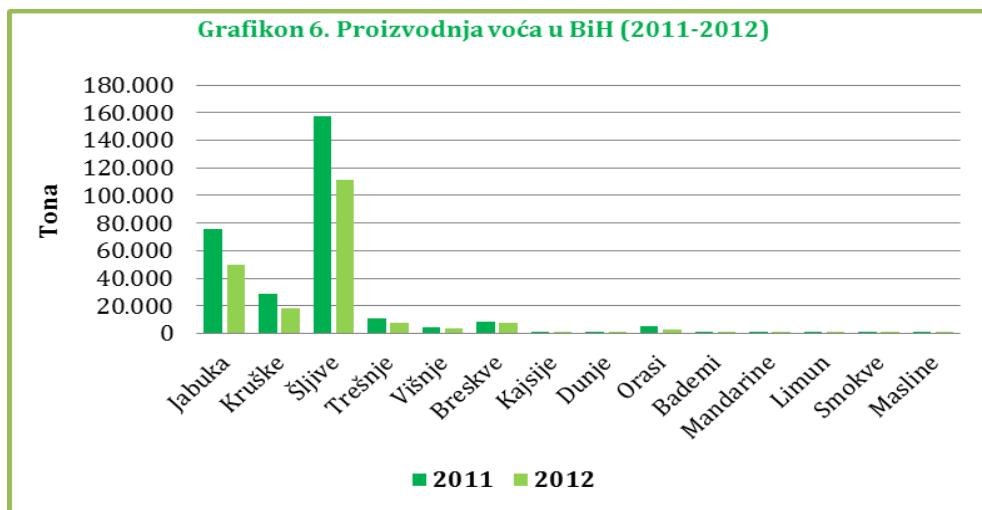
Veoma povoljni klimatsko-edafski i orografski uslovi BiH omogućuju uspješnu raznovrsnu voćarsku proizvodnju. Od drvenastih voćnih vrsta najviše se gaji šljiva, čiji zasadi zauzimaju oko 51% od ukupne površine pod voćnjacima. Ukupan broj stabala raznovrsnog voća sposobnih za rod u 2012. godini iznosio je 22,73 miliona KM, odnosno 2,7% više u poređenju na predhodnu godinu. Najzastupljenije voćne vrste su: šljiva s učešćem od 52,4%, jabuka s udjelom od 24,7% i kruška s 10,7% u ukupnoj proizvodnji. Ukupna proizvodnja raznovrsnog voća u 2012. godini iznosila je 203.937 tona i manja je za 90.266 tona ili 30,7% u poređenju na prethodnu godinu.

Proizvodnja voća u BiH (2011-2012. godina)

Voće	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011 (%)
	Broj stabala sposobnih za rod	Proizvodnja (t)	Broj stabala sposobnih za rod	Proizvodnja (t)	
Jabuka	5.284.959	75.334	5.610.522	50.023	66,4
Kruške	2.302.712	28.284	2.442.298	17.979	63,6
Šljive	11.616.507	157.504	11.911.702	111.005	70,5
Trešnje	761.652	11.247	777.044	7.911	70,9
Višnje	686.825	4.292	512.294	3.298	76,8
Breskve	565.632	8.718	565.175	7.706	88,4
Kajsije	107.269	1.395	110.704	1.031	73,9
Dunje	113.934	1.161	115.234	873	75,2
Orasi	559.971	5.251	569.896	3.171	60,4
Bademi	12.618	86	10.888	49	57,2
Mandarine	3.530	23	3.100	16	71
Limun	3.250	14	2.800	7	51
Smokve	63.390	741	67.400	715	96
Masline	31.300	153	33.080	153	100
Ukupno	22.113.549	294.203	22.732.137	203.937	

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Voćarska proizvodnja u 2012. godini, zbog jakog proljetnog mraza, visokih ljetnih temperatura i nedostatka padavina pretrpjela je velike štete. Proizvodnja svih voćnih vrsta u 2012. godini je umanjena i to: limun za 49%, badem za 42,8%, orah za 39,6%, kruška za 36,4%, jabuka za 33,6%, trešnja za 29,7, šljiva za 29,5%, mandarina za 29%, kajsija za 26,1%, dunja za 24,8%, višanja za 23,2%, breskva za 11,6% i smokva 4%.

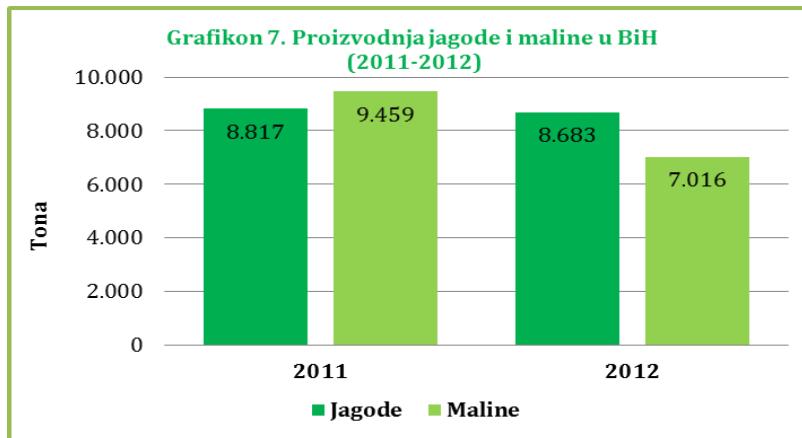

Proizvodnja jagodičastog voća u 2012. godini odvijala se na površini od 2.533 ha. Ukupna proizvodnja jagodičastog voća iznosila je 15.699 tona i manja je za 2.577 tona ili 14,1%. Proizvodnja jagode umanjena za 134 tone, odnosno 1,5%, a proizvodnja maline za 2.443 tone, odnosno 25,8%.

Proizvodnja jagode i maline u BiH (2011-2012. godina)

Voće	2011		2012		Indeks proizvodnje 2012/2011(%)
	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	
Jagode	1.174	8.817	1.291	8.683	98,5
Maline	1.220	9.459	1.242	7.016	74,2
Ukupno	2.394	18.276	2.533	15.699	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupan broj rodnih čokota u 2012. godini je 13.662 komada. Ukupna proizvodnja grožđa iznosila je 25.931 tona, s prinosom od 1,9 kg po ha.

Proizvodnja grožđa u BiH (2011-2012. godina)

	Broj rodnih čokota (000 kom.)	Proizvodnja (t)	Prinos kg po čokotu	Indeks proizvodnje 2011/2012(%)
2011	11.570	21.601	1,9	120
2012	13.662	25.931	1,9	

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.4. Stočna proizvodnja

2.4.1. Brojno stanje stoke i stočna proizvodnja

Tokom 2012. godine smanjen je broj stoke; i to goveda za 2,2%, ovaca za 1,6%, svinja za 6,6%, u poređenju na isti period 2011. godine. U istom periodu ukupan broj peradi je porastao za 3,7%, dok se broj koza zadržao na istom nivou od 65 hiljada komada.

Brojno stanje stoke i peradi u BiH (2011-2012-godina)

Kategorije	2011	2012	Indeks
goveda(hiljada grla)	455	445	97,8
krave i steone junice(hiljada grla)	306	295	96,4
ovce(hiljada grla)	1.021	1.005	98,4
ovce za priplod(hiljada grla)	720	694	96,4
svinje(hiljada grla)	577	539	93,4
krmače i suprasne nazimice(hiljada grla)	81	69	85,2
konji(hiljada grla)	19	18	94,7
perad(hilj./tis.komada)	18.703	19.401	103,7
koke nosilice(hiljada komada)	3.646	4.321	118,5
koze(hiljada grla)	65	65	100,0
košnice pčela	382	384	100,5

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Osim što je smanjeno brojno stanje stoke smanjena je i stočna proizvodnja, naročito mlijeka i to kravljeg mlijeka za 2,2%, ovčijeg mlijeka za 10,6% i kozjeg mlijeka za 5,4%, u poređenju na isti period 2011. godine. Ukupna proizvodnja meda je povećanja za 1,6%, jaja za 11,7%, dok je ukupna proizvodnja vune smanjena za 4,1% u poređenju na isti period 2011. godine.

Stočna proizvodnja u BiH (2011-2012.godina)

Proizvodi	2011	2012	Indeks
Kravlje mlijeko (hiljada litara)	667.158	652.702	97,8
Ovčije mlijeko (hiljada litara)	17.610	15.736	89,4
Kozije mlijeko (hiljada litara)	7.337	6.942	94,6
Vuna (tona)	1.331	1.276	95,9
Jaja (hiljada komada)	609.841	681.145	111,7
Med (tona)	3.059	3.107	101,6

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.4.2 Klanje stoke i peradi u klaonicama i prerada mesa

Ukupan broj zaklanih stoke tokom 2012. godine u klaonicama iznosio je 489.908 grla, s ukupnom neto težinom 40.925 tona. Broj zaklanih ovaca iznosio je 133.907 i smanjen je za 3,32%, svinja 221.040 i smanjen je za 4,24%, goveda 134.961 i smanjenje za 2,99%, u poređenju na isti period prešle godine. Neto težina zaklanih goveda je povećana za 2,39%, dok je neto težina zaklanih ovaca smanjena za 2,62%, svinja za 5,3%, u poređenju na isti period 2011. godine. Broj zaklanih peradi iznosio je 37.698 i povećan je za 15%. Neto težina zaklanih peradi iznosila je 53.836 tona i povećana je za 16,27%.

Klanje stoke i peradi u klaonicama (2011-2012. godina)

Kategorija	2011		2012		Indeks 2012/2011	
	Broj grla	Neto težina (t)	Broj grla	Neto težina (t)	Broj grla	Neto težina
Telad	68.733	4.680	61.629	4.269	97,01	102,39
Junad	56.962	14.189	53.754	13.277	89,66	91,22

Krave	13.190	3.494	19.316	5.353	94,37	93,57
Ostala goveda	241	61	262	61	146,44	153,21
Goveda, ukupno	139.126	22.424	134.961	22.960	108,71	100
Janjad	106.674	1.525	103.804	1.516	96,88	9,38
Ostale ovce	31.837	806	30.103	754	97,31	99,41
Ovce, ukupno	138.511	2.331	133.907	2.270	94,55	93,55
Prasad	31.928	601	30.374	565	95,76	94,73
Ostale svinje	198.909	15.968	190.666	15.130	95,13	94,01
Svinje, ukupno	230.837	16.569	221.040	15.695	95,86	94,75
Tovljeni pilići	32.381	45.745	37.344	53.339	115,33	116,60
Ostala perad	401	557	354	497	88,28	89,23
Perad, ukupno (000)	32.782	46.302	37.698	53.836	115	116,27

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.4.3. Proizvodnja i prerada mlijeka u 2012.godini

Ukupna proizvodnja mlijeka u BiH za 2012. godinu iznosila je 675,4 miliona litara, odnosno 2% manje u poređenju na prethodnu godinu.

Bazni pokazatelji razvoja proizvodnje mlijeka u BiH (2012. godina)

Proizvodnja mlijeka(000 l)	Otkup mlijeka (000 l)	Tržišnost (%)
675.376	213.026,8	32

Izvor: Milkprocessing

Mljekare su od poljoprivrednih proizvođača u 2012. godini otkupile 232,6 miliona litara mlijeka. Količina prerađenog mlijeka u 2012. godini manja je za 3%. Osnovni proizvodni programi koje su mljekare u 2012. godini proizvele su: UHT sterilizirano mlijeko, konzumno pasterizirano mlijeko, jogurt i fermentisani napici, pavlaka i mileram, sir, mlječni namazi i maslac. Globalnu strukturu prerade mlijeka u mljekarama BiH čine konzumni tečni mlječni proizvodi -oko 70% i trajni proizvodi - 30%. Evidentiran je pad proizvodnje mlječnih proizvoda u 2012. godine i u odnosu na 2011.godinu iznosi ; slatkog pasteriziranog mlijeka za 56%, UHT mlijeka za 7,5%, jogurta za 4,45%, sira za 14,5%, mlječnih namaza za 8%, maslaca za 49%. Proizvodnja pavlake i milerama veća je za 19,7%.

Proizvodnja mlječnih proizvoda u mljekarama BiH (2011-2012)

Proizvodi	Jedinica mjere	2011	2012
Slatko pasterizirano mlijeko	ooo l	9.824,6	4.336,41
UHT sterilizirano mlijeko	ooo l	128.065,6	118.411,4
Jogurt i ostali napici	ooo l	32.434,6	31.012,3
Pavlaka, mileram	t	13.968,8	16.726,6
Sir	t	6.714,1	5.739,2
Mlijeko u prahu	t	0	0
Mlječni namazi	t	1.171	1.076,7
Maslac	t	599,5	306,5
Prerađeno mlijeko	ooo l	239.104,4	232.651,7

Izvor: Milkprocessing

3. CIJENE POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA NA PIJACAMA

3.1. Otkup i realizacija/direktna prodaja poljoprivrednih proizvoda u 2012. Godini

Podaci o otkupu i direktnoj prodaji/realiciji poljoprivrednih proizvoda dobiveni su agregiranjem podataka usporedivih statističkih istraživanja na temelju Godišnjeg izvještaja o otkupu poljoprivrednih proizvoda od individualnih poljoprivrednih proizvođača i Godišnjeg izvještaja o direktnoj prodaji/realiziranju poljoprivrednih proizvoda vlastite proizvodnje poljoprivrednih poslovnih subjekata i zemljoradničkih zadruga.

U 2012. godini zabilježeno je povećanje vrijednosti otkupa stočnog krmnog bilja za 140,99% i žitarica za 15,67%, dok je smanjenje vrijednosti otkupa povrća zabilježeno za 32,09%, industrijskog bilja za 11,45%, i voća za 10,51% u poređenju na 2011. godinu. Povećanje vrijednosti realiziranja/direktne prodaje u 2012. u poređenju na 2011. godinu bilježi se kod žitarica za 141,06%, krompira 49,54% i proizvoda životinja za 48,07%, dok se smanjenje vrijednosti realiziranja/direktne prodaje bilježi kod povrća za 28,88% i voća za 17,39%.

**Vrijednost otkupljenih i prodanih poljoprivrednih proizvoda prema grupama proizvoda,
2012. godina**

Vrste proizvoda	Vrijednost		Indeksi vrijednosti	
	Otkup ²	Direktna prodaja ³	Otkup	Direktna prodaja
Žitarice	10.375.428	21.420.082	115,66	241,06
Industrijsko bilje	7.780.763	3.709.157	88,55	97,88
Povrće	4.114.742	469.828	67,91	71,12
Krompir	1.043.200	1.037.456	98,96	149,54
Stočno krmno bilje	299.039	279.789	240,90	112,07
Voće	6.402.278	8.667.354	89,49	82,61
Životinje	22.401.961	123.756.747	98,40	120,21
Proizvodi životinja	133.410.150	50.349.236	112,89	148,07
Ukupno	185.827.561	209.689.649	107,36	129,66

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Cijene žitarica - prosječna prodajna cijena po kilogramu pšenice iznosila je 0,43 KM, kukuruza 0,41 KM, raži 0,36 KM. Prosječna otkupna cijena po kilogramu pšenice iznosila je 0,41 KM, kukuruza 0,45 KM, i raži 0,55 KM.

Cijene povrća - prosječna prodajna cijena po kilogramu graška iznosila je 0,87 KM, kupusa 0,34 KM, paradajza 0,88 KM, paprike 0,89 KM, mrkve 0,71 KM, krompira 0,61 KM, crnog luka 0,32 KM i bijelog luka 1,20 KM. Otkupna prosječna cijena po kilogramu graška iznosila je 3,75 KM, kupusa 0,37 KM, paradajza 0,53 KM, paprike 0,52 KM, krompira 0,51 KM, crnog luka 0,50 KM i bijelog luka 4,32 KM.

Cijene voća - prosječna prodajna cijena po kilogramu šljiva iznosila je 0,46 KM, jabuka 0,52 KM, krušaka 0,79 KM, oraha u ljusci 4,04 KM i maline 2,50 KM.

² Otkup poljoprivrednih proizvoda je kupnja, odnosno preuzimanje poljoprivrednih proizvoda neposredno od porodičnih poljoprivrednih gazdinstava koje poslovni subjekti obavljaju radi dalje prodaje ili prerade.

³ Realizacija/direktna prodaja poljoprivrednih proizvoda je prodaja, odnosno isporuka poljoprivrednih proizvoda iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata i njegovih dijelova.

Otkupna prosječna cijena po kilogramu šljiva iznosila je 0,55 KM, jabuka 0,46 KM, krušaka 0,62 KM, jezge oraha 11,26 KM i maline 1,82 KM.

Cijene grožđa- prosječna prodajna cijena kilograma grožđa iznosila je 0,84 KM, dok je otkupna cijena 0,91 KM.

Cijene stočarskih proizvoda - prosječna prodajna cijena za jedan litar svježeg kravljeg mlijeka iznosila je 0,70 KM, jaja po komadu 0,21 KM, meda po kilogramu 10,04 KM. Prosječna otkupna cijena za jedan litar svježeg kravljeg mlijeka iznosila je 0,58 KM, jaja po komadu 0,22 KM, meda po kilogramu 9,34 KM.

Cijene stoke- prosječna prodajna cijena goveda po kilogramu iznosila je 3,91 KM, dok je otkupna cijena bila nešto veća i iznosila je 4,37 KM. Prosječna prodajna cijena svinja iznosila je 3,30 KM/kg, dok je prosječna otkupna cijena iznosila 3,28 KM/kg. Prosječna prodajna cijena ovaca iznosila je 4,77 KM/kg, dok je otkupna prosječna cijena bila nešto niža i iznosila je 4,5 KM/kg. Kada je riječ o peradi, prosječna prodajna cijena po kilogramu iznosila je 1,97 KM, dok je otkupna prosječna cijena bila nešto veća i iznosila je 2,07 KM po kilogramu.

Prosječne cijene odabralih poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini

Naziv proizvoda	Jedinica mjere	Otkup	Prodaja
Pšenica	t	411.01	428,12
Raž	t	553,13	364,96
Kukuruz	t	452,22	406,15
Soja	kg	1,02	0,94
Duhan	kg	2,68	3,64
Grašak	kg	3,75	0,87
Crni luk	kg	0,50	0,32
Bijeli luk	kg	4,32	1,20
Kupus	kg	0,37	0,34
Mrkva	kg	1,02	0,71
Paradajz	kg	0,53	0,88
Paprika	kg	0,52	0,89
Krompir	kg	0,51	0,61
Šljive	kg	0,55	0,46
Jabuke	kg	0,46	0,52
Kruške	kg	0,62	0,79
Orasi	kg	11,26	4,04
Maline	kg	1,82	2,50
Grožđe	kg	0,91	0,84
Goveda	kg	4,37	3,91
Svinje	kg	3,28	3,30
Ovce	kg	4,53	4,77
Perad	kg	2,07	1,97
Jaja	kom	0,22	0,22
Mlijeko, kravlje	l	0,58	0,70
Med	kg	9,34	10,04

Izvor: Agencija za statistiku BiH

4. PREGLED KAPACITETA I ISKORIŠTENOST PREHRAMBENE INDUSTRIJE

Proizvodnja hrane je strateški interes svake države. Organiziranje proizvođača hrane i zastupanje njihovih interesa ima posebnu važnost u lancu osiguranja redovne proizvodnje i uređenju tržišta hrane. Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića u BiH bilježi pad vrijednosti proizvodnje u 2011⁴.godini za 1,13%. Ukupan broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji (proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića i proizvodnja duhanskih proizvoda) za 2012. godinu iznosio je 21.139 i to u:

- **Federaciji BiH 14.050**
  - a) broj zaposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda i pića 13.535
  - b) broj zaposlenih u proizvodnja duhanskih proizvoda 515
- **Republici Srpskoj 6.608**
  - a) broj zaposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda i pića 6.343
  - b) broj zaposlenih u proizvodnji duhanskih proizvoda 265
- **Brčko Distriktu 481**
  - a) broj zaposlenih u proizvodnji prehrambenih proizvoda 481

4.1. Prehrambena industrija u Republici Srpskoj

Ostvarena proizvodnja u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u periodu januar – decembar 2012. godine, u poređenju na isti period prošle godine, veća je za 4,6%. U oblasti prehrambene industrije nije bilo privatizacijskih aktivnosti. Završni izvještaj o poslovanju za 2012. godinu, prema podacima Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka (APIF), dostavilo je ukupno 341 privredno društavo iz sektora prehrambene industrije i industrije duhana, i to:

- proizvodnja i prerada mesa i ribe 52 privredna društva,
- prerada i konzervisanje voća i povrća 36 privrednih društava,
- proizvodnja sirovih ulja i masti 2 privredna društva,
- proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda 22 privredna društava,
- proizvodnja mlinskih proizvoda i škroba 37 privredna društava,
- proizvodnja hrane za životinje 36 privredna društava,
- proizvodnja hljeba, peciva, tjestenine, makarona i kolača 81 privrednog društva,
- proizvodnja šećera 1 privredno društvo,
- proizvodnja konditorskih proizvoda 7 privrednih društava,
- proizvodnja ostalih prehr. proizvoda 22 privredna društava,
- proizvodnja alkoholnih pića, vina i piva 15 privrednih društava,
- proizvodnja mineralne vode i osvj. pića 27 privrednih društava i
- proizvodnja duhanskih proizvoda 3 privredna društva.

Visina budžeta, odnosno podrška za proizvođače u prehrambenoj industriji u 2012. godini po mjerama iznosi 5.244.551,90 KM- investicije u modernizaciju postojećih i izgradnju novih prerađivačkih kapaciteta i 152.579,03 KM ulaganje u opremanje ispitnih i referentnih laboratorija i uvođenje sistema kvaliteta i sigurnosti 88.228,33 KM

---

⁴ Podaci o učestvovanju i vrijednosti prehrambene industrije za 2012. godinu nisu bili dostupni u periodu izrade izvještaja.

4.2. Prehrambena industrija u Federaciji Bosne i Hercegovine

U Federaciji BiH postoji veliki broj kapaciteta za proizvodnju hrane i zastupljene su gotovo sve grane prehrambene industrije osim šećera, jestivog ulja, etil alkohola, kvasca, slada, hrane za djecu i dijetetskih proizvoda. Stepen iskoristivosti brojnih kapaciteta prehrambene industrije Federacije BiH je nizak i iznosi oko 50%.

Kapaciteti i stepen neiskorištenosti u prehrambenoj industriji Federacije BiH

Grana prehrambene Industrije	Jedinica mjere	Kapacitet/godišnji	Iskorištenost kapaciteta
Mlinska industrija	t	397.500	31,72%
Prerada mlijeka	000 lit	262.000	41,24%
Prerada mesa	t	169.000	17,25%
Prerada voća i povrća	t	16.400	16,70%
Proizvodnja keksa i vafla	t	28.100	23,05%
Proizvodnja piva	hl	1.500.000	39,35%
Proizvodnja mineralne vode	000 lit	420.000	14,55%
Proizvodnja bezalkoholnih pića	000 lit	310.600	55,58%
Proizvodnja vina	000 lit	26.400	11,67%
Proizvodnja cigareta	t	7.000	54,59%

4.3. Prehrambena industrija u Brčko Distriktu

Brčko Distrik posjeduje značajan broj proizvodnih kapaciteta za proizvodnju hrane. Jedna od najznačajnijih proizvodnji je proizvodnja jestivog ulja, čiji su kapaciteti proizvodnje iskorišteni preko 90%, a broj zaposlenih iznosi 214 radnika. Ovaj podatak svrstao ih je na lidersku poziciju u proizvodnji jestivog ulja u BiH. Također, ni proizvodnja šećera ne zaostaje za proizvodnjom jestivog ulja, imajući u vidu da su kapaciteti u proizvodnji iskorišteni preko 94%, a broj zaposlenih iznosi 147. Proizvodnja jestivog ulja i šećera su dvije glavne proizvodne grane prehrambene industrije Brčko Distrikta. Pored proizvodnje šećera i jestivog ulja u Brčko Distriktu zastupljena je i proizvodnja prehrambenih proizvoda s kapacetetom od 1.000 tona godišnje, čija iskorištenost proizvodnje iznosi 77,2% i ima 43 zaposlena, slijedi proizvodnja brašna s kapacitetima od 20.000 tona i 32 zaposlena. Privredna društva koja bave proizvodnjom i preradom voća posjeduju kapacitet za preradu i proizvodnju od 10.000 tona, ali su nisu iskorišteni s obzirom da su u stečajnom postupku. Ista je situacija i sa privrednim društvima koja posjeduju kapacitete za proizvodnju mesa.

Pregled kapaciteta i stepen iskoristivosti u prehrambenoj industriji Brčko Distrikta

Grana prehrambene industrije	Jedinica mjere	Godišnji kapaciteti proizvodnje	Iskoristivosti kapaciteta (%)	Broj uposlenih
Proizvodnja jestivog ulja	tona	120.000	90%	214
Proizvodnja šećera	tona	150.000	94,4%	147
Proizvodnja brašna	MT	20.000	-	32
Prerada voća	tona	10.000	-	-
Prerada ljekovitog bilja	tona	-	60%	45
Mesna industrija	tona	-	-	-
Proizvodnja prehrambenih prizvoda	tona	1.000	77,2%	43

Izvor: Vlada Brčko Distrikta – Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu

5. TRGOVINA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIM PROIZVODIMA I TRGOVINSKA POLITIKA

5.1. Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima

Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2012. godini iznosio je 2,8 milijardi KM, što predstavlja 18,46 % od ukupnog bh. uvoza. Ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda (glave Carinske tarife 1-24) u 2012. godini iznosio je 637,99 miliona KM i predstavlja 8,12% od ukupnog bh. izvoza. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini rastao je po stopi od 4,21%, a uvoz po stopi 1,68%, što je rezultiralo povećanom pokrivenošću uvoza izvozom u 2012. godini u poređenju na prethodnu 2011. godinu, i to od 22,65%.

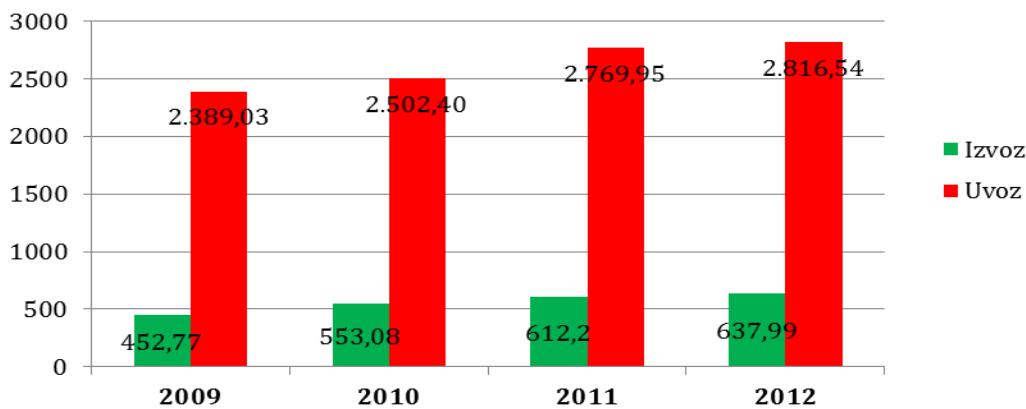
Robna razmjena BiH poljoprivrednim proizvodima u periodu 2009 - 2012. godina (mil. KM)

Godina	Izvoz		Uvoz		Deficit	Pokrivenost
	Vrijednost	Rast/Pad u %	Vrijednost	Rast/Pad u %		
2009	452,77	10,40%	2.389,03	-8,82%	-1.936,26	18,95%
2010	553,08	22,16%	2.502,40	4,75%	-1.949,32	22,10%
2011	612,20	10,69%	2.769,95	10,69%	-2.157,74	22,10%
2012	637,99	2,45%	2.816,54	1,68%	-2.178,55	22,65%

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno Kombinovanoj nomenklaturi (gl. CT 1-24)

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Grafikon 8. Trend rasta uvoza i izvoza poljoprivrednih proizvoda u BiH (Mil. KM)

Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz BiH konstantno raste od 2005. do 2012. godine. Niža stopa rasta izvoza poljoprivrednih proizvoda, u poređenju na prethodne godine, evidentna je u 2012. godini. Rast izvoza nije prekinut ni u 2009. godini, kada su se posljedice svjetske ekonomske krize odrazile na pad uvoza poljoprivrednih proizvoda, koji je imao nešto nižu stopu rasta u poređenju na prethodne godine.

5.2. Struktura bh. robne razmjene poljoprivrednih proizvoda

U 2012. godini 68,8% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koncentrirano je u okviru 10 glava Carinske tarife (CT). Veća koncentracija uočena je na strani izvoza, gdje je čak 81% ukupnog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2012. godini realizirano u okviru 10 glava carinske tarife.

Top deset uvoznih grupa poljoprivrednih proizvoda (2012. godina)

Br.	CT (HS 2)	Opis	Uvoz (Mil. KM)	Učešće (%)
1	22	Pića, alkoholi i sirće	325,39	11,55%
2	10	Žitarice	240,76	8,54%
3	21	Razni proizvodi za ishranu	211,80	7,51%
4	17	Šećer i proizvodi od šećera	200,25	7,10%
5	23	Ostaci i otpaci prehrambene industrije, i slično	187,82	6,66%
6	15	Biljna i životinjska mast i vosak, i slično	171,92	6,10%
7	4	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	170,59	6,05%
8	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	168,01	5,96%
9	2	Meso i drugi klaonički proizvodi za jelo	135,01	4,79%
10	18	Kakao i proizvodi od kakaa	130,33	4,62%
Top 10 uvoznih glava CT			1.941,88	68,88%

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno Kombinovanoj nomenklaturi (gl. CT 1-24)

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Promatrano po glavama Carinske tarife tri najznačajnije grupe poljoprivrednih proizvoda, kada je u pitanju uvoz istih, u 2012. godini su proizvodi u okviru Glave CT 22 – Pića, alkoholi i sirće (11,55% ukupnog uvoza poljoprivrednih proizvoda), Glave CT 10 – Žitarice (8,54%) i Glave CT 21 – Razni proizvodi za ishranu (7,51%).

Top deset izvoznih grupa poljoprivrednih proizvoda (2012. godina)

Br.	CT (HS 2)	Opis	Izvoz (Mil. KM)	Učešće (%)
1	17	Šećer i proizvodi od šećera	108,86	17,06%
2	4	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	92,21	14,45%
3	15	Biljna i životinjska mast i vosak, i slično	75,87	11,89%
4	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	52,50	8,22%
5	16	Prerađevine od mesa, riba, ljuskara, i slično	43,34	6,79%
6	22	Pića, alkoholi, i sirće	40,38	6,32%
7	8	Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica	37,84	5,93%
8	7	Povrće, korijenje i gomolji za jelo	25,51	3,99%
9	20	Proizvodi od povrća, voća, i slično	19,51	3,05%
10	18	Kakao i proizvodi od kakaa	19,39	3,03%
Top 10 izvoznih glava CT			515,41	80,73%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tri najznačajnije izvozne grupe poljoprivrednih proizvoda u BiH u 2012. godini su proizvodi u okviru

- Glave CT 17-Šećer i proizvodi od šećera (17,06% ukupnog izvoza poljoprivrednih proizvoda),
- Glave CT 4 – Mlijeko, ptičja jaja, med i slično (14,45%),
- Glave CT 15 – Biljna i životinjska mast i vosak, i slično.

Struktura deficitu u razmjeni poljoprivrednim proizvodima za 2012. godini (Mil. KM)

Glava CT	OPIS	Uvoz	Izvoz	Deficit	% udjela u deficitu
01	Žive životinje	98,54	5,86	92,68	4,25
02	Meso i drugi klanični proizvodi za jelo	135,00	18,69	116,31	5,34
03	Ribe, ljuskari, mekušci, i slično	19,13	16,74	2,39	0,11
04	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	170,60	92,22	78,38	3,60
05	Ostali proizvodi životinjskog porijekla	1,69	0,83	0,86	0,04
06	Ukrasne biljke, korijenje i slično	14,88	3,86	11,02	0,51
07	Povrće, korijenje i gomolji za jelo	60,96	25,52	35,44	1,63
08	Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica	122,24	37,85	84,39	3,87
09	Kafa, čaj, mate čaj i začini	122,12	7,17	114,95	5,28
10	Žitarice	240,77	4,56	236,21	10,84
11	Proizvodi mlinске industrije; skrob, i slično	56,14	6,28	49,86	2,29
12	Zrnavlje, sjeme, plodovi, stočna hrana i slično	86,40	5,75	80,65	3,70
13	Šelak; gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti	1,37	0,05	1,32	0,06
14	Pletarski biljni materijal i slično	0,92	0,04	0,88	0,04
15	Biljna i životinjska mast i vosak, i slično	171,92	75,88	96,04	4,41
16	Prerađevine od mesa, riba, ljuskara, i slično	118,34	43,35	74,99	3,44
17	Šećer i proizvodi od šećera	200,26	108,86	91,4	4,20
18	Kakao i proizvodi od kakaoa	130,33	19,39	110,94	5,09
19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	168,01	52,51	115,5	5,30
20	Proizvodi od povrća, voća, i slično	54,39	19,52	34,87	1,60
21	Razni proizvodi za ishranu	211,81	14,80	197,01	9,04
22	Pića, alkoholi, i sirće	325,40	40,39	285,01	13,08
23	Ostaci i otpaci prehrambene industrije, i slično	187,82	19,32	168,5	7,73
24	Duhan i proizvodi zamjene duhana	117,51	18,56	98,95	4,54
Ukupno (1-24)		2.816,55	638,00	2.178,55	100,00
Učešće u % (1-24)		18,46%	8,11%	29,46%	
Ukupan uvoz/izvoz/deficit		15.252,94	7.857,96	-7.394,98	

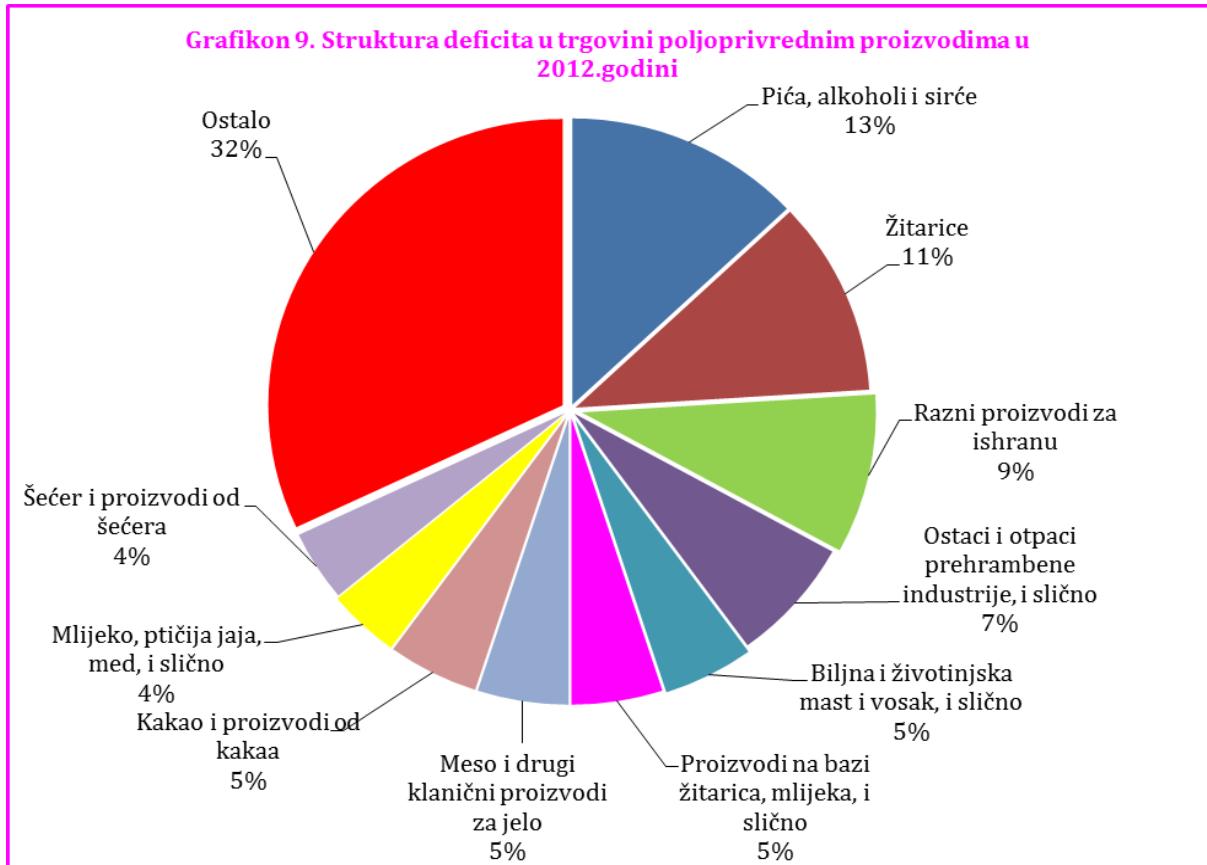
Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani suu skladu o Kombinovanom nomenklaturom (gl. CT 1-24)

Bosna i Hercegovina i dalje bilježi deficit po svim glavama Carinske tarife (1-24). To govori u prilog činjenici da je BiH uvozno orijentisana zemlja, kada se radi o poljoprivrednim proizvodima. U 2012. godini navedenih deset grupa poljoprivrednih proizvoda, po glavama CT 1-24, učestvuje oko 68% u ukupnom deficitu poljoprivrednih proizvoda. Najveće učešće u deficitu robne razmjene BiH poljoprivrednim proizvodima u 2012. godini imali su:

- Glava CT 22 - Pića, alkoholi i sirće;
- Glava CT 10 - Žitarice;
- Glava CT 21 - Razni proizvodi za ishranu;

- Glava CT 23 - Ostaci i otpaci prehrambene industrije, i slično;
- Glava CT 15 - Biljna i životinjska mast i vosak, i slično;
- Glava CT 19 - Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično;
- Glava CT 2 - Meso i drugi klaonički proizvodi za jelo;
- Glava CT 18 - Kakao i proizvodi od kakaa;
- Glava CT 4 - Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično;
- Glava CT17 - Šećer i proizvodi od šećera.

5.3. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regijama

U ovom dijelu dokumenta, posmatrana je struktura BiH robne razmjene poljoprivrednim proizvodima u skladu sa WTO klasifikacijom i međunarodnoj HS klasifikaciji, prema kojoj se poljoprivredni proizvodi razvrstavaju po glavama Carinske tarife od 1 do 24.

Uporedni pregled razmjene poljoprivrednim proizvodima, 2010-2012.godina (Mil. KM)

Period	Uvoz	Rast/Pad %	Izvoz	Rast/Pad %	Raspon	Rast/Pad %	Deficit	Rast/Pad %	Pokrivenost %
2010	2.555,28	-	612,83	-	3.168,11	-	-1.942,44	-	23,98%
2011	2.837,49	11,04%	689,03	12,43%	3.526,52	11,31%	-2.148,46	10,61%	24,28%
2012	2.450,16	-13,65%	705,92	2,45%	3.156,07	-10,50%	-1.744,24	-18,81%	28,81%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

U BiH robnoj razmjeni poljoprivrednim proizvodima za 2012. godinu, u poređenju na prethodnu godinu, zabilježen je pad uvoza od 13,65%, dok je na strani izvoza zabilježen blagi rast od 2,45%. Kao posljedica toga došlo je do pada deficitu od 18,81% i većeg postotka pokrivenosti koji iznosi 28,81%. U ukupnoj bh. razmjeni poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini najveće učešće imaju zemlje potpisnice CEFTA-e (55,08 %), te članice EU (33,73%).

Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regijama za 2012. godinu (miliona KM)

Regija	Izvoz	% u ukupnom izvozu	Uvoz	% u ukupnom uvozu	Pokrivenost (%)	Raspon	% u rasponu	Deficit /suficit
EU	204,98	29,04%	859,70	35,09%	23,84%	1.064,68	33,73%	-654,72
CEFTA	466,56	66,09%	1.271,88	51,91%	36,68%	1.738,44	55,08%	-805,33
EFTA	3,77	0,53%	3,68	0,15%	102,58%	7,45	0,24%	0,10
UoST*	11,82	1,67%	57,91	2,36%	20,41%	69,73	2,21%	-46,09
Ostatak svijeta	18,79	2,66%	256,99	10,49%	7,31%	275,78	8,74%	-238,19
Ukupno	705,92	100,00	2.450,16	100,00	28,81%	3.156,07	100,00	-1.744,24

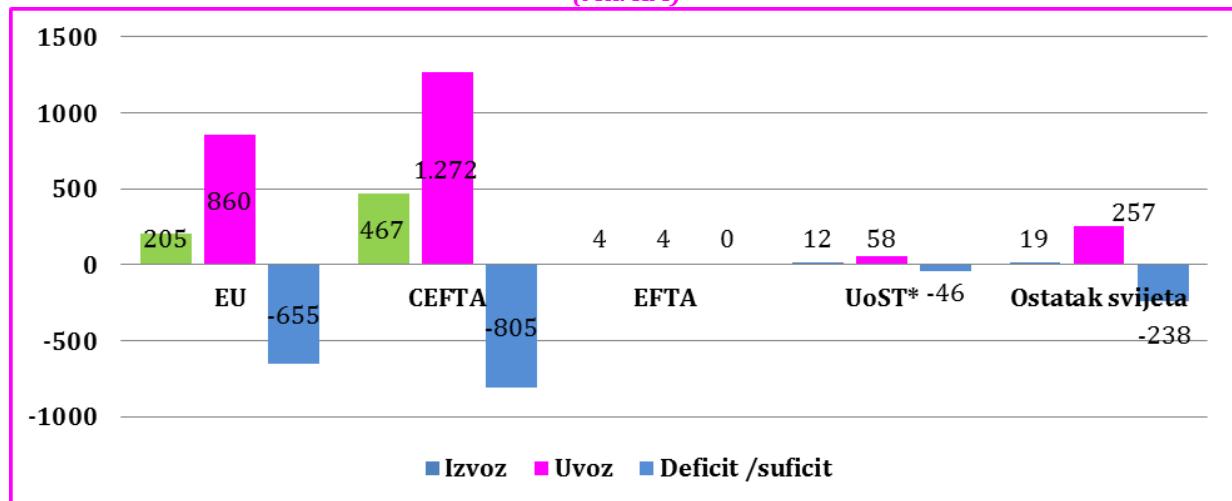
Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e učestvuju s 66,09%, a članice EU s 29,04%. U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e učestvuju sa 51,91%, a članice EU sa 35,09%.

Grafikon 10. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima po regionima za 2012.godinu (Mil. KM)

Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regijama (Mil. KM)

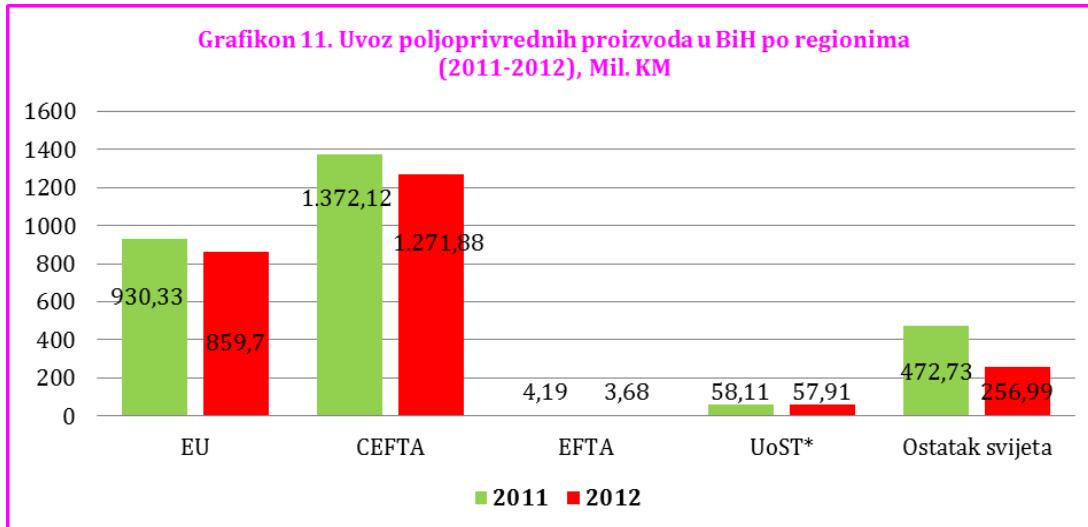
Region	2011				2012				Rast/Pad 2012/2011	
	Uvoz		Izvoz		Uvoz		Izvoz			
	Vrijednost	Sudjelovanje	Vrijednost	Sudjelovanje	Vrijednost	Sudjelovanje	Vrijednost	Sudjelovanje	Uvoz	Izvoz
EU	930,33	32,79%	216,39	31,41%	859,70	35,09%	204,98	29,04%	-7,59%	-5,28%
CEFTA	1.372,12	48,36%	440,36	63,91%	1.271,88	51,91%	466,56	66,09%	-7,31%	5,95%
EFTA	4,19	0,15%	4,18	0,61%	3,68	0,15%	3,77	0,53%	-12,32%	-9,78%
UoST*	58,11	2,05%	9,41	1,37%	57,91	2,36%	11,82	1,67%	-0,35%	25,55%
Ostatak svijeta	472,73	16,66%	18,68	2,71%	256,99	10,49%	18,79	2,66%	-45,64%	0,59%
Ukupno	2.837,49	100,00	689,03	100,00	2.450,16	100,00	705,92	100,00	-13,65%	2,45%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

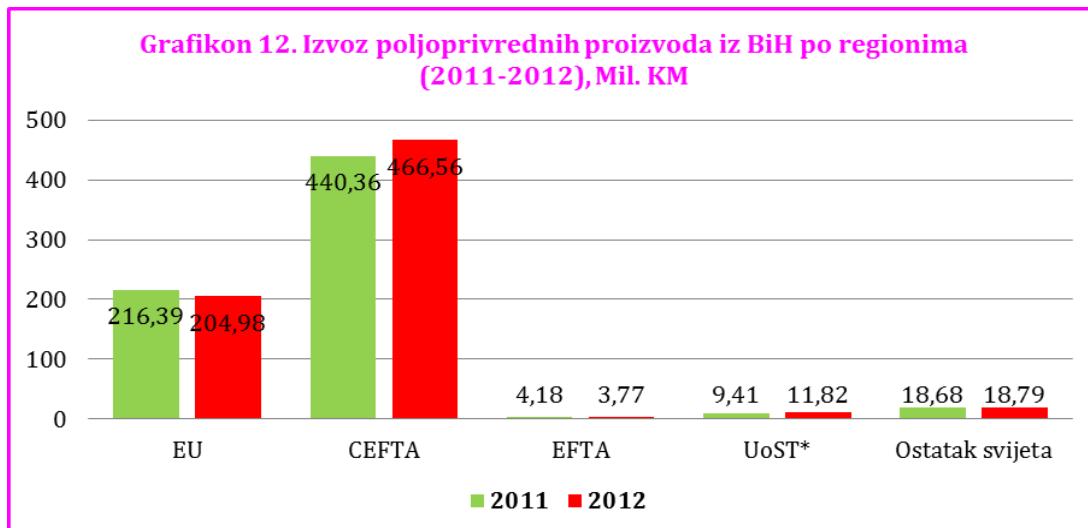
* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Podaci iz tabele pokazuju da je došlo do pada uvoza poljoprivrednih proizvoda u 2012. godine za 13,65% u poređenju na prethodnu godinu, a izvoz se povećao za 2,45%. U 2012. godini zabilježen je pad uvoza poljoprivrednih proizvoda po regijama, EU za 7,59%, zemalja CEFTA-e za 7,31%, zemalja EFTA-e za 12,32%, iz Turske (UoST) za 0,35%, te iz zemalja Ostatka svijeta za 45,64%.

Izvoz poljoprivrednih proizvoda za 2012. godinu bilježi pad u zemlje EU za 5,28%, izvoz istih u zemlje potpisnice CEFTA-u je povećan za 5,95%. Najveći pad izvoza poljoprivrednih proizvoda ostvaren je kod zemalja EFTA-e i to za 9,78%, dok je izvoz poljoprivrednih proizvoda u zemlje UoST (Turska) povećan za 25,55% i u zemlje Ostatka svijeta za 0,59%.

5.4. Razmjena poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom i Srbijom

5.4.1. Robna razmjena s Hrvatskom

Ukupan raspon razmjene poljoprivrednih proizvoda Bosne i Hercegovine s Hrvatskom za 2012. godine iznosio je 801,77 miliona KM, što predstavlja pad od 6,24% u poređenju na prethodnu godinu, kada je ukupna razmjena iznosila 855,19 miliona KM. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske za 2012. godinu iznosio je 595,31 milijun KM, te je manji za 9,23% u poređenju na prethodnu godinu. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Hrvatsku za 2012. godinu iznosio je 206,46 miliona KM, te je u poređenju na prethodnu godinu veći za 3,58%.

Uporedni pregled razmjene poljoprivrednim proizvodima s Hrvatskom

Opis	2010	2011	2012	Rast/Pad 2011/2010	Rast/Pad 2012/2011
Uvoz iz Hrvatske	606,32	655,86	595,31	8,17%	-9,23%
Izvoz u Hrvatsku	170,98	199,33	206,46	16,58%	3,58%
Raspon robne razmjene	777,3	855,19	801,77	52,14%	-6,24%
Deficit/suficit	-435,34	-456,53	-388,85	4,87%	-14,83%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Ulaskom Hrvatske u EU (1. jula 2013. godine) izvoz bh. proizvoda na ovo tržište podliježe ispunjavanju propisanih uslova za uvoz u EU i puštanje u promet na europsko tržište. Uzimajući u obzir da je europsko zakonodavstvo vrlo razvijeno, današnja situacija implicira da gotovo svaki proizvod koji se želi izvesti u neku od članica mora ispunjavati niz općih i posebnih uslova. Postoji nekoliko grupa proizvoda čiji je opstanak na tržištu Hrvatske direktno povezan s pravovremenim ispunjavanjem propisanih uslova EU. To su, u prvom redu, propisi koji se odnose na proizvode životinjskog porijekla, od kojih BiH trenutno ispunjava uslove za izvoz ribe i ribljih proizvoda:

- Žive životinje – Glava 01,
- Meso i jestivi klaonički proizvodi – Glava 02,
- Mlijeko i mlječni proizvodi, konzumna jaja, med – Glava 04;
- Prerađevine od mesa i riba – Glava 16.

Od navedene četiri grupe proizvoda, tri grupe ulaze u deset najznačajnijih izvoznih grupa proizvoda u Hrvatsku, gdje su glavni izvozni proizvodi (Glava CT 4) mlijeko, ptičja jaja, med i slično.

Struktura bh. razmjene poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom u 2012. godini (milijun KM)

Rb.	Glava CT	Opis	Izvoz	Pokriveno st	% Izvoza
1	4	Mlijeko, ptičja jaja, med, i slično	45,59	62,37%	49,44%
2	15	Biljna i životinska mast	48,15	175,53%	63,45%
3	22	Pića, alkoholi i sirče	25,28	20,32%	62,58%
4	19	Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično	27,19	101,14%	51,78%
5	7	Povrće, korijenje i gomolji za jelo	7,11	200,13%	27,86%
6	20	Proizvodi od povrća, voća i slično	8,00	84,24%	41,02%
7	2	Meso i drugi klanični proizvodi za jelo	7,88	61,91%	42,14%
8	16	Prerađevine od mesa, riba, ljuskara i slično	8,20	14,78%	18,92%
9	8	Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica	6,72	110,93%	17,76%
10	21	Razni proizvodi za ishranu	6,77	12,12%	45,72%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske za 2012. godinu iznosio je 686,01 miliona KM, što predstavlja 31,15% od ukupnog uvoza iz Hrvatske. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Hrvatsku za 2012. godinu iznosio je 213,53 miliona KM, što predstavlja 18,33% od ukupnog izvoza u Hrvatsku. Pokrivenost uvoza izvozom u bh. razmjeni poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom za 2012. godinu je iznosila 31,13%.

5.4.2. Robna razmjena s Srbijom

Ukupan raspon razmjene poljoprivrednih proizvoda Bosne i Hercegovine s Srbijom za 2012. godinu iznosio je 680,22 miliona KM i predstavlja pad od 5,18%, u poređenju prethodnu godinu,

kada je ukupna razmjena iznosila 717,36 miliona KM. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Srbije za 2012. godinu iznosio je 584,99 miliona KM, te je u poređenju na isti period prethodne godine manji za 6,65%. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Srbiju za 2012. godinu iznosio je 95,23 miliona KM, te je u poređenju na prethodnu godinu veći za 5,00%.

Uporedni pregled razmjene poljoprivrednim proizvodima s Srbijom

Opis	2010	2011	2012	Rast/Pad 2011/2010	Rast/Pad 2012/2011
Uvoz iz Srbije	602,74	626,67	584,99	3,97%	-6,65%
Izvoz u Srbiju	90,65	90,69	95,23	0,04%	5,00%
Raspon robne razmjene	693,40	717,36	680,22	3,46%	-5,18%
Deficit/suficit	-512,09	-535,98	-489,77	4,66%	-8,62%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

5.5. Trgovinski sporazumi

5.5.1. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju – provođenje Privremenog sporazuma

Već petu godinu za redom (od 1. jula 2008. godine) nadležne institucije BiH, a prevenstveno Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Uprava za indirektno/neizravno oprezivanje BiH provode aktivnosti vezane za dosljednu primjenu Privremenog sporazuma. Sektor za carinsku politiku i tarife unutar Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, su na vrijeme su pripremili Carinsku tarifu BiH za 2013. godinu („Službeni glasnik BiH“ broj 106/12). Ona sadrži sve potrebne elemente, uključujući posebno naznačen carinski režim za svaku tarifnu liniju po MFN principu, uvoz iz EU, CEFTA članica, Irana i Turske. Carinska tarifa BiH za 2013. godinu se primjenjuje od 01.01.2013. godine.

Predstavnici Europske komisije i institucija Bosne i Hercegovine 17. i 18. aprila održali su 4. sjednicu Privremenog pododbora za poljoprivredu i ribarstvo. Tokom sastanka predstavnici BiH su predstavili ostvareni napredak u preuzimanju zakonodavstva EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, zaštite zdravlja bilja i veterinarstva, te ispunjene obaveze iz Europskog partnerstva i SSP/Privremenog sporazuma za period mart 2011. godine – mart 2012. godine.

Informacije o provođenju Privremenog sporazuma

Član 10. Privremenog sporazuma (član 27. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju-a) definira da se Protokolom 1 utvrđuju aranžmani za trgovinu prerađenim poljoprivrednim proizvodima, koji su u njemu navedeni. Od dana stupanja na snagu Privremenog sporazuma, BiH-a postupno smanjuje carine koje se primjenjuju na uvoz određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice, navedenih u Aneksu II Protokola 1 o trgovini prerađenim poljoprivrednim proizvodima između Zajednice i BiH, sukladno s vremenskim rasporedom utvrđenim za svaki proizvod u tom aneksu. U skladu s definiranim dinamikom snižavanja carina na prerađene poljoprivredne proizvode (Aneks II Protokola 1 Privremenog sporazuma) od 1. januar 2013. godine BiH je na uvoz određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda porijeklom iz Zajednice smanjila carine s 40% MFN-a na 0% carine i s 20% MFN-a na 0% carine, što je vidljivo iz Carinske tarife BiH za 2013. godinu („Službeni glasnik BiH“ broj 106/12).

S prvim januarom 2013. godine u skladu s odredbama člana 12. Stav 4 Privremenog sporazuma (Član 27. SSP-a) i Aneksom III, Bosna i Hercegovina je ukinula sve carine na primarne poljoprivredne proizvode podrijetlom iz Zajednice navedene u Aneksima III (a), III (b), III (c), III (d) i III (e).

Aneks	Implementacija odredbi PS – Aneks III	Godina
III (a)	BiH je <u>od dana stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula sve carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda porijeklom iz Zajednice, navedenih u Aneksu III(a) (Carinska tarifa BiH „Sl. Glasnik BiH“ br.7/08).	01.07.2008.
III (b)	BiH je <u>1. januara prve godine nakon stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula sve carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda porijeklom iz Zajednice, navedenih u Aneksu III(b) (Carinska tarifa BiH „Sl. Glasnik BiH“ br.100/09).	01.01.2009.
III (c)	BiH je <u>1. januara treće godine nakon stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula sve carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda porijeklom iz Zajednice, navedenih u Aneksu III(c) (Carinska tarifa BiH „Sl. Glasnik BiH“ br.106/10).	01.01.2011.
III (d)	BiH je <u>1. januara pete godine nakon stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula sve carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda porijeklom iz Zajednice, navedenih u Aneksu III(d) (Carinska tarifa BiH „Sl. Glasnik BiH“ br.106/12).	01.01.2013.
III (e)	BiH je <u>od dana stupanja na snagu Privremenog Sporazuma</u> ukinula carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda porijeklom iz Zajednice navedenih u Aneksu III (e) u okviru carinske kvote naznačene za date proizvode. Uvozi izvan kvota ostaju na nivou utvrđenim po principu najpovlaštenije nacije (MFN). Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH upravlja tarifnim kvotama, putem informacionog sistema «Quota BiH».	01.07.2008.

U skladu s odredbama člana 12. stav 5. Protokolom 6 Privremenog sporazuma utvrđuju se aranžmani koji se primjenjuju na vina i alkoholna pića koja su u njemu navedena. Od dana stupanja na snagu Privremenog sporazuma stavom 3. Protokola 6 BiH-a je odobrila preferencijalnu nultu carinsku stopu za kvotu od 6.000 hl za kvalitetno pjenušavo vino i vino od svježeg grožđa (carinskih tarifnih oznaka ex 2204 10 i ex 2204 21), uz godišnje povećanje od 1.000 hl (godišnje povećanje se primjenjuje dok kvota ne dostigne maksimum od 8.000 hl).

U 2012. godini kvota za kvalitetno pjenušavo vino i vino od svježeg grožđa (carinskih tarifnih oznaka ex 2204 10 i ex 2204 21) je iznosila 8.000 hl i iskorištena je 78%, što je gotovo identično s stepenom iskorištenosti u 2011. godini (79%) i predstavlja značajno povećanje u poređenju na prethodne dvije godine, kada je iskorišteno 32% (2010. godina) i 29% (2009. godina).

U skladu s definiranom dinamikom snižavanja carina na ribu i riblje proizvode (Aneks V. Privremenog sporazuma) od 1. januara 2013. godine BiH-a je na uvoz određenih ribljih proizvoda porijeklom iz Zajednice smanjila carine s 20% MFN-a na 0% c, što je vidljivo iz Carinske tarife BiH za 2012. godinu („Službeni glasnik BiH“ broj 106/12).

5.5.2. Sporazum CEFTA 2006

Pododbor za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja

Pod predsjedavanjem Republike Albanije u Tirani je 29-30. svibnja 2012. godine održan peti sastanak Pododbora za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja (SPS).

Nakon usvajanja Programa rada CEFTA Strane su izvršile pregled svojih poljoprivrednih politika, razmijenile informacije o trgovini poljoprivrednim proizvodima od zadnjeg sastanka i dali preliminarnu procjenu provođenja Dodatnog protokola i Aneksa 10.

Potpisivanjem Aneksa 10. i Dodatnog protokola Sporazuma 11. veljače 2011. godine Albanija, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora, Moldavija i Srbija značajno su liberalizirale trgovinu poljoprivrednim proizvodima. Proces ratifikacije Dodatnog protokola Sporazuma je završen u siječnju 2012. godine.

U skladu s Aneksom 10. Dodatnog protokola Sporazuma CEFTA nisu u cijelosti liberalizirani poljoprivredni proizvodi između:

- Bosne i Hercegovine i Albanije;
- Hrvatske i Srbije (ostale su određene carine i kvote);
- Hrvatske i Crne Gore (određene carine ostaju na strani Crne Gore);
- Makedonije i Moldavije (ostaje samo jedna kvota).

Zbog činjenice da je u bilateralnim ugovorima o slobodnoj trgovini, čije su carinske koncesije integrirane u CEFTA Sporazum, već ispregovarala visoki stepen liberalizacije u oblasti poljoprivrednih proizvoda Bosna i Hercegovina nije učestovala u pregovorima o daljoj liberalizaciji, ali je kao Strana u CEFTA sporazumu aktivno uključena na realiziranju ovog cilja. Bosni i Hercegovini je ostao samo određeni broj poljoprivrednih proizvoda na zaštiti s Albanijom. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju i istupanjem iz Sporazuma CEFTA 2006. 1. jula 2013. godine ostaju samo carine između Bosne i Hercegovine i Albanije, te jedna kvota između Makedonije i Moldavije, kako bi se ostvarila potpuna liberalizacija poljoprivrednog sektora u okviru CEFTA-e. Također, razgovarano je o ključnim pitanjima u trgovini poljoprivrednim proizvodima, sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima (SPS), saradnji između CEFTA administracija, kordinaciji aktivnosti s ostalim CEFTA strukturama, bazi podataka o sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima i saradnji s privatnim sektorom.

Ključna pitanja u trgovini poljoprivrednim proizvodima – analiza Matrice problema

Analiza baze podataka o pristupu tržištu pokazala je da je u 2012. godini postotak novonastalih problema nizak (4%), dok riješeni problemi predstavljaju 60% ukupnih prepreka. Približno jedna trećina pitanja dolazi iz sanitarnih i fitosanitarnih područja (26%), slijede pitanja povezana s inspekcijom prije pošiljke (18%), te naknadama i porezima (15%). Najčešća prepreka po sektorima je u pićima i duhanskim proizvodima (28%), živim životinjama (9%) i povrću (9%). Strane su prijavile nove probleme i pružile ažurirane informacije o problemima koji su u toku, a koja smatraju kao potencijalne necarinska prepreke u trgovini poljoprivrednim proizvodima između CEFTA Strana.

Sanitarna i fitosanitarna pitanja

SPS predstavnici su na sastanku izvjestili o novim propisima, procesu harmonizacije standarda s onim u EU, mogućnostima sklapanja sporazuma o međusobnom priznavanju dokumenata o ocjeni usklađenosti i najboljoj praksi u regiji. Strane su razgovarale o preporukama Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) u vezi s sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima, posebno onim koje se bave zajedničkim učestvovanjem CEFTA predstavnika na sastancima Organizacije Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO), Međunarodnog duštva za širenje bilja (IPPS) i Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE).

Saradnja između CEFTA administracija

Na Radionici o mapiranju poslovnih procesa u agrobiznisu, održanoj u Sarajevu 17. maja pod pokroviteljstvom CEFTA Pododbora za carine (IFC), predstavnik Međunarodne finansijske korporacije predstavio je dogovorene aktivnosti i preporuke.

Kordinacija aktivnosti s ostalim CEFTA strukturama

Kordinacija s ostala dva Pododbora omogućava razmјenu informacija o pitanjima, mjerama i aktivnostima vezanim za notifikaciju i smanjenje necarinskih barijera u trgovini.

Projekt Sanitarna i fitosanitarna baza podataka (SPS)

Strane su se upoznale s Nacrtom projekta SPS baze podataka, koja je dio aktivnosti predviđenih u trogodišnjem Strateškom Programu rada Pododbora i jedan od prioriteta predsjedavanja Albanije tokom 2012. godine. Glavni cilj baze podataka je povećanje transparentnosti i efikasnija razmjena podataka u SPS području. Ovaj projekt počet će se implementirati u 2013. godini, pod predsjedavanjem Bosne i Hercegovine Podoborom za poljoprivedu i SPS.

Saradnja s privatnim sektorom

Predstavnik Albanskog udruženja za agrobiznis predstavio je iskustvo saradnje između kompanija u Albaniji i regiji, naglašavajući da Albanske kompanije imaju zanačajnu koristi od CEFTA Sporazuma. Sporazum je stvorio pozitivnu klimu za investicije, bolji pristup finansijama i trgovini jer je omogućio bescarinsko trgovanje za više od 90% proizvoda. On je također istakao dobru saradnju kompanija u Albaniji s kolegama u drugim CEFTA Stranama.

6. PODRŠKA POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2012.GODINU

Budžetsku 2012. godinu karakteriše budžetska kriza na svim nivoima vlasti u BiH. Iako je došlo do blagog povećanja podrške godinu koja je iza nas karakterišu kašnjenja u isplati podsticaja, prebacivanja dugovanja, donošenje nekih od rješenja koja ne idu na ruku poljoprivrednim proizvođačima. U ovom uvodnom dijelu ukratko je dat osvrt na ključne promjene koje su se desile u prethodnoj godini, a koje su vezane za agrarne politike, tj. na politiku podrške poljoprivrednim proizvođačima u Bosni i Hercegovini uopće.

Federacija Bosne i Hercegovine: Pozitivni efekti promjene u regulatornom okviru podrške u 2011. godini, odnosno uvođenje pravilnika o podrškama umjesto dotadašnjih Odluka koje je donosio ministar, umanjeni su njihovim čestim izmjenama i dopunama. Kašnjenja u donošenju pravilnika za 2012. godinu, kao i za tekuću 2013. godinu, postala su uobičajena praksa u Federaciji BiH. Isplate podsticaja su neredovne, što je izazivalo česte proteste poljoprivrednih proizvođača u Federaciji BiH. Ovo nezadovoljstvo je konstantna prisutna od trenutka objavljivanja Pravilnika. Zbog toga su i izmjene istih bile vrlo česte. Dugovanja koja se prenose iz godine u godinu predstavljaju sve veći problem za Ministarstvo. Kantonalna ministarstva također bilježe probleme, kao i entitetski nivoi. Glavna novina, kada je podsticaj s Federalnog nivoa u pitanju, je uvođenje mjera podrške poljoprivrednim proizvođačima - povratnicima u Republiku Srpsku u iznosu od 10 miliona KM. Za ovu namjenu sredstva su obezbijeđena kroz budžet Ministarstva poljoprivrede, dok se implementacija odvijala udruženo putem Federalnog ministarstva poljoprivrede i Federalnog ministarstva za izbjegla i raseljena lica. Druga bitna novina je uvođenje izvoznih podsticaja za poljoprivredne proizvođače/izvoznike u Federaciji.

Republika Srpska: Kao i u slučaju Federacije i poljoprivrednici u RS imali su izuzetno tešku godinu. Iako je pravilnik o podsticajima donesen na vrijeme, samo realiziranje teče dosta teško. Najveći problem predstavljaju dugovanja iz prethodnih godina, ali i dugovanja proizvođača ka robnim rezervama za regresirane inpute. Izmjene pravilnika koje su učinjene 2011. godine u smislu da se za ostvarenu proizvodnju **n** godine podrška ostvaruje u **n+1** godini nije povoljno rješenje za proizvođače, te je potpuno jasno da je urađena s ciljem rasterećenja pritiska na poljoprivredni budžet. Druga izmjena sistema podrške je urađena u 2012. godini, kada je zbog nelikvidnosti budžeta donijeta odluka da se bankarski sektor uključi u isplatu podsticaja kao posrednik. Banke su isplaćivale podsticaje poljoprivrednicima na temelju pozitivnog rješenja izdanog od strane Ministarstva zaračunavajući određenu kamatu, a Ministarstvo je naknadno bankama isplaćivalo dug koji je nastao uz naprijed dogovorenou kamatu.

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine: Kao i u slučaju Federacije i Republike Srpske, i u Distriktu Brčko situacija nije bila znatno bolja. Iako se mogu pohvaliti dosadašnjom podrškom, kako u smislu kreiranja rješenja podrške tako i redovnosti isplate, zbog opće krize budžeta u BiH ni u Brčko Distriktu u 2012. godini podrška se nije mogla ostvariti na vrijeme. Karakteristike godine su dugovanja za pojedine mjere i prijenos dugovanja iz prethodne godine. Regulotarni okvir nije se mijenjao tokom 2012.godine.

6.1. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj BiH i struktura po entitetima

Podrška poljoprivrednim proizvođačima u Bosni Hercegovini u 2012. godini se odvijala po istom ili vrlo sličnom sistemu, kao i prethodnih godina. Izmjene koje su učinjene u regulatornom okviru, kao i u samom sistemu provođenja već su pomenute u uvodnom izlaganju. Pravni okvir je ostao neizmjenjen, na način da se u Republici Srpskoj zadržalo reguliranje podsticaja putem Zakona o obezbjeđenju i usmjeravanju sredstava za podsticanje poljoprivrede i sela, te Pravilnikom o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja.

Izmjene pravnog okvira iz 2011. godine u Federaciji su se zadržale i tokom 2012. godine, tako da u tom pogledu nije bilo značajnijih odstupanja. Brčko Distrikt također nije mijenjao zakonski i podzakonski temelj. Karakteristika svih nivoa vlasti koje pružaju podršku poljoprivrednim proizvođačima jedva zbog budžetskih problema kasne izdvajanja za mjere investiciskih ulaganja, na račun podrške proizvodnji.

Kada je riječ o samim izdvajanjima za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini u 2012. godini, može se reći da je u poređenju na prethodnu godinu došlo do povećanja izdvajanja na svim nivoima, u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu. S tim u vezi u prošloj godini, na ukupnom nivou, zabilježen je rast izdvajanja za oko 15.833.697 KM.

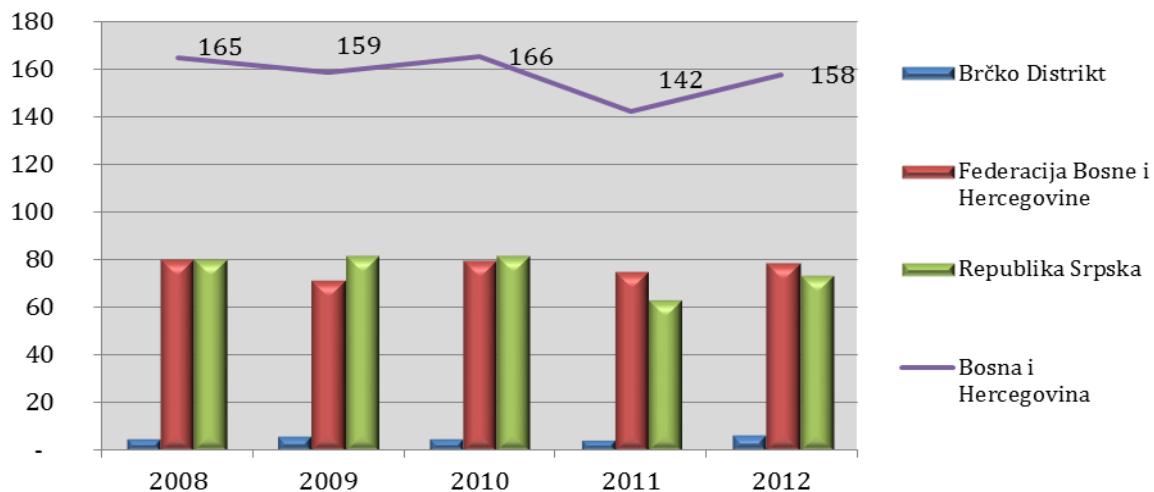
Poljoprivredni budžetii u BiH (2008-2012), KM

	2008	2009	2010	2011	2012
Brčko Distrikt BiH	4.646.316	6.055.822,8	5.066.820,9	4.557.774	6.505.534
Federacija BiH⁵	80.068.922	71.126.748	79.393.279	74.636.608	78.215.847
Republika Srpska	80.000.000	81.547.605	81.186.160,2	62.862.495	73.169.194
Bosna i Hercegovina	164.715.238	158.730.176	165.646.260	142.056.878	157.890.575

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH⁵

Ukupan budžet u 2012. godini za poljoprivredu BiH iznosio je 157.890.575 KM, što predstavlja povećanje za oko 11,14%, u poređenju na prošlu godinu. Porast izdvajanja je zabilježen u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu. Ipak ovaj nivo podrške (2012) još uvijek je manji u poređenju na period prije 2011. godine, što govori da još uvijek nije došlo do oporavka od recesije.

Grafikon 13. Poljoprivredni budžetii u BiH za period 2008 – 2012 (miliona KM)

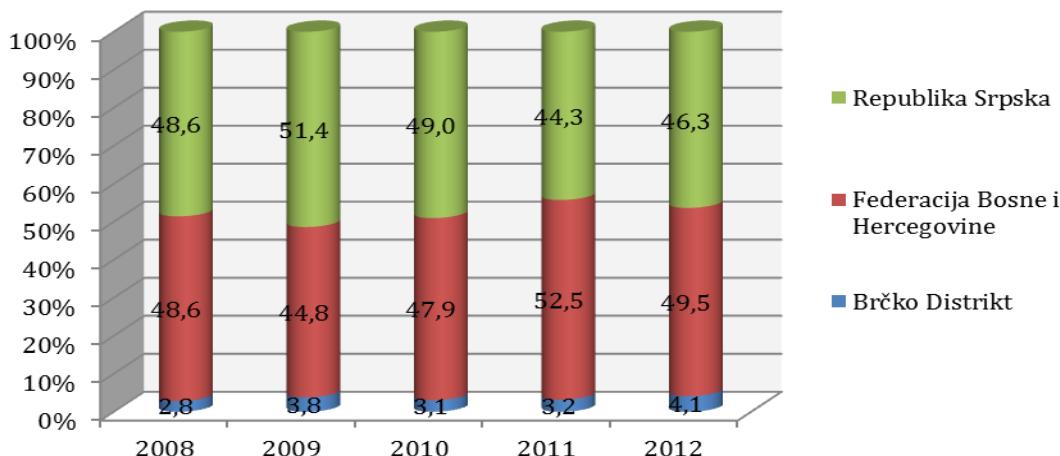

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

⁵ Podsticaji za Federaciju BiH uključuju i podršku s kantonalnih nivoa za 2012. godinu, nedostaju podaci o isplatama iz četiri kantona: Srednjebosanski, Zapadnohercegovački, Tuzlanski i Posavski kanton. Herecegovačkoneretvanski kanton, kao i prethodnih godina, nije imao budžet za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Posmatrajući ukupnu podršku za poljoprivredu i ruralni razvoj na nivou BiH, vidi se da u gotovo istom omjeru učestvuju oba entiteta (Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska). Federacija BiH kao i prethodne godine ima prednost u podršci, dok najmanji raspon podrške u apsolutnom iznosu je s razine Brčko Distrikta BiH, što je i razumljivo s obzirom na veličinu Distrikta (grafikon 14).

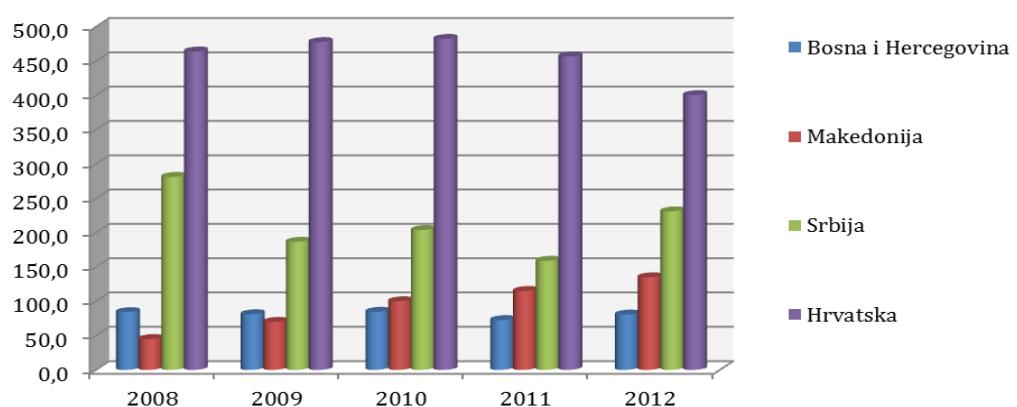
Grafikon 14. Struktura poljoprivrednog budžetima u BiH za period 2008 – 2012 (entiteti i Distrikt BD)

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Kako bi dobili jasniju sliku razine podrške poljoprivrednicima u BiH, urađeno je poređenje domaće budžetske podrške⁶ s istovjetnom podrškom u zemljama okruženja (grafikon 15). Kako je iz grafikona i vidljivo, nivo podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH daleko je ispod razine u zemljama s kojima BiH ima najveću trgovinsku razmjenu, odnosno koje su nam i konkurenti i partneri.

Grafikon 15. Usporedba poljoprivrednog budžetima Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja (miliona EUR-a)

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

⁶ Računata je samo budžetska komponenta podrške, poljoprivreda može uživati podršku i kroz tzv. neračunsku podršku, koja proizilazi prije svih iz vanjsko-trgovinske zaštite, odnosno drugih mjera regulacije trgovine i tržišta poljoprivrednih proizvoda.

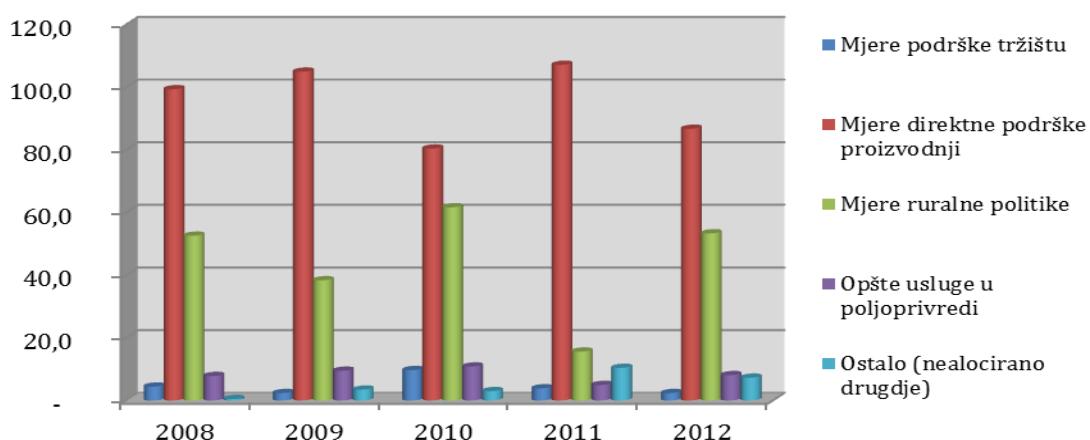
Poređenje je urađeno na razini petogodišnjeg perioda i na temelju dostupnih podataka. Iz grafikona je vidljivo da je najveća nivo podrške u regiji u periodu 2008 – 2012. godina zabilježen u Hrvatskoj - prosječno 456,3 miliona EUR-a, slijedi Srbija s 212,3 miliona EUR-a, sljedeća je Makedonija s 93 miliona EUR-a, dok se Bosna i Hercegovina nalazi na posljednjem mjestu s prosjekom od 80,6 miliona EUR-a. Kada je riječ o trendu izdvajanja može se reći da najpozitivniji trend ima Makedonija, koja je u poređenju na 2008. u 2012. godini povećala izdvajanja za poljoprivrednu za 90 miliona EUR-a (s 45, u 2008 na 135 miliona EUR-a, u 2012. godini), ostale tri zemlje imaju manje više stabilan nivo izdvajanja (promjene koje su primjetne više su rezultat kursnih fluktuacija nego promjena u visini izdvajanja). Uzimajući u obzir nivoe budžetske podrške, kao i stepen zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje, jasno je da se u poređenju na proizvođače iz susjedstva BiH poljoprivredni proizvođači nalaze u neravnopravnijem položaju.

6.2. Struktura potpore po grupama mjera

Mjere koje su klasificirane kao mjere direktne podrške proizvodnji, kao i prethodnih godina, imaju prednost u podršci poljoprivrednicima u Bosni i Hercegovini (grafikon 16). Od ukupnih 157.890.575 miliona KM koliko je realizirano kroz podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH, na ovu skupinu mjera otpada 86.735.520 miliona KM ili 55% što predstavlja više od polovine od ukupno realiziranih sredstava.

Međutim, iako je kroz ovu grupu mjera realiziran najveći raspon podrške u 2012. godini, u poređenju na prethodnu godinu zabilježen je pad izdvajanja u relativnom iznosu od 20,5%, a na konto drugih mjera prije svega mjera ruralne politike. Ovo bi trebao da bude ohrabrujući znak, odnosno znak prevazilaženja krize, s obzirom da se u kriznim godinama više pažnje posvećuje podršciproizvodnjama. Mjere ruralnog razvoja tako su zabilježile rast od čak (242%), odnosno 37,7 miliona KM u apsolutnim iznosima u poređenju na godinu prije (u 2011. godini 15.622.326 miliona KM, dok je u 2012. godini ostvarila nivo od 53.365.517 miliona KM, što je uvećanje od 37.743.191 miliona KM).

Grafikon 16. Struktura poljoprivrednog budžetima u BiH za period 2008–2012 po grupama mjera podrške (miliona KM)

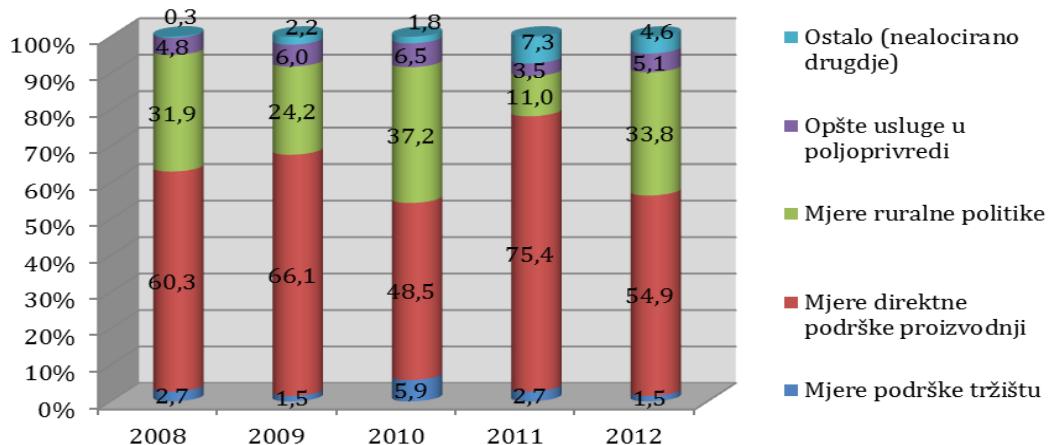

Izvor: Ued za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Povećanje izdvajanja za mjere ruralne politike je svakako pozitivan pomak, s obzirom na vrlo važne komponente ove politike koje se prije svega ogledaju u investicijskim ulaganjima. Grupa općih usluga u poljoprivredi je također zabilježila rast izdvajanja u ukupnom iznosu od 8,1 milijun KM, što je uvećanje od 3,1 milijun KM u poređenju na prethodnu godinu.

Mjere podrške tržištu bilježe ponovo pad izdvajanja u poređenju na prethodnu godinu i to u iznosu od 1,4 miliona KM. Ostalo/nealocirano i dalje bilježi visoko učešće u ukupnoj podršci, ali je zahvaljujući nešto većoj disciplini u izvještavanju, ove godine manji nego prethodnih godina. Tako bilježimo smanjenje ovog konta za 2012. godinu od 3,14 miliona KM

Grafikon 17. Struktura poljoprivrednog budžetima u BiH za period 2008-2012 po grupama mjera (%)

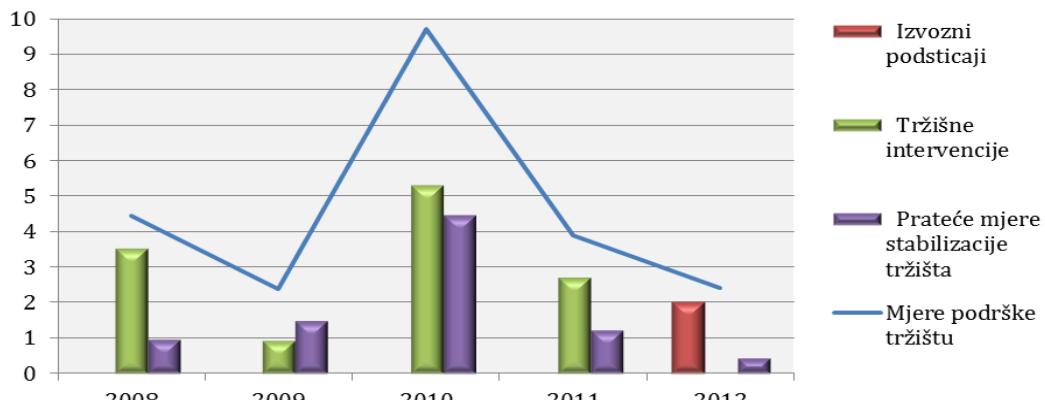
Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

6.2.1. Struktura mjera podrške u okviru pojedinačnih grupa

Mjere podrške tržištu

Iako u zvaničnim dokumentima postoje identificirane kao oblik podrške poljoprivredi i određena sredstva se izdvajaju za mjere koje se mogu klasificirati kao mjere podrške tržištu, aktivan i adekvatan mehanizam cjenovno-tržišne politike u BiH još uvijek nije uspostavljen. Stoga i sve mjere koje su ovdje prikazane/klasificirane imaju karakter *ad hoc* mjera, a ne sistemskih rješenja koja imaju snagu održati stabilnim cijene i poljoprivredna tržišta. Možda je ovo razlog zašto je raspon izdvajanja za ovu grupu mjera i dalje najmanji, odnosno zašto se ovim mjerama daje manje značaja. Nakon značajnijeg rasta izdvajanja za ovu grupu mjera u 2010. 2011. i 2012. godini došlo je do ponovnog pada izdvajanja. U 2012. godini ukupno je izdvojeno 2,4 miliona KM, odnosno 1,5% od ukupnog budžeta za poljoprivredu, što je smanjenje u poređenju na prethodnu godinu za oko 1,4 miliona KM.

Grafikon 18. Mjere podrške poljoprivrednom tržištu u BiH – struktura (miliona KM)

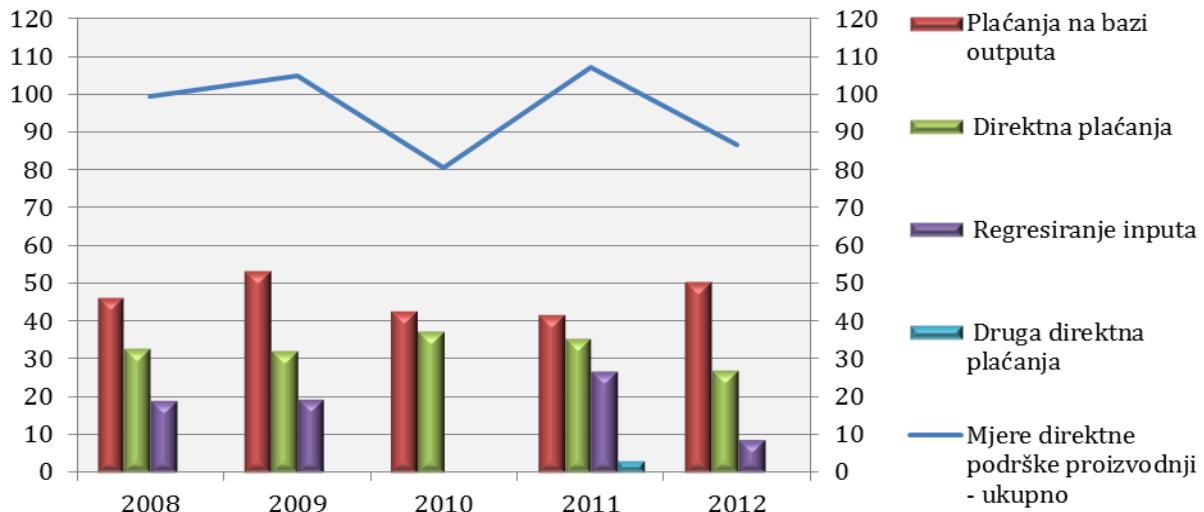
Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Ono što je karakteristično za ovu grupu mjera i 2012. godinu je uvođenje izvoznih subvencija kao mjera podrške tržištu, a koja do sada nije bila na snazi u BiH. Ovu mjeru uvelo je Federalno ministarstvo poljoprivrede, kao pomoć kod izvoza domaćih poljoprivrednih proizvoda u ukupnom iznosu od 1,98 miliona KM. Prema raspoloživim informacijama, izvozne naknade su isplaćene za izvoznike koji su izvozili: voće, povrće, mljekovo i mesne prerađevine. Od ostalih mjera tržišno cjenovne politike jedino je bila zastupljena mjeru „prateće mjeru stabilizacije poljoprivrednog tržišta“ u iznosu 414.841 KM. Interventnih otkupa nije bilo ili nisu dostavljeni adekvatni podaci.

Mjere direktne podrške proizvođačima/proizvodnjama

Kao što je u generalnom opisu strukture podrške rečeno, mjeru direktne podrške proizvodnjama imaju najveću zastupljenost u ukupnom poljoprivrednom budžetu u Bosni i Hercegovini. Najveći raspon podrške ide kroz mjeru direktne podrške proizvođačima/proizvodnjama. Ako u obzir uzmememo činjenicu da se ova grupa sastoji od mjeru plaćanja na bazi outputa, zatim mjeru izravnih plaćanja na bazi površina/grla, te regrese za varijabilne inpute, onda ovakva situacija je i očekivana.

Grafikon 19. Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH- struktura (miliona KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Nabrojane mjeru zapravo su osnovna podrška poljoprivredi, a ujedno su i najpopularnije mjeru podrške proizvodnjama u Bosni i Hercegovini. Ukupna izdvajanja i trendovi za ovu grupu su već obrađeni u prethodnom dijelu, tako da su u ovom dijelu predstavljena izdvajanja i kratak opis glavnih mjeru koje čine grupu, kao i njihove trendove. Karakteristično za ovu godinu je da su mjeru plaćanja na bazi outputa vrlo dominantne, za razliku od prethodnih godina kada je razlika između ove mjeru i mjeru plaćanja na bazi površine/grla bila vrlo mala. Tako je u 2012. godini za ovu mjeru izdvojeno ukupno 50,4 miliona KM, što je 30,1% od ukupne poljoprivredne podrške.

Najveći iznos podrške kroz ovu mjeru uživaju proizvođači mljeka. Na drugom mjestu su plaćanja na bazi površine/grla s ukupnim iznosom od 27,1 milijun KM, što je smanjenje od 8,2 miliona KM u poređenju na prethodnu godinu. Mjereno relativnim pokazateljima, ova plaćanja su zauzimala 17,2% od ukupne podrške poljoprivredi, što je smanjenje od 7,7% u poređenju na prethodnu godinu. Skretanja kursa s direktnog plaćanja, na bazi površine/broja grla, prema plaćanjima koja su vezana za raspon proizvodnje ne doprinosi ostvarenju strateških ciljeva, a to je postepeno prilagođavanje domaće politike Zajedničkoj agrarnoj politici (ZAP) Europske unije.

Regresi za varijabilne inpute su mjeru koja je treća po izdvajanju u okviru grupe mjeru koje se računaju kao direktna podrška proizvodnji. Ova mjeru, iako je zastupljena na teritoriji samo jednog entiteta (Republika Srpska) i jednog do dva kantona u Federaciji BiH (ali u daleko manjim

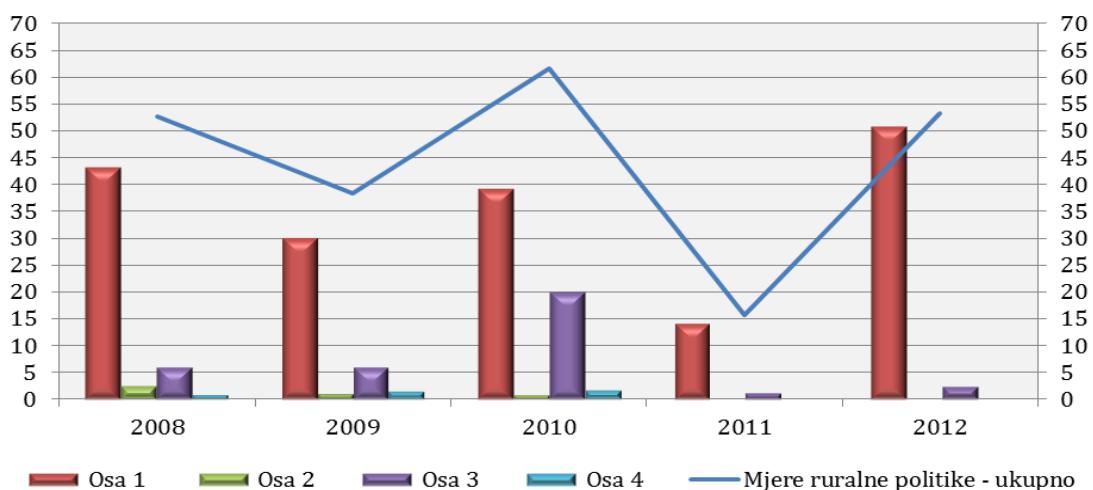
iznosima) je izuzetno značajna. Ukupna izdvajanja za regrese (regresi za mineralno gnojivo i dizel gorivo) u prošloj godinu su iznosila 8,8 miliona KM, što je značajno smanjenje u poređenju na prethodnu godinu (od 17,8 miliona KM). Ipak ovu vrijednost treba uzeti s dozom „rezerve“, jer je rezultat ovog smanjenja najvjerovaljnije dug za regrese. Primjetno je da se gotovo po pravilu svake druge godine iznos za regrese rapidno umanji, a onda sledeće godine rapidno uveća. To je rezultat dugovanja koja se prenose u narednu godinu, tako da imamo ovolike razlike. Druga direktna plaćanja tradicionalno zauzimaju najmanji raspon podrške, kroz mjere direktne podrške proizvodnjama. Ova plaćanja su u 2012. godini iznosila nešto više od 324 hiljade KM.

Mjere ruralnog razvoja

Kao i ranijih godina, druga grupa mjera po visini izdvajanja su mjere ruralnog razvoja. Nakon oštrog pada, izdvajanja za ovu grupu mjera u 2011. godinu kada je izdvojeno nešto više od 15,6 miliona KM, što je bilo direktna posljedica prestrukturiranja podrške u korist podrške proizvodnjama (karakteristično za krizne godine), u prošloj godini je došlo do oporavka izdvajanja za ovu grupu mjera. Tako je u 2012. godini iznos plaćanja za ruralne mjere bio gotovo na nivou od prije dvije godine (2010. godine), kada je bio i na najvišem nivou (61,6 miliona KM). Ukupno je izdvojeno 53,4 miliona KM, što je oko 33,8% od ukupnog poljoprivrednog budžeta. Ovako visok iznos sredstava za mjere ruralnog razvoja rezultat su pomoći za povratnike u Republici Srpskoj, za koju je Federacija kroz mjere ruralnog razvoja (investiciona ulaganja) izdvojila u ukupnom iznosu od 7,8 miliona KM.

Najveći iznos, između ostalog kao i prethodnih godina, bilježi *Osa 1* ruralnog razvoja, odnosno unapređenje konkurentnosti. Za ovu osu je ukupno izdvojeno 50,7 miliona KM (32,2%). To je i najveći iznos izdvojen od 2008-2012. godina i najveći iznos zabilježen uopšte, s obzirom na nivoe izdvajanja od prije 2008. godine. Naravno, najviše sredstva je završilo kao investicije, odnosno ulaganja u stalna sredstva, što je s obzirom na nivo opremljenosti poljoprivrede i logično, ali i pohvalno. Pozitivan efekat i utisak umanjuje sistem implementiranja mjeru, kako investicionih ulaganja tako i drugih mjeru ruralnog razvoja, a koje su namijenjene direktno poljoprivrednim proizvođačima. Vaninstitucionalne ili institucionalne komisije koje se formiraju *ad hoc*, a koje imaju potpuno autonomno pravo odlučivanja o odobravanju određenog projekta bez uključivanja stručnih službi ministarstva, svakako je nešto što nije najbolje riješeno.

Grafikon 20. Mjere ruralnog razvoja u BiH – struktura (u milijunima KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Osa 3 je također već standardno druga po izdvajaju za mjere ruralne politike, mada po rasponu nije ni blizu ranijim godinama (2010. godine i ranije). Tako je u 2012. godini za ovu Osa-u,

izdvojeno ukupno 2,4 miliona KM, što je povećanje u poređenju na prethodnu od 1,17 miliona KM. Najveći raspon sredstava za ovu osu ide kroz mjere ruralne infrastrukture, bilo da se radi o putevima ili nekoj drugoj infrastrukturi. Osa 2 bilježi standardno nisko izdvajanje, što je još gore bilježi kontinuiran negativni trend od početka posmatranog razdoblja. Prošle godine je za ovu osu izdvojen gotovo istovjetan iznos sredstava kao i prethodne, odnosno nešto više od 121. 000 KM.

Mjere općih usluga u poljoprivredi

Treća grupa mjera po visini izdvajanja iz poljoprivrednih budžeta u BiH su opće usluge u poljoprivredi. Kao i slučaju mjera ruralnog razvoja i mjere općih usluga u poljoprivredi u 2012. godini bilježe rast podrške. Na ime općih usluga u poljoprivredi prošle godine je izdvojeno 8,1 miliona KM, što predstavlja 5,1% od ukupnog poljoprivrednog budžeta. Najveći iznos sredstava iz grupe mjera općih usluga je ostvarila mjera (po prvi put) marketing i promocija, zahvaljujući ulaganju u istu s federalnog nivoa, slijede inspekcijske usluge i dijagnostika (veterina i zaštita bilja), infrastruktura (ovdje se misli na laboratorijsku i drugu infrastrukturu kvaliteta), te istraživanje i razvoj kao četvrta grupa po izdvajanju. Sve ostale mjere u ukupnom izdvajanju za ovu grupu participirale su u dosta manjim iznosima.

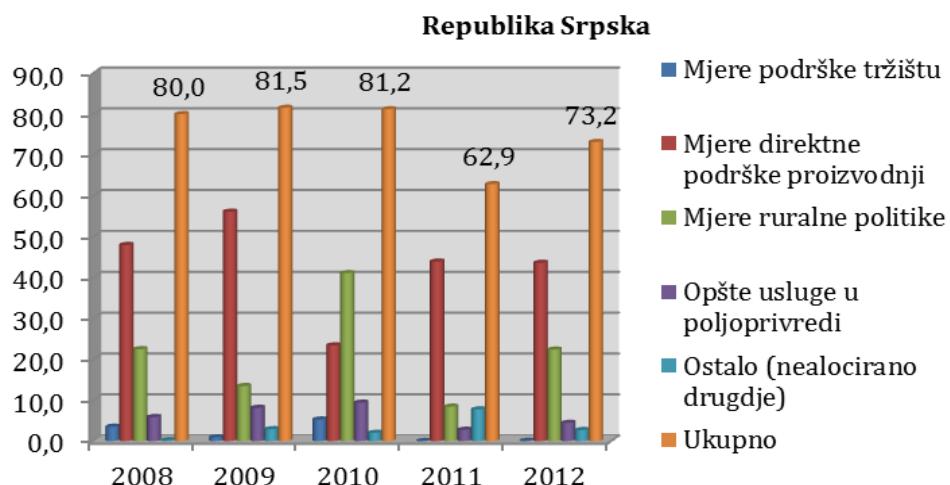
Nealocirano (ostalo)

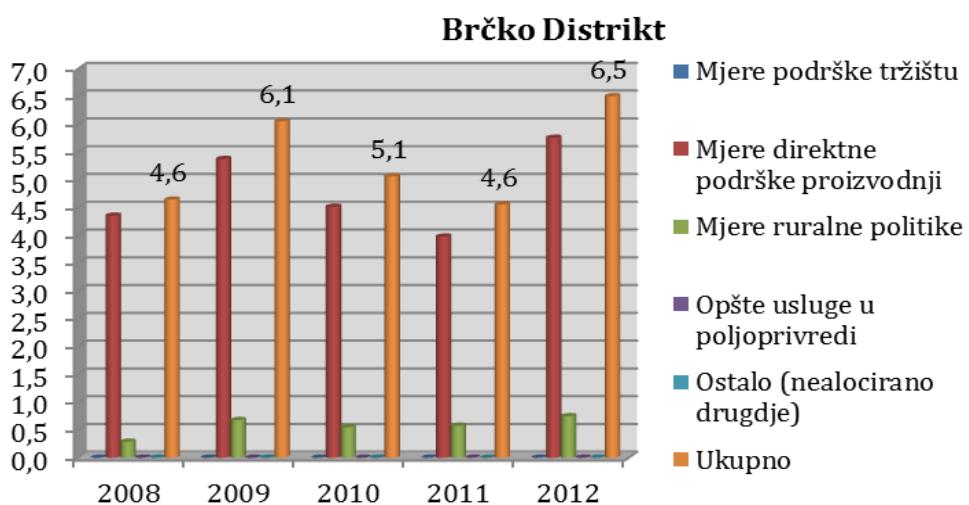
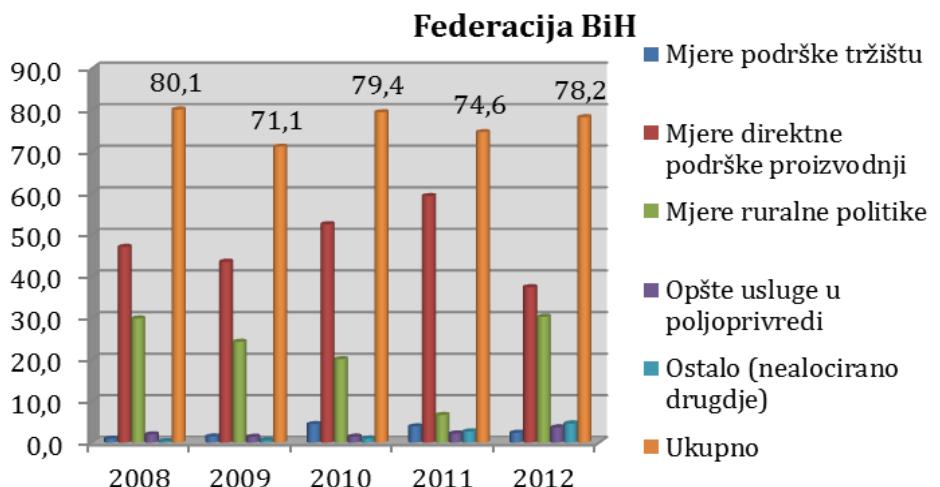
Kao i prethodnih godina „vještačka“ grupa nealocirano ili ostalo je prisutna i ove godine. Treba podsjetiti da je razlog za postojanja ove grupe ustvari nedisciplina u izvještavanju s nižih nivoa (postojanje dugova za koju ne šalju strukturu, tako da ih nije moguće strukturirati). Za razliku od prve dvije posmatrane godine kada je iznos nealociranih sredstava bio nizak, posljednjih godina isti ima trend rasta, što ukazuje na probleme u implementiranju podsticaja i nelikvidnosti poljoprivrednih budžeta zadnjih godina. Ove godine je nešto bolja situacija kada su u pitanju nealocirana sredstva, ali je i dalje previšok nivo u poređenju na izdvajanju. Ukupni iznos je 7,29 miliona KM ili 4,6% od ukupnog budžeta.

6.2.2. Struktura po entitetima i Distriktu Brčko

Nakon prikazane strukture podrške na nivou cijele države, a kako bi se omogućio uporedni prikaz iste između nivoa institucija koje izdvajaju podsticaje, predstavljen je grafički prikaz strukture podrške po grupama mjera.

Grafikon 21: Struktura potpore (Republika Srpska, Federacija BiH, Brčko Distrikt) za period 2008-2012, (miliona KM)

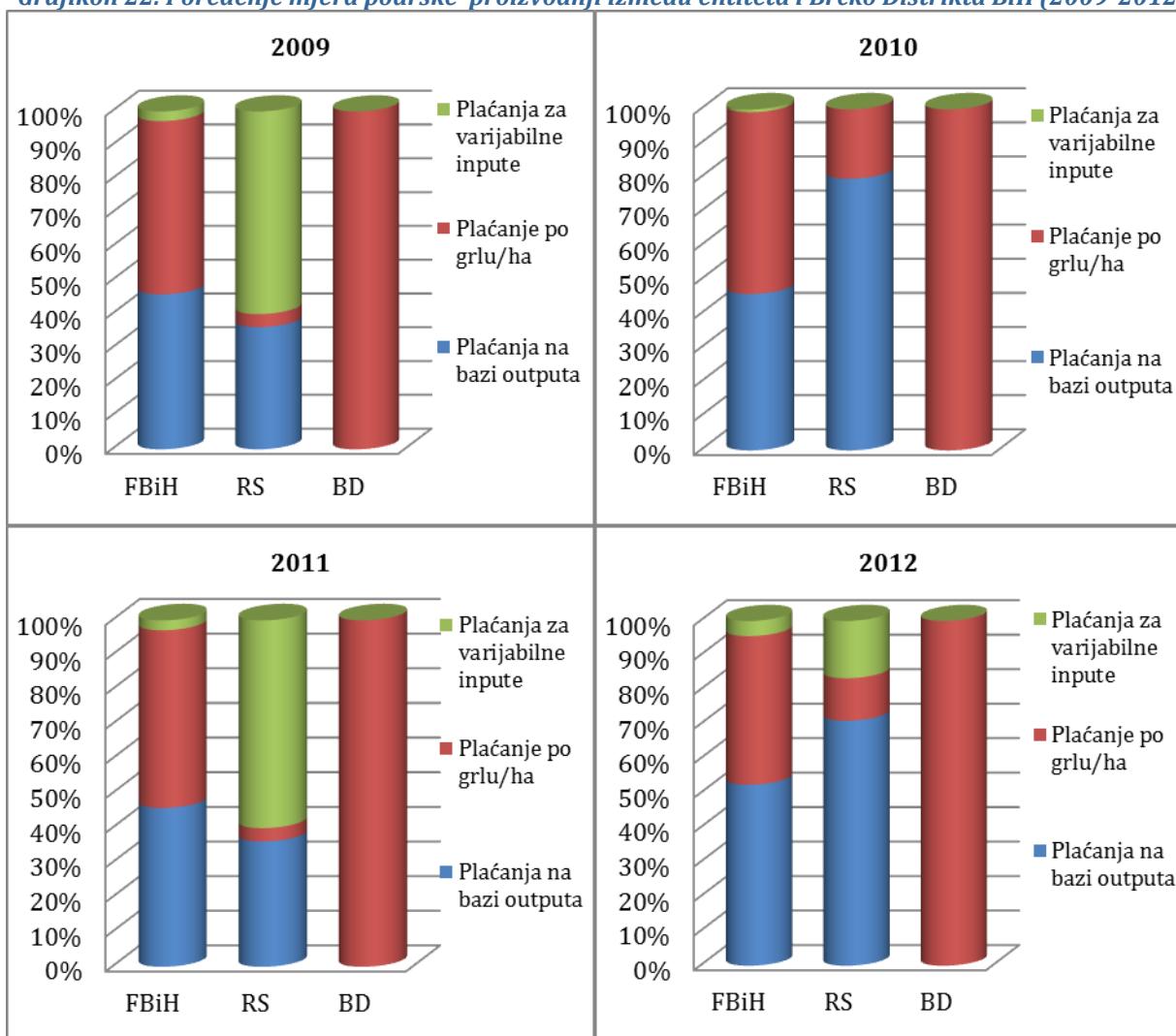

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kontonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Usporedba modela podrške između entiteta i Brčko Distrikta

Problem interne harmonizacije mjera podrške i dalje predstavlja veliki problem kad je riječ o poljoprivrednoj politici u Bosni i Hercegovini. Neujednačen sistem podrške između institucija nadležnih za izdvajanje podsticaja, jedan je od bitnijih razloga što se BiH poljoprivreda ne oporavlja željenom brzinom. Neujednačenost podrške se bilježe kako prema vrstama mjera podrške, tako i kriterija implementacije, odnosno visini podrške po jedinici mjerne. Kao primjer neujednočenosti u podršci, između davaljelja podsticaja, može poslužiti poređenje pomoći proizvodnjama za period 2009 - 2012. godina (grafikoni 21).

Grafikon 22. Poređenje mjera podrške proizvodnji između entiteta i Brčko Distrikta BiH (2009-2012)

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Ovo je samo jedan od načina na koji je moguće prikazati nesrazmjeru u podsticajnoj politici između entiteta i Distrikta. Veća nesrazmernost u podsticajnoj politici bi se dobila ako bi se uključili i kantoni. Kao primjer su uzete mjere podrške proizvodnjama, s obzirom da su najznačajnije kako s aspekta ciljeva tako i s aspekta troškova.

Kako je vidljivo iz prikazanih grafikona u BiH je i dalje prisutna vrlo visoka razlika u podršci proizvođačima, (ono što nije vidljivo iz grafikona, a činjenica je da je razlika prisutna i u vrijednostima po jedinici mjeri, ali i prema kriterijima implementacije).

Činjenica je da se sistemi implementacije mjeri podrške uveliko razlikuju, te da uskoro možemo očekivati određena ograničenja u smislu korištenja određenih mjeri podrške. Tada cijeli problem dodatno dobija na značaju. Prema odabranom poređenju, a riječ je o poređenju mjeri podršci proizvodnjama odnosno problem s mjerama podrške proizvodnjama, glavne razlike su sljedeće: Federacija BiH, odnosno Federalno ministarstvo poljoprivrede ima dvije glavne mjeri podrške proizvodnjama: to je podrška/plaćanja na bazi outputa i plaćanja po grlu/ha.

U Republici Srpskoj situacija je drugačija, s obzirom da se najveći raspon sredstava za podršku proizvodnji troši kroz mjere plaćanja na bazi outputa i mjere regresa za varijabilne inpute naftu i mineralno gnojivo. Plaćanja po grlu su također zastupljena kao vid podrške, međutim za razliku od Federacije i u Republici Srpskoj nisu određeni fiksni iznosi podrške. S druge strane regresi za varijabilne inpute, nisu uopće zabilježeni kao mjera u Brčko Distriktu, dok u Federaciji BiH bilježimo određene iznose koji su dati prije svega s kantonalnih nivoa (Federalni poljoprivredni budžet nema ovu mjeru na snazi).

Brčko Disrict, podršku proizvodnjama uglavnom pruža kroz plaćanja po grlu (za animalnu proizvodnju), odnosno plaćanja po hektaru za biljnu proizvodnju. Druge dvije mjere namijenjene podršci proizvodnje u entitetima (plaćanja na bazi outputa i regresi) nisu prisutne kao mjera u Brčko Distrikstu. Ako na sve ovo dodamo činjenicu da u Federaciji, Republici Srpskoj i Brčko Distriktru, čak u okviru iste mjere, iznosi po jedinici nisu isti kao i kriteriji za dobijanje podrške, onda je jasno o kako neusklađenoj politici je riječ. Ista ili slična situacija je i po pitanju drugih mjera (posebno mjera koje se podvode pod kategoriju ruralnih mjera).

Neusaglašena politika podrške u BiH problem je i za konkurentsku poziciju domaćih proizvođača, s obzirom da se ovakvim pristupom i s malo sredstava koja se izdvajaju za podršku poljoprivredi rasipa umanjujući tako njihov efekat. S druge strane, ovaj problem se reflektuje i na težnju BiH ka učlanjenju u međunarodne organizacije, prije svega Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) i EU. Kada je riječ o WTO, jasno je da BiH s danom članstva u ovoj svjetskoj organizaciji preuzima određene obaveze, u smislu praćenja domaće podrške (u jednom dijeli i smanjenja ili prestrukturiranja). Ovo nije moguće efektivno postići bez saradnje između entiteta i državnog nivoa.

Kada je riječ o EU, odnosno o harmonizaciji domaće politike sa Zajedničkom agrarnom politikom Europske unije ni ovaj proces nije moguće započeti bez prethodno postignute unutrašnje/interne harmonizacije. Iskustva pristupa Hrvatske, bolje rečeno reforme politike podrške koje je Hrvatska preduzimala zadnjih nekoliko godina, pokazuju da je ovaj proces vrlo složen i dugotrajan. Nažalost, iako je Bosna i Hercegovina još uvijek daleko od članstva u Europsku uniju ni sam proces harmonizacije mjera podrške i pratećeg institucionalnog aparata za provođenje politike nije nešto što se radi preko noći.

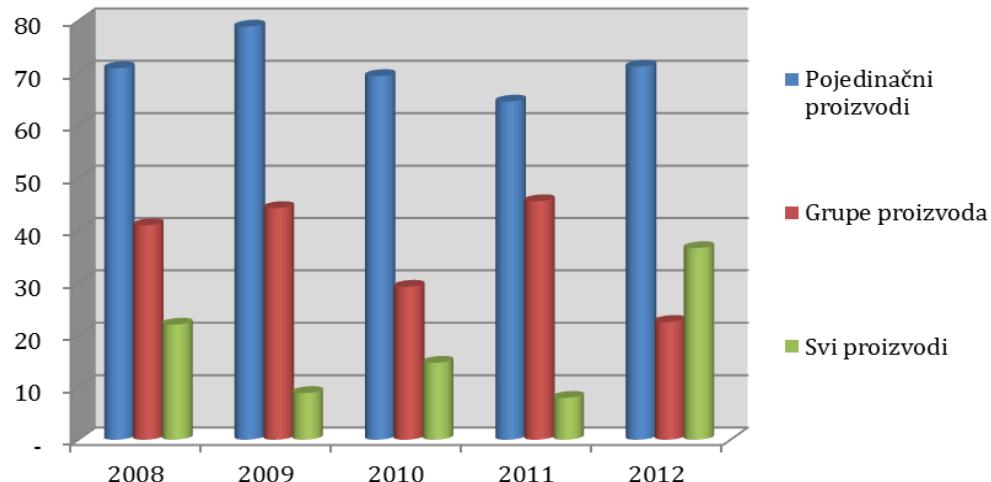
Ovo su vrlo složeni i dugoročni procesi jer se radi o reformi jednog vrlo osjetljivog sektora s jedne strane (strateške važnosti), odnosno vrlo komplikovano i zahtjevno uređenog (u Europskoj uniji) s druge strane. Sama činjenica da se više od polovine legislativa Europske unije odnosi na poljoprivrednu, da je oko 40% budžeta Europske unije namijenjeno poljoprivredi, da je podrška poljoprivredi odvojena od proizvodnje, da se za ovakav sistem podrške moraju kreirati specijalni sistemi implementacije politike govori u prilog komplikiranosti procesa harmonizacija. Zbog toga se u narednom periodu moraju preduzeti značajniji/hrabriji koraci na ovom području, kako bi što prije mogli krenuti u iste. Pozitivno je što je Ured za harmonizaciju i kordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, u čijoj je nadležnosti većina ovih poslova, počeo s radom u 2012. godini i moguće je realno očekivati da se u narednoj godini dese određeni pozitivni pomaci po pitanju harmonizacije domaće politike u prvoj fazi, a potom usklađivanje i po drugim osnovama.

6.2.3. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama

Pored prikazanog apsolutnog iznosa podrške i njene strukture, kako po grupama mjera tako i distribucije po entitetima i Distriktu Brčko, napravili smo i prikaz transfera prema proizvodu/grupama proizvoda. Bolje rečeno, prikazana je veza između transfera i proizvoda/grupama proizvoda za koji se ti transferi vežu. Ovakva podjela podrške značajna je s više aspekata. Prvi je ocjena, koliko model podrške poljoprivredi u BiH zapravo ima uticaj na trgovinske tokove.

Prema klasifikaciji međunarodnih trgovinskih organizacija ili organizacija koje se bave praćenjem i analizom agrarnih politika i njihovog uticaja na trgovinu, mjere agrarne politike koje se direktno vezuju za određeni specifični proizvod (*proizvodnja istog je uslov za dobijanje podrške*) su štetnije za trgovinu, odnosno imaju više uticaja na iskrivljenje trgovine tim proizvodom. Prema istoj logici mjere koje se vezuju za grupe proizvoda koje su namijenjene za sve proizvode, imaju manji/najmanji štetni uticaj na trgovinu poljoprivrednim proizvodima. Sa druge strane ovakva podjela omogućava uvid „podjele“ transfera prema proizvodima i ocjene koliko politika uspijeva u podršci ciljanim - strateškim proizvodnjama.

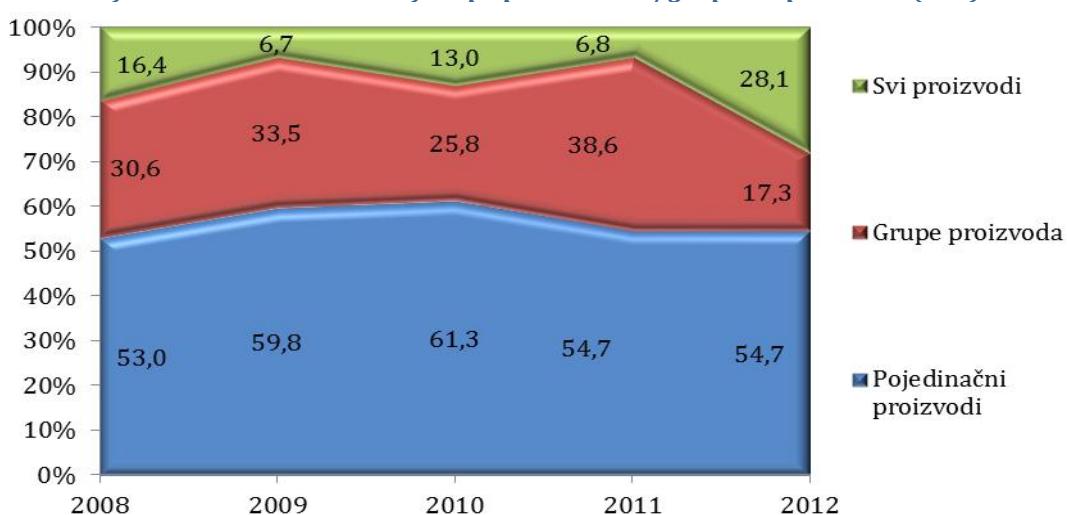
Grafikon 23. Struktura transfera po proizvodima/grupama proizvoda (miliona KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Procentualno učešće tri tipa transfera prema proizvodima prikazano je u grafikonu 22. Kako je vidljivo najveći raspon podrške u BiH se vezuje za pojedinačne proizvode u absolutnom iznosu 71,2 miliona KM, odnosno 54,73%. Ovakva situacija s transferima je svakako normalna u manje razvijenim sistemima podrške, kakav je zastupljen i u Bosni i Hercegovini.

Grafikon 24: Struktura transfera po proizvodima/grupama proizvoda (u %)

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Prošle godine transferi za sve proizvode su na drugom mjestu s 28,1 udjela u podršci proizvodnji ili 36,5 miliona KM, ali ne kao rezultat nekih reformskih poduhvatam, nego više zbog nepostojanja strukture određenih vrsta podrške koje nije bilo moguće razvrstati po pojedinačnim proizvodima ili grupama proizvoda. Transferi za grupe proizvoda su na trećem mjestu 22,5 miliona KM ili 17,3% od ukupne potpore proizvodnjama.

Kada je riječ o samim proizvodima koji učestvuju u transferima za pojedinačne proizvode svakako da najznačajnije mjesto zauzima mlijeko s 38,15%, što je više od polovine sredstava namijenjenih pojedinačnim proizvodima. Od ostalih pojedinačnih proizvoda vidljiviju podršku imaju goveđe i svinjsko meso, zatim piletina od animalnih proizvoda, te kukuruz i pšenica od biljnih proizvoda.

Distribucija podrške po proizvodima/grupama proizvoda (%)

	2008	2009	2010	2011	2012
Mlijeko (kravlje)	31,63	37,92	37,27	33,61	38,15
Mlijeko (ovčije i kozije)	0,05	0,11	0,19	0,30	0,41
Goveđe meso	4,62	3,29	6,00	4,35	3,25
Svinjsko meso	2,44	3,74	4,39	3,22	2,43
Ovčije meso	0,08	1,78	0,44	0,81	0,08
Pileće meso	0,98	1,45	1,80	1,27	1,09
Jaja	0,83	0,54	0,74	0,37	0,27
Med	2,06	2,14	2,82	2,74	0,92
Riba	0,93	1,00	0,88	0,36	0,89
Ćurići	0,02	0,04	0,01	0,00	0,00
Konji	0,00	0,01	0,02	0,07	0,00
Pšenica	2,08	2,16	2,01	1,66	2,70
Kukuruz	2,45	0,92	1,62	2,27	3,07
Ječam	0,08	0,02	0,01	0,02	0,03
Duhan	3,37	2,96	0,91	1,88	0,29
Krompir	0,98	1,16	1,33	0,87	0,44
Soja	0,17	0,23	0,29	0,28	0,31
Grožđe	0,01	0,12	0,08	0,11	0,00
Gljive	0,03	0,03	0,00	0,03	0,23
LJ&A bilje	0,18	0,15	0,44	0,44	0,11
Grupe proizvoda					
Povrće	2,32	2,78	3,21	4,12	1,83
Voće	7,65	8,12	8,87	5,34	2,78
Žitarice	0,34	0,20	0,10	0,32	0,17
Krmno i industrijsko bilje	0,62	0,38	0,96	0,95	0,33
Biljna proizvodnja (uopćeno)	14,38	15,53	0,66	23,33	7,38
Mlijeko i meso - goveda	3,63	5,46	8,13	1,21	3,54
Mlijeko meso ovce/koze	1,65	1,03	3,82	3,29	1,22
Svi proizvodi	16,41	6,75	12,97	6,77	28,08
Ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu BD BiH

U transferima za grupe proizvoda u najvećoj mjeri učestvuje po grupama „biljna proizvodnja uopćeno“⁷ na koju otpada 7,38%. Ovako veliki iznos je u najvećoj mjeri rezultat regresa za varijabilne inpute koji se pružaju kao podrška poljoprivrednicima u Republici Srpskoj. Na drugom i trećem mjestu su transferi za mlijeko i meso-goveđe 3,54%, i voće 2,78%.

⁷ Nije bilo moguće definisati drugačiju skupinu zato što su regresi za varijabilne inpute u Republici Srpskoj praktično namijenjeni cjelokupnoj biljnoj proizvodnji.

Transferi za sve proizvode bilježe znatan porast u poređenju na baznu 2008. godinu (od 16,4% u 2008. godini, do 28,08% u 2012. godini). Kako smo već objasnili ovakav skok udjela transfera za sve proizvode u ukupnoj podršci proizvodnjama je više rezultat nemogućnosti razvrstavanja određenih mjera podrške, nego nekakvog reformskog kursa.

Na kraju, kao zaključak ovog dijela može se reći da prema distribuciji transfera koje smo predstavili model agrarne politike u BiH pokazuje karakteristike zastarjelih rješenja podrške. Naime, visoko (čak i previsoko) učešće pojedinačnih transfera u ukupnoj masi direktnе podrške poljoprivredi nije čest u modernim politikama, gdje se većina transfera upućuje ili za grupe proizvoda ili za sve proizvode (posebno u Zajedničkoj agrarnoj politici Europske unije prema kojoj se moramo ravnati), Ovakva raspodjela dodatan je problem i s aspekta članstva u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, s obzirom da podrška po pojedinim proizvodima ne smije prelaziti 5% ili 10% od vrijednosti proizvodnje datog proizvoda⁸. Kako bi se preduprijedili mogući problemi s navedenim udruženjima ili zajednicama neophodno bi bilo povesti više računa o raspodjeli transfera podrške.

6.3. Ostala podrška poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima

6.3.1. Prijedlog mjera za poboljšanje uslova poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji

Tokom 2012. godine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je u saradnji s nadležnim institucijama na državnom i entitetskom nivou pripremilo III i IV Izvještaj o realiziranju mjera za poboljšanje uslova poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH, koje je su razmatrali Vijeće ministara BiH, Komisija za vanjsku trgovinu i carine Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.

Uz IV Izvještaju o realiziranju mjera, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je izradilo i dodatni dokument „Efekti uticaja realiziranja mjera na stanje u sektoru poljoprivrede i spoljnotrgovinsku razmjenu“, koji pruža detaljniju sliku uticaja realiziranih mjera na jačanje i razvoj trgovinske razmjene. Navedeni dokument usvojen je zajedno s IV Izvještajem na 39. sjednici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, održanoj 18.12.2012. godine uz Zaključak da se izvrši revizija mjera i razradi prijedlog mjera koji će, s ciljem povećanja prihoda, utjecati na izradu poboljšanih politika u poljoprivredi, efikasniju kontrolu i povećanje vanjskotrgovinske razmjene, posebno tradicionalnih bosansko-hercegovačkih prehrambenih proizvoda.

6.3.2. Mapa puta s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda animalnog i biljnog porijekla

Najznačajnija aktivnost Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u 2012. godini odnosila se na implemnataciju dokumenta „Mapa puta s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog porijekla“, kao i efektivna koordinacija koja podrazumijeva praćenje, usmjeravanje i izvještavanja, te iniciranje realizacije ciljeva. Relevantne institucije za realiziranje ciljeva iz ovog dokumenta su prvenstveno Agencija za sigurnost hrane BiH, Ured za veterinarstvo BiH i Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja. U ove aktivnosti uključeni su i Institut za akreditovanje BiH, inspektorati, Vanjskotrgovinska komora BiH, kao i entitetska ministarstva nadležna za poljoprivredu, oblast agrarnih politika i oblast veterinarstva.

U cilju otklanjanja zastoja prilikom implementacije Mape puta formirano je interinstitucionalno tijelo Tehnički tim za realiziranje Mape puta , s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog porijekla, sastavljen od visoko rangiranih službenika iz svih institucija uključenih u

---

⁸ U ovisnosti od *de minimis* praga

realiziranje ovog dokumenta. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH vršilo je stalnu koordinaciju i iniciralo realiziranje aktivnosti. Prikupljanjem višemjesečnih informacija od svih relevantnih institucija u mreži hrane, izrađuje se kompletan pregled realiziranih aktivnosti, djelimično realiziranih, te onih aktivnosti za koje je potreban duži vremenski period izvršenja, te se isti prosljeđuje Vjeću ministara. Tokom 2012. godine Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je izradilo četiri Izvještaja u kojima su identifikovani problemi pri realiziranju aktivnosti, te je predloženo njihovo rješenje. Sva četiri izvještaja su razmatrana i prihvaćena od strane Vijeća ministara BiH.

Jedna od prioritetnih aktivnosti koja je ralizirana iz Mape puta je ***aktivnost broj 1. Usklađivanje uloge i nadležnosti institucija u mreži hrane – sanitarni i fitosanitarni aspekt*** putem usklađenih nadležnosti i organizacije inspekcijskih tijela. Navedena aktivnost je realizirana na način da su Agencija za sigurnost hrane BiH i Ured za veterinarstvo BiH izradile propise iz oblasti službene kontrole hrane unutar „higijenskog paketa“, koji predstavlja pravni okvir za uspostavu službenog lanca kontrole hrane. S tim u vezi, Agencija za sigurnost hrane BiH pripremila je Pravilnik o higijeni hrane i Pravilnik o službenim kontrolama, koji se provode radi verifikacije postupanja u skladu sa odredbama propisa o hrani i hrani za životinje, te propisa o zdravlju i zaštiti životinja. Nakon pribavljanja mišljenja nadležnih entitetskih ministarstava, pravilnike je uputila Vijeću ministara na usvajanje. Ured za veterinarstvo BiH pripremio je Pravilnik o higijeni hrane životinjskog porijekla i Pravilnik o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi i uputio ih Vijeću ministara na razmatranje i usvajanje. Vijeće ministra BiH je na 25. sjednici održanoj 29.10.2012. razmatrilo i usvojilo set dostavljenih pravilnika, tzv. „higijenski paket“.

Aktivnost 2. Saradnja između projekata i relevantnih institucija kontinuirana, čime se većina projekata usaglasila za pružanje podrške institucijama, za što efikasnije realiziranje aktivnosti iz Mape puta. Tokom 2012.godine održano je sedam sastanaka na kojima su razmotrene aktivnosti projekata i resornih upravnih agencija, gdje je ustanovljeno nepostojanje preklapanja aktivnosti projekata.

Aktivnost 3. Usportava infrastrukture za sanitarna i fitosanitarna pitanja – SPS je djelimično implementiran pripremom prijedloga Odluke za uspostavu SPS infrastrukture u BiH od strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Na posljednjim pregovorima o pristupanju BiH Svjetskoj trgovinskoj organizaciji najavljeno je da će u skladu sa zahtjevima Svjetske trgovinske organizacije, formalna notifikacija nacionalnih tehničkih prepreka u trgovini (TBT) i Sanitarnih i fitosanitarnih (SPS) informativnih i tačaka za izvještavanje biti dostavljena Sekretarijatu Svjetske trgovinske organizacije do trenutka pristupanja, kao što je predviđeno unutrašnjim zakonodavstvom. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Odluku o uspostavi Sanitarne i fitosanitarne (SPS) infrastrukture u BiH dostaviti će Vijeću ministara BiH na razmatranje i usvajanje, nakon postizanja napretka u dostizanju članstva BiH u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.

Aktivnosti 4. - Donošenje prijedloga jasnih pravila funkciranja sistemima sigurnosti hrane u BiH, uključujući genetski modifikirane organizme (GMO), podrazumijeva izradu analize donesenih podzakonskih akata i analizu implementacije u praksi, izradu prijedloga donošenja potrebnih podzakonskih akata s rokovima za njihovu izradu, te izradu prijedloga podzakonskih akata usklađenih s pravnom tečevinom Europske unije. Ove aktivnosti su iniciranje i u korelaciji su s aktivnosti broj 1. Pokrenuta je inicijativa za formiranje interresorne Radne grupe za izmjenu Zakonodavstva iz oblasti poljoprivrede, sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne oblasti. Vijeće ministara na 25. sjednici od 29.10.2012. godine zadužilo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH da formira Interresornu radnu grupu za izradu prijedloga izmjene i dopune Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu i Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju, kojima će se razriješiti određene nedosljednosti u navedenim zakonima, što je i započeto

u 2012.godini. Vijeće ministara BiH Zaključkom je zadužio Ministarstvo civilnih poslova da u saradnji s nadležnim entitetskim ministarstvima zdravlja, preduzme aktivnosti za preuzimanje:

- Odluke br. 2119/98/EC o uspostavi mreže za epidemiološki nadzor i kontrolu zaraznih bolesti;
- Direktive 2003/99/EC o praćenju zoonoza i uzročnika zoonoza (zoonoze i uzročnici zoonoza koji će biti uključeni u praćenje, popis zoonoza i uzročnika zoonoza koji će se pratiti prema epidemiološkoj situaciji, zahtjevi za praćenje antimikrobne rezistencije, minimalni zahtjevi koordinacije praćenje programa, zahtjevi pri izradi izvještaja o procjeni i kretanju zoonoza i uzročnika zoonoza i antimikrobne rezistencije);
- Uredbe 2160/2003 o kontroli Salmonele i drugih uzročnika zoonoza bolesti uzrokovanih hranom.

Dalje aktivnosti pokrenulo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u cilju realiziranja navedenog Zaključka Savjeta ministra, te je održan sastanak između predstavnika Ureda za veterinarstvo BiH i Ministarstva civilnih poslova BiH tokom kojeg je razmatran predmetni Zaključak. S obzirom da su predstavnici Ureda za veterinarstvo izvršili usklađivanje Direktive 2003/99/EC o praćenju zoonoza i uzročnika zoonoza i Uredbe 2160/2003 o kontroli Salmonele i drugih uzročnika zoonoza bolesti prouzrokovanih hranom, usaglašeno je da predstavnici Ureda za veterinarstvo urade određene izmjene i dopune Pravilnika o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza, a potom dostave na mišljenje Ministarstvu civilnih poslova.

Aktivnosti 5. Ojačati institucije za podršku proizvođačima pri implementaciji zahtjeva člana 21.2. Zakona o hrani, provodi Izvozno vijeće u saradnji sa Agencijom za promociju izvoza Vanjskotrgovinske komore BiH, entitetskim privrednim komorama u saradnji s komorama na nižim nivoima kroz jačanje institucija za podršku proizvođačima. Realizacija ove aktivnosti nije bila na zadovoljavajućem nivou i rad relevantnih institucija se mora intenzivirati. Naime, nije uspostavljen transparentan sistem upravljanja podacima o proizvodnji i potrošnji hrane u BiH. Za analizu tržišta i pripreme materijala za bh. kompanije neophodno je imati pristup relevantnim svjetskim bazama podataka. Agencija za promociju izvoza Vanjskotrgovinske komore BiH se pretplaćivala na neke od provjerenih baza podataka, iz kojih je pripremala informacije za bh. privrednike.

Aktivnost 6. Mape puta (Ojačati inspekcijske službe), aktivnost 7. (Dalji rad na uspostavi sistema registara u mreži sigurnosti hrane), 9. aktivnost (Dalji rad na definisanju nacionalnih programa monitoringa), 10. aktivnost (Nastavak procesa edukacije osoblja u praksi), te aktivnost 12. (Nastavak aktivne saradnje BiH institucija na međunarodnom nivou), nisu u cijelosti implementirane u 2012.godini.

U okviru **aktivnosti 11. (Ojačati tijela iz oblasti ocjene usklađenosti)** na zasjedanju Generalne skupštine Europske kooperacije za akreditaciju održanom od 21.11.-22.11.2012. godine u Bratislavi, Institut za akreditovanje BiH je u oficijelno potpisao BLA s Europskom akreditacijom u područjima kalibracije, ispitivanja i inspekcije.

Aktivnost 13. Rješavanje problematike organske proizvodnje hrane pokrenulo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, iniciranjem izrade Zakona za organsku proizvodnju hrane, ali ova aktivnost je u zastoju.

7. POLITIKE U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA

7.1. Implementacija Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH

U cilju implementacije Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08), razvoja i osiguranja efikasnog usklađivanja, koordinacije, primjene i monitoringa strategija i akcionalih planova u BiH u sektoru poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, pružanja smjernica za prilagodavanje mjera koje će biti uskladene s rezultatima analiza, koordinacije primjene svih instrumenata politike i mjera čime se osigurava da su one uskladene s strategijama sektora BiH i relevantnim međunarodnim sporazumima i uspostave i osiguranja uskladenosti i koordinacija programa, zakona i drugih propisa, te mjera u sektoru potrebnih za pregovore i ispunjenje preuzetih međunarodnih obaveza, uključujući ispunjavanje svih uslova koje se odnose na europske integracije na svim nivoima vlasti, u 2012. godini nastavljena je implementacija započetih aktivnosti u prethodnom periodu.

7.2. Uspostava i razvoj Poljoprivrednog informacionog sistema

Potkomponente poljoprivrednog informacionog sistema koje su u fazi uspostave i razvoja u BiH uključuju: Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata, Sistem identifikacije i registracije životinja, Integrisan sistem administrativne kontrole (IACS), Fito-registar, Popis poljoprivrede, Mrežu računovodstvenih podataka na farmi (FADN), GIS okvir za područje istraživanja na bazi uzorka i Informacioni sistem o poljoprivrednim tržišnim cijenama (PTIS)

Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata

Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata (RPG i RK) u BiH se razvija uz osiguranje njihove povezanosti s drugim registrima, koji čine poljoprivredni informacioni sistem. Tokom 2012. godine radilo se na razvoju Registra poljoprivrednih gazdinstava i registara klijenata, te na povezivanju istih s Registrom životinja i Fito registrom. Sistem replikacije podataka između servera Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva izrađen je i funkcioniše ispravno. Prilikom izrade replikacionog sistema napravljena je instanca za Brčko Distrikt (BD) na serverima u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, tako da su stvoreni uslovi da i Brčko Distrikt započne s unosom podataka u novi sistem registracije poljoprivrednih gazdinstava. Distrik Brčko i Republika Srpska koriste stari sistem registracije u Registru poljoprivrednih gazdinstava. Korisnici koji su trenutno u produkciji prošli su administratorske obuke, koje su se sastojale od instalacije baze podataka, instalacije aplikacije, podešavanja konekcije između baze i aplikacije, podešavanja izvještaja i administraciju replikacionog sistema. Projektni tim za softver je radio na definisanju procesa u Registru poljoprivrednih gazdinstava i registru klijenata vezano za kontrolu broja životinja, kao i prijedlog specifikacije WEB servisa od strane Registra poljoprivrednih gazdinstava i registra klijenata. Web servis Registra poljoprivrednih gazdinstava i registra klijenata, predložen od strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, kreiran je tako da se može koristiti za prihvatanje podataka iz Registra poljoprivrednih gazdinstava i registra klijenata i od drugih zainteresiranih strana kao što su inspekcijske službe, platne agencije, statističke institucije itd. Prijedlog je upućen članovima Projektnog tima.

Registar poljoprivrednih gazdinstava i klijenata u 2012. godini u Federaciji BiH funkcioniра dobro i u sistemu je registrovano 48.509 poljoprivrednih gazdinstava i klijenata, od čega status gazdinstva ima 47.233, od toga je 46.153 porodičnih poljoprivrednih gazdinstava (PPG), a 1.080 su pravni subjekti (PS). Broj registriranih članova u porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima je 101.689, a zaposlenih u pravnim subjektima je 14.191. U registru je ukupno upisano 75.948 ha zemljišta. Registracija se provodi u svih 79 općina. Terenski monitoring se provodi prema planu. U Federaciji BiH je urađena informativna kampanja u cilju upoznavanja poljoprivrednih proizvođača s obvezom ažuriranja podataka za prva tri mjeseca sljedeće godine, tako da je proces prijave

planiranog raspona i strukture proizvodnje uspješno obavljen u toku 2012. godine. Svi podaci s servera u Federaciji BiH se replikuju na server Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

U Republici Srpskoj u 2012. godine nastavljeno je testiranje nove softverske aplikacije (koja je u završnoj fazi razvoja i prema mišljenju članova Projektnog tima iz Republike Srpske početkom 2013. godine biće spremna za produkciju u Republici Srpskoj). Za tekući elektronski obračun svih zahtjeva za podsticaje u elektronskoj formi koriste se podaci iz Registra poljoprivrednih gazdinstava koje vodi Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge a.d. Banja Luka.

U oktobru 2012. godine nabavljeni su novi alfanumerički podaci iz katastra Republike Srpske. U 2012. godini u novu testnu softversku aplikaciju je uneseno oko 560 gazdinstava, a početkom 2013. godine produžen je ugovor s izabranim pružaocem usluga za linkove između lokalnih ured Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge i servera Ministarstva. U Republici Srpskoj isporučen je instaliran hardver i sva potrebna oprema za registre u lokalnim uredima Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge i Ministarstva. Ukupan broj registriranih gazdinstava u Republici Srpskoj (prema starom sistemu registracije) na kraju 2012. godine iznosio je 63.795, od čega su 63.214 porodična poljoprivredna gazdinstva (PPG), a preostalih 581 gazdinstava čine pravna lica. U bazu podataka Registra poljoprivrednih gazdinstava je upisano 95.078 članova porodičnih poljoprivrednih gazdinstava. U registru je ukupno upisano 307.274 ha zemljišta. U toku je proces usvajanja „Uredbe o upisu u registar poljoprivrednih gazdinstava i klijenata“, novog „Pravilnika o obrascima za upis u registar poljoprivrednih gazdinstava i klijenata“ i novog „Pravilnika o legitimaciji porodičnog poljoprivrednog gazdinstva“ koji će biti objavljeni do kraja februara 2013. godine. U cilju promocije i pojašnjenja novog sistema registracije i pravilnog popunjavanja obrazaca kreirano je „Uputstvo za farmere“. Početak produkcije u novom softveru očekuje se u martu 2013. godine.

Vlada Republike Srpske je usvojila Informaciju o uspostavi informacionog sistema u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja u kojoj su definirani struktura i način razmjene podataka koji će ići prema Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske početkom 2013. godine, nadležnim tijelima Bosne i Hercegovine, Federacije BiH i Brčko Distrikta će dostaviti prijedlog razmjene podataka u okviru cjelovitog Poljoprivrednog informacionog sistema s ciljem usklađivanja s EU regulativama.

Na području Brčko Distrikta BiH zaključno s 29.01.2013. godine registrirano je (prema postojećem sistemu registracije) ukupno 2.436 poljoprivrednih gazdinstava.

Sistem identifikacije zemljišnih parcela (LPIS) i Informacioni sistem poljoprivrednim tržišnim cijenama (PTIS)

Korisnici IPA 2009 projekta „Podrška za razvoj Poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema i Sistema identifikacije zemljišnih parcela“ nisu uspjeli postići saglasnost o ključnim aspektima (ljudski kapaciteti, model i protok podataka, uključujući i stav Agencije za informaciono društvo Republike Srpske, program ruralnog razvoja, sistema plaćanja i cjelokupne IPARD operativne strukture), za njegovo provođenje i Europska komisija je otkazala ovu tehničku pomoć Bosni i Hercegovini, a predviđena sredstva preusmjerila u druge oblasti.

Sistem identifikacije i registracije životinja

U završnoj fazi izrade nalazi se novi informacioni sistem koji će osim goveda, obuhvatiti i druge životinske vrste kao što su mali prezivari i svinje, dok se njegova isporuka očekuje u prvom kvartalu 2013. godine. U skladu sa preporukama TAIEX eksperata krajem 2012. godine započete su aktivnosti po pitanju revizije registriranih farmi kao i provjera stanja registriranih životinja na datoј farmi. Ured za unos podataka u Republici Srpskoj je obradila 55.323 obrazaca na temelju čega su veterinarske organizacije u 2012. godini markirale ukupno 55.545 goveda. Također, u 2012. godini je nastavljena identifikacija kopitara i ukupno je mikročipovano 543 životinje.

Na području Federacije izvršena je provjera aktivnog statusa goveda u jedinstvenoj bazi podataka o obilježenim govedima. U toku 2012. godine u Federaciji ukupno je obilježeno 634.850 ovaca, 19.597 koza i 88.006 svinja.

Fito-registar

U skladu sa Zakonom o zaštiti zdravlja bilja nadležna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH vode fito registre na svojim administrativnim područjima djelovanja, dok jedinstveni registar za BiH uspostavlja i vodi Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja. Izrada softvera za fito registar u završnoj je fazi, a na testnoj aplikaciji održana je obuka za korištenje softvera. Upis u fitoregistar počeo je 01.03.2013. godine.

Popis poljoprivrede

U oktobru 2012. godine implementiran je Probni popis stanovništva i testiran set pitanja iz poljoprivrede. Nakon testiranja, na osnovu rezultata i izvještaja popisnog osoblja s terena, pitanja iz poljoprivrede su finalizirana za Puni popis stanovništva, koji po preporukama IMO⁹ misije, pomjerен za oktober 2013. godine. Izrada Nacrta zakona o Popisu poljoprivrede u BiH i aktivnosti priprema za budući popis poljoprivrede nisu počele, iako je Agencija za statistiku BiH još u februaru 2012. godine inicirala formiranje interresorne radne grupe za izradu jedinstvenog Nacrta zakona o popisu poljoprivrede u BiH (na osnovu odluke Vijeća za statistiku). Imajući u vidu da je oblast poljoprivrede u skladu sa članom III Ustava BiH u nadležnosti entiteta, stav Republike Srpske je da se poseban Zakon o popisu poljoprivrede na nivou BiH ne treba donositi. Rješenje kako bi se proveo predmetni popis vide u formiranju interresorne radne grupe za Popis poljoprivrede u BiH, čiji bi zadatak bio da pripremi jedinstvenu metodologiju za organiziranje i provođenje popisa poljoprivrede u BiH, zasnovane na međunarodnim preporukama i zahtjevima Statističkog ureda EU. Detaljna informacija o pripremama za budući popis poljoprivrede koju je izradila Agencija za statistiku BiH je dostavljena u oktobru 2012. godine Vijeću ministra BiH, Direkciji za europske integracije i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

Mreža računovodstvenih podataka farmi

Razvoj i nastavak uspostave Mreže računovodstvenih podataka farmi (FADN) u BiH realizira se u okviru projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj, koji je finansijski podržan od Svjetske banke. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u saradnji sa entitetskim ministarstvima poljoprivrede pripremilo Akcioni plan za razvoj i uspostavu Mreže računovodstvenih podataka farmi u 2012. godini, u skladu sa kojim se implementiraju aktivnosti na terenu. Dodatno, pripremljen je Priručnik za provođenje istraživanja Mreže računovodstvenih podataka farmi u 2012. godini, promotivna brošura i unaprijeđeni obrasci za prikupljanje podataka. Uzorak obuhvaćen istraživanjem Mreže računovodstvenih podataka farmi na početku 2012. godine obuhvatio je 184 farme (92 u Republici Srpskoj i 92 u Federaciji BiH), da bi se već krajem godine broj farmi smanjio na 162 (90 u Federaciji BiH i 72 u Republici Srpskoj), što je uzrokovano slabom motivacijom farmera za dalje učešće u Mreži računovodstvenih podataka farmi. U cilju održavanja i povećanja postojećeg broja farmi u uzorku nameće se potreba uvođenja novčanog podsticaja, što je planirano za 2013. godinu. Od uspostave pilot Mreže računovodstvenih podataka farmi u 2010. godini, nakon dva neuspjela pokušaja izrade softvera za unos podataka, svi podaci u BiH se unose u MS Word obrasce, koji nisu podesni za elektronsku obradu podataka. Korisnicima u BiH od strane tehničke pomoći iz IPA 2007 projekta "Jačanje i harmonizacija informacionih sistema u poljoprivredi i ruralnom sektoru" nije isporučena upotrebljiva softverska aplikacija za unos podataka.

Geografski informacioni sistem- okvir za područje istraživanja na bazi uzorka

Prijedlog projekta za nastavak aktivnosti na uspostavi sistema prostornog odabira uzorka i prikupljanja podataka za potrebe poljoprivredne statistike (Geografski informacioni sistem- okvir

---

⁹ International Monitoring Organization

za istraživanje područja na bazi uzorka) na nivou BiH će se finansirati sredstvima Svjetske banke, kroz projekat Poljoprivrede i ruralni razvoj. Geografski informacioni sistem- okvir za istraživanje područja na bazi uzorka nije realiziran u 2012. godini. Realiziranje ovog prijedloga projekta provodi se od strane entitetskih ministarstava poljoprivrede uz koordinaciju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Nakon što je Svjetska banka dala Ministarstvu poljoprivrede Republike Srpske i formalnu saglasnost za financiranje nastavka istraživanja, nabavljeni su laptop računari s konfiguracijama pogodnim za Geografski informacioni sistem, kao i dovoljan broj uređaja za terenska snimanja (GPS), te su kupljene i 2 ESRI softverske licence. Uporedo sa nabavkom opreme zatražena je saglasnost od Svjetske banke za nastavak angažmana izvođača radova iz prve faze projekta Poljoprivrednog instituta Republike Srpske, putem „Single source contracting“ metode. Svjetska banka je odbila finansiranje na temelju „Single source contracting“ nabavke usluga, čime su zaustavljene aktivnosti na dalnjem realiziranju ovog istraživanja u okviru projekta Poljoprivrede i ruralni razvoj. Što se tiče Fedracije nikakve aktivnosti nisu se provodile u cilju realiziranja prijedloga projekta i iste su planirane za 2013.godinu.

7.3. Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi (Odbor za KIP)

Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi (Odbor za KIP) tokom 2012. godine u skladu sa nadležnostima koje su propisane članom 16. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju, Planom rada za 2012. godinu, održao je tri sastanka. Pripremljen je Izvještaj o radu Odbora za KIP za 2011. godinu, koji pored navedenih aktivnosti uključuje i zaključke, odnosno preporuke Odbora za KIP za unapređenje poljoprivrednog informacijskog sistema. Pripremljen je i Plan rada Odbora za KIP za 2012. godinu koji je sastavni dio izvještaja. Izvještaj je dostavljen ministru vanjske trgovine i ekonomskih odnosa na usvajanje, a potom i institucijama čiji su predstavnici članovi Odbora za KIP. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u decembru 2012. godine pokrenulo je aktivnosti reorganiziranja Odbora za KIP u cilju efikasnijeg rada i koordinacije razvoja Poljoprivrednog informacionog sistema.

7.4. Savjetodavno Vijeće za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj

Savjetodavno vijeće za poljoprivredu u 2012.godini održalo je dvije sjednice. Prva sjednica vijeća održana je 15.marta 2012. godine u Sarajevu. Na sjednici razmatrana su pitanja iz oblasti poboljšanja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla, te informacija o misiji Ureda za hranu i veterinarstvo (FVO) u BiH uz posjetu Ureda za veterinarstvo BiH. Članovi vijeća su kroz razmatranje dokumenta o realizacije Mape puta, s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla, zaključili da je temeljni problem u realizaciji Mape puta neimplementiranje aktivnosti br.1. „Usklađivanje uloge i nadležnosti institucija u mreži hrane“, što stvara smetnje za ubrzano donošenje propisa unutar nadležnosti institucija (Agencije za sigurnost hrane, Ureda za vetrinarstvo i Uprave za zaštitu zdravlja bilja, entitetskih ministarstava). Druga sjednica vijeća koja je održana 04.12.2012. godine, a uzimajući u obzir vrijeme održavanja (kraj 2012. godine) i aktuelnost problematike (pregovori s Europskom unijom i predstojeći ulazak Hrvatske u Europsku uniju), bila je usmjerena na osvrt realiziciju aktivnosti Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH za 2012. godinu. Dodatno, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 4. sjednici održanoj 21.marta 2012.godine donijelo Odluku¹⁰ o izmjeni Odluke o osnivanju Savjetodavnog vijeća za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj Bosne i Hercegovine, čime je osiguran formalno-pravni osnov za dalji rad vijeća u sastavu koji je imenovan prethodne godine.

---

¹⁰ Služeni glasnik BiH, broj 37/12 od 15. svibnja 2012.godine.

7.5. Savjetodavne službe

Aktivnosti u oblasti konsultantske i savjetodavne usluge u Federaciji Bosne i Hercegovine provodile su se na *ad hoc* bazi, s obzirom da javna savjetodavna služba nije imala izrađen program rada za 2012.godinu. Glavne aktivnosti u oblasti savjetovanja u Federaciji BiH, koje su završene krajem 2012. godine, bile su usmjerene na izradu nekoliko programa i to: Programa rada Javne poljoprivredne savjetodavne službe u Federaciji BiH za 2013.godini, s definiranim ciljevima i aktivnostima; Program obuke nosioca poslova savjetodavnih usluga u Federaciji BiH za 2013. godinu; Program s utvrđenim brojem i rasporedom stručnih predavanja za poljoprivredne proizvođače po kantonima u oblasti tehničko-tehnološkog savjetovanja, ekonomskog savjetovanja i ruralnog razvoja. Javna savjetodavna služba Federacije BiH nije učestvovala u aktivnostima, projektima i programima koje provode domaće i međunarodne organizacije.

Agencija za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi Republike Srpske, kao upravna organizacija pod nadzorom Ministarstva poljoprivrede u 2012. godini, realizirala je niz aktivnosti u skladu sa „Strategijom savjetodavnih aktivnosti za period od 2011. do 2015. godine“. Agencija je formirala nove područne jedinice u Gradišci i Prijedoru, otvorene u oktobru 2012. godine. Poljoprivredni proizvođači sa područja ovih općina imaju mogućnost korištenje savjeta i informacija za unapređenje proizvodnje na svojim gazdinstvima, uz povećanu dobiti od poljoprivredne proizvodnje. Za poboljšanje kvaliteta rada savjetodavaca izvršena je nabavka softvera, koji omogućava evidenciju savjetodavnih aktivnosti, automatski izještaj, analizu potreba poljoprivrednika na terenu u pogledu potreba za savjetima i drugih savjetodavnih aktivnosti. U okviru podrške projektu Poljoprivreda i ruralni razvoj izrađena je web stranica agencije, koja je u znatnoj mjeri olakšala komunikaciju s poljoprivrednim proizvođačima. Najveće interesovanje poljoprivrednih proizvođača za pružanje usluga savjetodavaca bilo je za oblast biljne proizvodnje i poljoprivredne zakonske uredbe. U toku 2012. godine održano je 129 jednodnevnih obuka za poljoprivredne proizvođače, devet višednevnih škola i višednevne obuke od tri do pet dana na kojima su poljoprivredni proizvođači prošli kompletну obuku za određene oblasti. Agencija je učestvovala i realizirala sedam projekata i to: Žene, oslonac razvoja ruralnih sredina, Jačanje informacionih sistema u poljoprivredi, Poboljšanje ishrane visokomlijječnih grla, Razvoj poljoprivrede i ruralnih područja, Razvoj ruralnih preduzetništva i drugim koje finansira EU kroz projekat prekogranične saradnje WELL FOOD i projekt unapređenja proizvodnje soje u podunavskim zemljama *Danube Soya Agricultural Training Program (SoJaPro)*. Edukacija i stručno specijalističko usavršavanje zaposlenih odvijala se kroz jednodnevne ili višednevne treninge iz oblasti poljoprivredne biotehnologije, primjene Nitratne Direktive, naučno stručna savjetovanja agoronoma, naučne simpozijume, politike, legislative i iskustva zemalja u ruralnom razvoju, TAIEX radionice, savjetodavne službe i savjetodavstvo u poljoprivredi i ruralnom razvoju i druge obuke.

U organizaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i saradnje s TAIEX uredom iz Brisela u novembra 2012. godine održana je radionica iz oblasti "Poljoprivreda i politika ruralnog razvoja". Cilj radionice bile su prezentacije i razmjena iskustava na uspostavi, funkcioniranju i značaju savjetodavnog sistema i savjetodavnih službi u zemljama Europske unije.

7.6. Infrastruktura kvaliteta i robne rezerve

Sigurnost hrane

Radna grupa za podršku laboratorijsama uključenim u kontrolu hrane je razmatrala ekspertske Izvještaj koje je izradio projektni tim IPA projekta "Podrška u pripremi i provođenju EU zakonodavstva u oblasti hrane u BiH". Izvještaj je početni materijal za izradu dokumenta „Analiza stanje laboratorijskog sistema u BiH“, na osnovu čega je proistekla revizija dokumenta „Analiza statusa quo mreže laboratorija“ koja će se zasnovati na preporukama i zaključcima projektnog tima, a odnosi se na: reorganizaciju sistema mreža laboratorijskih za sigurnost hrane, izradu

Strategije za unapređenje mreže laboratorija i odredaba kojima se trebaju definirati uloge i odgovornost nadležnih državnih referetnih laboratorija.

Tokom 2012. godine nastavljena je implementacija SIDA projekta „Razvoj zakonodavne infrastrukture za kvalitet i sigurnost hrane u Jugoistočnoj Europi“, sa osnovnim ciljem uspostave integralnog sistema sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini. Projekat je pružio podršku laboratorijama u ispunjavanju zahtjeva za akreditaciju, edukaciju laboratorijskog osoblja i povećanje broja laboratorija spremnih za akreditaciju. U vezi sa tim date su preporuke za izmjenu i dopunu postojećeg zakonodavstva, donošenje podzakonskih akata iz oblasti službenih kontrola hrane i hrane za životinje u skladu sa propisima Europske unije. Projekat je završen krajem 2012. godine.

Obezbeđenje dovoljnih količina hrane

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u 2012. godini na temelju mišljenja i komentara nadležnih institucija izvršilo je reviziju Nacrta Akcionog plana za izradu Strategije za sigurno snabdjevanje hranom u Bosni i Hercegovini (2013-2015). U dokumentu su navedene aktivnosti i prioriteti za jačanje postojećih ili izgradnju novih elemenata sistema osiguravanja hrane u zemlji, a koji bi doveli do:

- boljeg praćenja situacije u pogledu sigurnog snabdjevanja hranom i razvoja;
- povećanja poljoprivredne proizvodnje;
- poboljšanja poljoprivrednog trgovinskog bilansa i
- boljeg pristupa hrani i njezine veće raspoloživosti.

Sačinjena je procjena potreba za ključnim robama u rezervama za vanredne situacije, date su opcije za upravljanje tržištima žitarica i predložen institucionalni okvir, sa svim predloženim potencijalnim programima i institucijama koje su kompatibilne sa zahtjevima budućih europskih integracija. Nacrt Plana se bazira na utemeljnim pristupima i prioritetima za rast poljoprivrednog sektora, boljeg upravljanja tržištem i rezervama, te poboljšanim sigurnim snabdjevanjem hranom u zemlji koji se odnose na:

1. Usvajanje sveobuhvatne politike za rast poljoprivredne proizvodnje, trgovine i izvoza, kako bi se poboljšala situacija u pogledu nacionalnog platnog bilansa u pravcu pozitivnog trgovinskog bilansa poljoprivrednih proizvoda;
2. Privlačenje investicija u poljoprivredi i preradi hrane, kako bi se povećala produktivnost i konkurenčnost;
3. Programi za ruralni razvoj, kako bi se restrukturirala poljoprivreda i (iznova) izgradila ruralna infrastruktura;
4. Poboljšanje postojećih sistema robnih rezervi za vanredne situacije, njihovim pretvaranjem u sistem rezervi za vanredne situacije i paralelno s tim izgradnja interventnog sistema na tržištu žitarica;
5. Jačanje socijalnih mreža za sigurno snabdjevanje hranom, kako bi se zaštitile ugrožene grupe;
6. Poboljšanje informatičkih sistema za praćenje osiguranja hrane i poljoprivredne proizvodnje.

Usvajanjem ovog dokumenta od strane Vijeća ministara stekli bi se uslovi za izradu sveobuhvatne Strategije za obezbjeđivanje dovoljnih količina hrane i koja bi se provodila u periodu od 2013-2015. godine. Ovim dokumentom Bosna i Hercegovina bi ispunila jedan od Milenijumskih ciljeva-smanjenje za jednu polovinu ukupnog broja ljudi koji pate od gladi, do 2015. godine.

8. REGULATIVA

8.1. Izrada Zakona o vinu Bosne i Hercegovine

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH formiralo je Radnu grupu za izradu Zakona o vinu BiH i podzakonskih akata ovog Zakona. Članove Radne grupe čine predstavnici svih relevantnih institucija iz ove oblasti, na državnom i entitetskom nivou, te proizvodači i predstavnici udruženja vinara. Radi hitnosti rješavanja problema iz oblasti vinarstva i vinogradarstva, kroz donošenje primjenjivog akta, tokom 2012. godine, Radna grupa održala je više sastanka na kojima je aktivno uticala na razvoj teksta Nacrta zakona o vinu BiH. Poseban sastanak održan je u cilju razmatranja spornih pitanja naglašenih prilikom razmatranja Nacrta ovog zakona. Konačan rezultat Radne grupe biće Nacrt Zakona o vinu koji će odgovarati zahtjevima Europske unije i karakteristikama zemlje. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH donijelo je Odluku o formiranju Radne grupe za izradu Zakona o vinu Bosne i Hercegovine i podzakonskih akata Zakona o vinu BiH. Cilj njenog formiranja je stvaranje kontinuiranog rada grupe na podzakonskim aktima kojima će se kroz punu reformu u oblasti vinarstva i vinogradarstva približiti standardima i pravilima Europske unije - Uredbom (EC)1234/2007, Uredbom (EC) 606/2009, Uredbom (EC) 607/2009, kao i trenutno važećom Uredbom (EC) 491/2009.

Zakon o vinu Federacije BiH

Zakon o vinu Federacije uskladiće se s državnim Zakonom nakon njegovog donošenja. Na osnovu postojećeg Zakona o vinu¹¹ Federacije donesena su dva pravilnika:

- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja vinogradarskog katastra¹². Ovaj Pravilnik nije usklađen s Europskim regulativama;
- Pravilnik o minimalnim tehničko-tehnološkim i kadrovskim uslovima za proizvodnju vina i drugih proizvoda od grožđa i vina¹³. Pravilnik je djelimično usklađen sa: Ispravak Uredbe (EZ) br. 852/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. aprila 2004. o higijeni prehrambenih proizvoda (Službeni list Europske unije L 139 od 30. aprila 2004.)

8.2. Pravilnici Zakona o duhanu Bosne i Hercegovine

Na osnovu Zakona o duhanu BiH Vijeća ministra usvojio je tri pravilnika koji su i objavljeni u Službenom glasniku BiH, broj 51/12, a to su: Pravilnik o uslovima za proizvodnju duhana; Pravilnik o mjerilima procjene sirovog duhana u listu i Pravilnik o uslovima za obavljanje djelatnosti otkupa i obrade duhana.

Zakon o duhanu Republike Srpske

U Republici Srpskoj objavljen je Zakon o duhanu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 72/12) i urađena tri nacrt pravilnika: Pravilnik o minimalno-tehničkim, prostornim i drugim uslovima za proizvodnju duhana, Pravilnik o kvalitetu sirovog duhana u listu i mjerilima za procjenu kvaliteta sirovog duhana u listu i Pravilnik o minimalno-tehničkim uslovima za obavljanje djelatnosti obrade duhana. Zakonom o duhanu Republike Srpske definirani su uslovi i način proizvodnje i obrade duhana i duhanskih proizvoda, uslovi i način proizvodnje, razvrstavanje, obilježavanje maksimalno dozvoljene količine katrana, nikotina i ugljen-monoksida u cigaretama, vođenje registara i evidencija, kao i druga pitanja od značaja za proizvodnju duhana u Republici Srpskoj.

Zakonom je, također definirana obaveza Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da u saradnji s Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite, stalno vrši neophodne mjere radi podizanja svijesti javnosti o štetnim uticajima konzumiranja duhana i duhanskih proizvoda u skladu sa

¹¹ Službene novine Federacije BiH, broj 55/12

¹² Službene novine Federacije BiH, broj 107/12

¹³ Službene novine Federacije BiH, broj 02/13

članom 104. Uredbe Savjeta (EC) br. 1234/2007 od 22. oktobra 2007. o utvrđivanju zajedničke organizacije poljoprivrednog tržišta i specifičnih provizija za određene poljoprivredne proizvode, a skladu sa Direktivom Europskog Parlamenta i Savjeta (EC) br. 2003/33 od 26. maja 2003. godine o usklađivanju zakona i ostalih propisa država članica o reklamiranju i sponzoriranju duhanskih proizvoda (*Directive 2003/33/EC*). U zakonu je definirano da se označavanje i reklamiranje duhanskih proizvoda vrši u skladu sa propisom iz oblasti zaštite zdravlja, kojim se uređuje označavanje pakiranja duhanskih proizvoda.

8.3. Izrada Zakona o organskoj proizvodnji Bosne i Hercegovine

Tokom 2012. godine provodile su se konsultacije Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH sa nadležnim institucijama entiteta i Brčko Distrikta u vezi izrade Nacrta Zakona o organskoj proizvodnji BiH. Donošenje Zakona o organskoj proizvodnji u Bosni i Hercegovini je jedna od aktivnosti iz „Mape puta“ s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla. Donošenje ovog zakona u skladu je sa zahtjevima za harmonizaciju zakonske uredbe i *acquis-em* u procesu europskih integracija. Problem zbog kojeg ova aktivnost nije realizirana se ogleda u različitom pristupu same izrade Nacrta zakona. Stav Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je da se radi na izradi usaglašenih zakona koje će usvojiti entitetske skupštine, dok je stav Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH da se radi jedan zakon na nivou Bosne i Hercegovine.

Zakon o organskoj proizvodnji Republike Srpske

Prijedlog Zakona o organskoj proizvodnji trenutno je u proceduri usvajanja u Narodnoj skupštini Republike Srpske. Ovim Zakonom u dijelu koji propisuje organsku proizvodnju i označavanje organskih proizvoda izvršeno je preuzimanje Uredbe Savjeta (ES) broj 834/2007 od 28. lipnja 2007. godine kojom se ukida Uredba broj 2092/9.

8.4. Usvojeni zakonski i podzakonski akti

Federacija BiH

- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o poljoprivredi – („Službene novine Federacije BiH“ broj: 88/07, 4/10, 27/12);
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o novčanoj pomoći u poljoprivredi i ruralnom razvoju Također, objavljeni su i novi pravilnici vezani uz Zakon o novčanim podrškama:
  - Pravilnik o načinu i uslovima ostvarivanja prava na novčanu pomoć po modelu podticanja proizvodnji („Službene novine Federacije BiH“ broj: 56 /12) koji je djelomično usklađen s EU regulativom (EC) No 73/2009;
  - Pravilnik o uslovima i načinu ostvarenja novčane pomoći po modelu ruralnog razvoja („Službene novine Federacije BiH“ broj: 56/12 i 109/12) koji je djelimično usklađen s regulativom (EC) No 1698/2005;
  - Pravilnik o načinu i uslovima ostvarivanja prava na novčanu pomoć po modelu ostalih vrsta pomoći. („Službene novine Federacije BiH“ broj: 56/12 i 109/12);
  - Pravilnik o uslovima i načinu pomoći dohotku („Službene novine Federacije BiH“ broj:109 /12) koji nije usklađen s EU regulativama;
  - Pravilnik o uslovima i načinu pomoći kapitalnim ulaganjima („Službene novine Federacije BiH“ broj:109 /12) koji je djelimično usklađen s regulativom (EC) No 1698/2005.

Republika Srpska

- Zakon o mineralnim đubrivima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 24/12)
- Zakon o duhanu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 72/12);
- Zakon o ribarstvu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 72/12);

Također, izrađeni su i objavljeni sljedeći pravilnici:

- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih poticaja za razvoj poljoprivrede i sela u 2012. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 18/12, 77/12, 117/12);
- Pravilnik o načinu i uslovima korištenja sredstava za sufinasiranje Poljoprivrednog instituta Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 35/12);
- Pravilnik o postupku davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta u svojini Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 47/12);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i načinu davanja u zakup nepokretnosti poljoprivrednim zadrušama („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 57/12);
- Pravilnik o dopuni Pravilnika o organizaciji i radu ribarsko-čuvarske službe („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 76/12);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o o kvalitetu svježeg sirovog mlijeka („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 87/12);
- Naredba o određivanju zaraženog i ugroženog područja i mjerama za utvrđivanje načina prevencije, sprečavanja širenja i suzbijanja antraksa (crnog prišta) kod životinja;
- Pravilnik o načinu prikupljanja, kriterijima za raspodjelu sredstava i postupku korištenja sredstava posebnih namjena za šume („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 68/12);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o katastru za šume („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 112/12).

Brčko Distrikt BiH - Pravilnik o načinu i uslovima za podtice u poljoprivrednoj proizvodnji za 2012. godinu ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH" broj: 22/12).

9. FITOSANITARNA POLITIKA

Tijela nadležna za fitosanitarnu oblast u BiH, utvrđena zakonima iz ove oblasti na državnom nivou su: Vijeće ministara BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa - Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Republička uprava za inspekcijske poslove i Općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalna uprava za inspekcijske poslove – Inspektorat poljoprivredne inspekcije i kantonalne poljoprivredne inspekcije u Federaciji BiH, te Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta BiH i Inspektorat Brčko Distrikta BiH.

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je u saradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH tokom 2012. godine provodila je aktivnosti na izradi sekundarnog zakonodavstva usklađenog s odgovarajućom legislativom Europske unije iz fitosanitarne oblasti.

Tokom 2012. godine nastavljene su aktivnosti na provođenju Programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru u BiH, a s jedinstvenim nadzorom započeto je u 2011. godini. Program je proveden na području cijele BiH i provodile su ga stručne institucije, kojima je Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja u saradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH dodijelila javna ovlasti, te fitosanitarni inspektori. Izvještaj o provođenju Programa posebnog nadzora (sistemske kontrole) nad karantinskim štetnim organizmima na krompiru u BiH u 2012. godini je završen i biće dostavljen Vijeću ministara BiH. Važno je napomenuti da se Programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru nastavi sprovoditi i u 2013. godini.

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je 16.11. 2012. godine dobila Upitnik Direkcije za zdravlje i potrošače Europske komisije (DG SANCO) o sistemu zdravlja bilja u sektoru krompira. U saradnji sa predstavnicima nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH urađeni su traženi odgovori i početkom prosinca dostavljeni Europskoj komisiji za potrebe ocjene postojećeg sistema zaštite zdravlja bilja u ovom sektoru, koje će predstavljati osnovu za dalje postupanje Europske komisije po zahtjevu institucija Bosne i Hercegovine za izvoz krompira u zemlje Europske unije.

U skladu s članom 10. stav (2) Roterdamske Konvencije pravovremeno su podneseni odgovori u vezi uvoza pesticida koji su uključeni u Aneks III na 5. Konferenciji stranaka Roterdamske konvencije. Uprava je u skladu sa članu 4. Stav (2) Odluke o imenovanju državnog tijela za koordinaciju provođenja Roterdamske konvencije o postupku prethodne obavijesti o saglasnosti za promet nekih opasnih kemikalija i pesticida u međunarodnoj trgovini („Službeni glasnik BiH“ broj 15/10), u saradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH izradila Izvještaj o provođenju Roterdamske konvencije koji je razmotren i usvojen na 12. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine održanoj 04.07.2012. godine.

U toku 2012. godine Uprava je zaprimila ukupno 26 obavijesti o izvozu i sve su iz zemalja Europske unije. Uprava, kao DNA zemlje uvoznice u skladu sa odredbama Konvencije pravovremeno šalje potvrdu o prijemu obavijestenja o izvozu, te redovno prosljeđuje primljene obavijesti o izvozu nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta.

Doneseni i usklađivani propisi sa zakonodavstvom Europske unije na nivou BiH i entiteta

Doneseni i usklađivani propisi na razini BiH u oblasti zdravlja bilja

- Pravilnik o mjerama za sprečavanje unošenja i širenja borove nematode *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buher) Nickle *et al.* („Službeni glasnik BiH“ broj 31/12) - Direktiva Vijeća 2000/29/EC i Odlukom Komisije 2006/133/EZ;

- Pravilnik o mjerama za sprečavanje širenja i kontrole krompirove cistolike nematode u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 98/12) – Direktiva Vijeća 2007/33/EZ;
- Pravilnik o fitosanitarnim zahtjevima za drveni materijal za pakiranje u međunarodnom prometu („Službeni glasnik BiH“, broj 60/12) – Direktiva Komisije 2008/109/EZ i ISPM 15;
- Odluka o utvrđivanju visine naknade za obavljanje službene provjere, izdavanje službene potvrde i obavljanje fitosanitarnog pregleda („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12);
- Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) karantinskih štetnih organizama na krompiru u BiH za 2013. godinu – („Službeni glasnik BiH“, broj 03/13);
- Pravilnik o fitosanitarnom registru i o biljnim putovnicama („Službeni glasnik BiH“, broj 05/13) - 92/90/EC, 93/50/EEC, 92/105/EEC, 2005/17/EC i 2000/29/EC.

Doneseni i usklađivani propisi u Republici Srpskoj u oblasti zdravlja bilja

U 2012. godini u oblasti zdravlja bilja su doneseni slijedeći podzakonski akti i provedeni sljedeći programi:

- Pravilnik o načinu i uslovima za uvoz malih količina bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata kojim se propisuju način i uslovi za uvoz malih količina bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata i određuju male količine za pojedine vrste bilja i biljnih proizvoda za koje nije obavezan fitosanitarni pregled („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 28/12), - 2000/29/EC,
- Program utvrđivanja prisustva lisnog minera paradajza –*Tuta absoluta*, Povolny na području Republike Srpske s GPS koordinatama i urađenim mapama rasprostranjenosti (druga godina),
- Treća faza uspostava biljnog karantina,
- Utvrđivanje uzroka sušenja zasada šljiva na području Majevice i Semberije s predloženim mjerama suzbijanja, GPS koordinatama i urađenim mapama rasprostranjenosti,
- Utvrđivanje uzročnika pojave crvenila kukuruza na području Semberije s predloženim mjerama suzbijanja, GPS koordinatama i urađenim mapama rasprostranjenosti.

Nakon provedenih aktivnosti na izradi softvera za upis u fitosanitarni registar, na temelju Pravilnika o fitosanitarnom registru i o biljnim putovnicama („Službeni glasnik BiH“, broj 05/13), u Republici Srpskoj urađena je Informacija za upis u fitoregistar s naznačenim obavezama lica koja se upisuju u fitoregistar, odnosno uslovima koje moraju ispunjavati, kategorijama bilja koje se upisuje i djelatnostima kojim se isti bave. Informacija je dostupna na web stranici: www.vladars.net/ministarstva.

Doneseni i usklađivani propisi u Federaciji BiH u oblasti zdravlja bilja

Tokom 2012. godine u Federaciji BiH je izrađen Prednacrt zakona o zaštiti zdravlja bilja Federacije BiH. Temeljni cilj zakona je usklađivanje s odredbama zakona na razini BiH, na način koji će omogućiti ujednačeno i efikasno vršenje poslova u oblasti zdravlja bilja u Federaciji. Prednacrt je trenutno u fazi pribavljanja mišljenja i provjere njegove usklađenosti s propisima Europske unije. U cilju provođenja Zakona o zaštiti zdravlja bilja („Službeni glasnik BiH“, broj 23/03) i pružanja pravovremene informacije o početku upisa u fitoregistar, u ožujku 2012. godine je u Sarajevu održana obuka jednog broja proizvođača sadnog materijala. Izrađen je i Vodič za upis u fitoregistar (prezentovan na obuci) s informacijama o uslovima za upis u fitoregistar, načinu podnošenja zahtjeva i postupku registracije, o kategorijama bilja i djelatnostima za koje je upis u fitoregistar obavezan, te o obavezama vlasnika nakon upisa u Fitoregistar. Vodič je dostupan na web stranici Federalnog ministarstva poljoprivrede (www.fmpvs.gov.ba).

Doneseni i usklađivani propisi na nivou BiH i entiteta u oblasti sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja BiH

Doneseni propisi na nivou BiH i zakonodavstvo Europske unije s kojim je usklađivano:

- Pravilnik o kontroli reproduksijskog materijala poljoprivrednih biljaka koji se uvozi (Službeni glasnik BiH, broj 34/12);

- Pravilnik o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje povrća i sadnog materijala povrća u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 43/12) - 2008/72/EZ, 93/61 EEZ i 93/62/EEZ;
- Pravilnik o stavljanju u promet sjemena povrća u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 43/12) - 2002/55/EZ;
- Pravilnik o stavljanju u promet sjemena žita u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 60/12) - 66/402/EZ;
- Pravilnik o stavljanju u promet sjemenskog krompira u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 67/12) - 2002/56/EC.

Doneseni i usklađivani propisi u Republici Srpskoj u oblasti sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja

- Pravilnik o uslovima koji obezbeđuju očuvanje kvaliteta sjemena u prodajnom objektu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/12) na temelju Zakona o sjemenu poljoprivrednog bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 37/09).

Doneseni i usklađivani propisi u Federaciji BiH u oblasti sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja

U 2012. godini izrađen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja i proslijeđen u parlamentaru proceduru.

Doneseni i usklađivani propisi na nivou BiH i entiteta u vezi s fitofarmaceutskim sredstvima

Doneseni propisi na razini BiH i zakonodavstvo Europske unije s kojim je usklađivano:

- Uputstvo o obliku vođenja evidencije o prometu fitofarmaceutskih sredstava („Službeni glasnik BiH“, broj 86/12);
- Pravilnik o dužnostima korisnika fitofarmaceutskih sredstava („Službeni. glasnik BiH“, broj 101/12) - 2009/128/EC.

Doneseni i usklađivani propisi u Republici Srpskoj u vezi s fitofarmaceutskim sredstvima

Na osnovu Zakona o sredstvima za zaštitu bilja („Službeni glasnik RS“, broj 52/10) doneseni su:

- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o sredstvima za zaštitu bilja i obrascu evidencije;
  - Pravilnik o uslovima i načinu polaganja stručnog ispita za rad u poljoprivrednoj apoteci.
- Navedeni pravilnicu nisu bili objavljeni u 2012. godini.

Doneseni i usklađivani propisi na nivou BiH u vezi sa mineralnim gnojivima

- Pravilnik o upisu mineralnih gnojiva u registar mineralnih gnojiva („Službeni. glasnik BiH“, broj 05/03) – 2003/2003;
- Pravilnik o upisu distributera i uvoznika mineralnih gnojiva u registar distributera i uvoznika mineralnih gnojiva („Službeni glasnik BiH“, broj 05/03) 2003/2003.

9.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti

Nadležna inspekcija za fitosanitarnu oblast organizirana je na nivou entiteta i Brčko Distrikta BiH; i to u Republičkoj upravi za inspekcijske poslove Republike Srpske i općinskim poljoprivrednim inspekcijama, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove Federacije BiH i kantonalnim poljoprivrednim inspekcijama i Uredu gradonačelnika - Inspektorat Brčko Distrikta BiH.

Nadležnost inspekcija prema Zakonima na razini BiH:

- Prema Zakonu o zaštiti zdravlja bilja nadležnost imaju isključivo fitosanitarni inspektori.
- Prema Zakonu o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja BiH nadležnost imaju fitosanitarni i poljoprivredni inspektori.

- Prema Zakonu o fitofarmaceutskim sredstvima BiH nadležnost imaju fitosanitarni, poljoprivredni i sanitarni inspektorji.
- Prema Zakonu o mineralnim gnojivima nadležnost imaju fitosanitarni i poljoprivredni inspektorji.
- Prema Zakonu o zaštiti novih sorti biljaka BiH u unutrašnjosti nadležni su poljoprivredni i šumarski inspektorji, a na graničnim prijelazima fitosanitarni inspektorji.

Kontrolne strukture

Kontrola bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata uključujući sjeme, sadni materijal i zaštitu novih sorti, kao i sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva u BiH u nadležnosti je entitetskih inspektorata i inspektorata Brčko Distrikta BiH. Na graničnim prijelazima u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH nadzor u prekograničnom prometu vrše fitosanitarni inspektorji. Stručnu i zdravstvenu kontrolu tokom proizvodnje sjemena i sadnog materijala vrše institucije nadležne ili ovlaštene od strane entitetskih ministarstava poljoprivrede (zavodi, instituti, fakulteti) i poljoprivredni/fitosanitarni inspektorji.

Poljoprivredni inspektorji kroz redovne i vanredne nadzore/pojačane nadzorne kontrole nadziru i promet sjemena i sadnog materijala bez obzira na porijeklo te promet sredstvima za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva. Fitosanitarni inspektorji kontroliraju i provode postupak tretiranja i označavanja drvenog materijala za pakiranje u međunarodnom prometu. Poslove osmatranja, prognoze i izvještavanja o štetnim organizmima obavljaju Agencija za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi u Republici Srpskoj i Izvještajno-prognozna služba (IPS) u Federaciji BiH. IPS u Federaciji BiH čine federalni i kantonalni zavodi, kantonalna ministarstva i općinske službe nadležne za poslove poljoprivrede.

Tokom 2012. godine Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske izvršila je nadogradnju inspekcijskog informacionog sistema IMS za efikasniju primjenu u nadzoru fitosanitarne inspekcije u spoljno-trgovinskom prometu (elektronsko podnošenje zahtjeva za pregled pošiljki, automatsko preuzimanje podataka, zahtjeva i otvaranje inspekcijskih predmeta u IMS). Primjenom IMS sistema omogućena je uniformna izrada inspekcijskih zapisnika, rješenja, zahtjeva za laboratorijsku analizu, te ostalih inspekcijskih dokumenta.

Svi neophodni podaci o pošiljkama se elektronski evidentiraju u bazi podataka Inspektoratam koja služi kao temelj za automatsko generiranje statističkih izvještaja po različitim kriterijumima i vidovima grupisanja podataka, te za pripremu kvantitativnih analiza inspekcijskog nadzora. Podaci o vrstama roba su povezani s tarifnim oznakama sa Objedinjenog spiska roba koje podliježu fitosanitarnoj kontroli, čime je omogućeno statističko izvještavanja i po tarifnim oznakama roba. U 2012. godini izvršeno je 17 obuka fitosanitarnih inspektora iz svih segmenata fitosanitarne oblasti s ciljem da se omogući provođenje donesenih pravilnika. Također je izvršeno 7 obuka laboratorijskog osoblja s istim ciljem. Obuke su rađene na dvije i više mjesta da bi bili obuhvaćeni svi fitosanitarni inspektorji.

U cilju provođenja Pravilnika o dužnostima korisnika fitofarmaceutskih sredstava organizirano je 13 obuka poljoprivrednih proizvođača, na temu „Održiva upotreba pesticida“. Za te potrebe Urađen je Priručnik za primjenu fitofarmaceutskih sredstava sa pregledom obaveza korisnika i preporukama dobre poljoprivredne prakse i Evidencijski list za upotrebu pesticida. Ovim obukama obuhvaćeno je oko 400 poljoprivrednih proizvođača na cijeloj teritoriji BiH.

Za potrebe fitosanitarnih laboratorija nabavljena je nedostajuća oprema za provođenje Programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru, odnosno za implementaciju

metoda za identifikaciju i detekciju karantinskih štetnih organizama na krompiru. Osim toga, angažovani su strani eksperti koji su obišli fitosanitarne laboratorije ovlaštene za provođenje programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru, s ciljem utvrđivanja ispravnosti u radu po metodama i procedurama propisanim pravilnicima i standardima Europske unije. Urađeni su i „proficiency“ testovi za *Globodera rostochiensis* Woll. i *Globodera pallida* Stone, *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. i *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. Za ove aktivnosti urađeni su detaljni izvještaji.

Projekt IPA 2008 „Pomoć Upravi BiH za zaštitu zdravlja bilja“ koji je imao za cilj uspostavu integrisane nacionalne fitosanitarne službe sposobne da kreira i implementira politiku zdravlja bilja BiH, u skladu sa EU zakonodavstvom, međunarodnim obavezama i standardima u ovoj oblasti je uspješno realiziran. Pored urađenih podzakonskih akata, obuka za fitosanitarne inspektore i osoblje u fitosanitarnim laboratorijama, urađene su i brošure za fitosanitarne inspektore za pojedine štetne organizme.

U cilju jačanja kapaciteta osoblja u fitosanitarnim laboratorijama od ključnog značaja je provođenje IPA 2009 projekta "Povećanje kapaciteta veterinarske i fitosanitarne službe u BiH za kontrolu zdravlja životinja i biljaka i sigurnost hrane". Izrađena je tehnička specifikacija opreme za fitosanitarne laboratorije (450.000 €) i izrada radnog zadatka (TOR-a) za twinning light (250.000 €) projekt, a predviđena je i obuka za osoblje u fitosanitarnim laboratorijama. Implementacija projekta se očekuje do juna 2013. godine.

10. VETERINARSKA POLITIKA

10.1. Institucionalni i administrativni kapaciteti

Tijela nadležna za veterinarstvo u BiH su Ured za veterinarstvo BiH, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH (sektor za veterinarstvo), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (resor za veterinarstvo), Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, Uprava za inspekcijske poslove Federacije BiH i kantonalne uprave za inspekcijske poslove, Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske i Općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, kao i Inspektorat Brčko Distrikta BiH. U međunarodnom prometu kontrolu provodi Odjel Granične veterinarske inspekcije, Ured za veterinarstvo BiH, a u unutrašnjem prometu kontrola je organizirana na razini nadležnih entitetskih ministarstva i Brčko Distrikta BiH i nadležnih inspekcijskih tijela.

U procedurama donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata kao i u provođenju projekata učestvuju: Ured, nadležna entitetska ministarstva i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH.

Pregled administrativnih kapaciteta u veterinarstvu BiH

Institucije	Veterinarsko osoblje (popunjena radna mjesta)	Administrativno osoblje (popunjena radna mjesta)
Ured za veterinarstvo BiH	41	28
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS-resor za veterinarstvo	7	10
Republička uprava za inspekcijske poslove RS -Republički veterinarski inspektor	11	0
Jedinice lokalne samouprave- Općinski veterinarski inspektor	44	/
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva-sektor za veterinarstvo	6	2
Federalna veterinarska inspekcija	5	/
Veterinari u kantonalnim ministarstvima	14	/
Kantonalni veterinarski inspektor	58	/
Službeni veterinari zaposleni u Odjelu za poljoprivrede Brčko Distrikta		

Izvor: Interni dokumenti uključenih institucija

Tokom 2012.godine, u dijelu zakonodavstva provodile su se aktivnosti na preuzimanje propisa Europske unije iz poglavlja 12. (sigurnost hrane, veterinarstvo) kroz podzakonske propise. Izrada propisa za oblast veterinarstva se provodila u skladu sa prioritetima, kao i prema preporukama dobivenim od strane Ureda za hranu i veterinarstvo Europske unije i TAIEX-a.

Doneseni i objavljeni propisi na nivou BiH u oblasti veterinarstva:

- Pravilnik o higijeni hrane životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12), predmet usklađivanja s Uredbom 853/2004 i Pravilnik o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12), predmet usklađivanja s Uredbom 854/2004;

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama farmakološki aktivnih supstanci u proizvodima životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, broj 67/12), predmet usklađivanja s Uredbom 466/2012;
- Odluka o usvajanju Strategije nadziranja spongiformne encefalopatije goveda („Službeni glasnik BiH“, broj 4/13);
- Odluka o visini naknade za obavezne veterinarsko – zdravstvene preglede u prometu preko granice BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 62/12);
- Odluka o provođenju plana praćenja i kontrole rezidua za 2012. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 39/12);
- Odluka o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki radi sprečavanja unosa u BiH bolesti slinavke i šapa („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uslovima u pogledu zdravlja za nekomercijalni uvoz i provoz kućnih životinja („Sužbeni glasnik BiH“, broj 68/12), predmet usklađivanja s Uredbom 2003/998;
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprečavanja unošenja klasične svinjske kuge („Službeni glasnik BiH“, broj 26/12);
- Odluka o zabrani uvoza i prevoza određenih pošiljki u BiH radi sprečavanja unošenja Newcastle bolesti („Službeni glasnik BiH“, broj 1/13);
- Odluka o dopuni odluke o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprečavanja unošenja koi herpes virusa („Službeni glasnik BiH“, broj 90/12);
- Odluka o dopuni Odluke o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprečavanja unošenja afričke svinjske kuge („Službeni glasnik BiH“, broj 90/12);
- Pravilnik o ciljevima za smanjenje prisustva bakterija vrsta salmonella kod odraslih rasplodnih jata vrste Gallus Gallus („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12), predmet usklađivanja s Uredbom 200/2010;
- Pravilnik o ciljevima za smanjenje prisustva bakterija vrsta Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod brojlera („Službeni glasnik BiH“, broj 102/12), predmet usklađivanja s Uredbom 200/2012;
- Pravilnik o ciljevima za smanjenje prisustva bakterija vrsta Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod koka nosilja („Službeni glasnik BiH“, broj 102/12), predmet usklađivanja s Uredbom 517/2011;
- Pravilnik o načinu odobravanja objekata koji se bave uzgojem živih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog porijekla za izvoz na tržište Europske Unije („Službeni glasnik BiH“, broj 102/12);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o statusu država ili regija u poređenju na bovinu spongimorfnu encefalopatiju („Službeni glasnik BiH“, broj 86/12), predmet usklađivanja s Odlukom 2012/111 i Odlukom 2012/489;
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 41/12),
- Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o načinu obavljanja pretrage na prisutnost Trichinella u mesu („Službeni glasnik BiH“, broj 4/13) predmet usklađivanja Uredbom 1109/2011;
- Pravilnik o utvrđivanju dijagnostičkih postupaka, metoda uzimanja uzoraka i kriterijuma za vrednovanje rezultata laboratorijskih testova za vezikularnu bolest svinja („Službeni glasnik BiH“, broj 59/12), predmet usklađivanja s Odlukom 2000/428;
- Pravilnik o provođenju mjera kontrole, praćenja, nadzora i ograničenja kretanja životinja prijemčivih na bolest plavog jezika („Službeni glasnik BiH“, broj 32/12), predmet usklađivanja s Uredbom 2007/1266;
- Pravilnik o uslovima u pogledu zdravlja za nekomercijalni uvoz i provoz kućnih životinja („Službeni glasnik BiH“, broj 34/12), predmet usklađivanja s Uredbom 998/2003, Odlukom 2005/91 i Uredbom 388/2010;
- Pravilnik o zaštiti pasa koji se drže kao kućni ljubimci („Službeni glasnik BiH“, broj 18/12), pripremljen kao propis na temelju Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja;

- Pravilnik o uslovima uvoza i provoza živih životinja, sirovina, proizvoda i nusproizvoda životinjskog porijekla, veterinarskih lijekova i hrane za životinje u Bosnu i Hercegovinu („Službeni glasnik BiH“, broj 57/12), nacionalni propis - nije predmet usklađivanja s europskom legislativom;
- Pravilnik o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uslova za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržiste, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi („Službeni glasnik BiH“, broj 30/12), predmet usklađivanja s Uredbom 142/2011;
- Odluka o usaglašenom praćenju otpornosti bakterija roda salmonela kod peradi i svinja na antimikrobne preparate („Službeni glasnik BiH“, broj 29/12), predmet usklađivanja s Odlukom 2007/407;
- Odluka o zabrani stavljanja u promet i primjeni goveđeg hormona somatotropina („Službeni glasnik BiH“, broj 29/12), predmet usklađivanja sa Odlukom 1999/879;
- Pravilnik kojim se predviđaju uslovi i tehnike genotipiziranja PrP gena populacija ovaca u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 86/12), predmet usklađivanja sa Odlukom 2002/1003;
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o statusu država ili regija u poređenju na bovinu spongiformnu encefalopatiju („Službeni glasnik BiH“, broj 55/12), predmet usklađivanja s Odlukom 2010/749 koja dopunjava Odluku 2007/453;
- Pravilnik o stavljanju na tržiste i korišćenju hrane za životinje, predmet usklađivanja s Uredbom 767/2009 i 82/475, usvojen -čeka se objava u Službenom glasniku BiH,

Doneseni i objavljeni propisi u Republici Srpskoj u oblasti veterinarstva

- Zakon o veterinarsko-medicinskim proizvodima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/12), koji je usklađivan s Direktivom broj 2001/82/ Europskog Parlamenta i Savjeta od 6. novembra 2001. o kodeksu Zajednice koji se odnosi na veterinarsko-medicinske proizvode;
- Naredba o stavljanju van snage naredbe o obaveznoj kontroli na enzootsku leukozu goveda na klaonicama prije klanja, porijekлом iz uvoza („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 76/12);
- Naredba o stavljanju van snage naredbe o zabrani prometa goveda, ovaca i koza na teritoriju Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 76/12);
- Pravilnik o postupku dodjele ovlaštenja za provođenje obaveznih veterinarskih mjera i postupku upisa u registar ovlaštenih veterinarskih organizacija („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 87/12);
- Pravilnik o mikrobiološkim kriterijumima za hranu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 109/12), koji je pripreman u skladu s Regulativom Komisije (ES) broj 2073/2005 od 15. novembra 2005. o mikrobiološkim kriterijumima za prehrambene proizvode;
- Odluka o sprovođenju postupka procjene i kategorizacije objekta za proizvodnju hrane životinjskog porijekla („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 109/12),
- Odluka o postupku komisije poslije sprovedene kategorizacije objekata za proizvodnju hrane životinjskog porijekla („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 109/12);
- Odluka o sprovođenju postupka unapređenja kvaliteta objekata za proizvodnju hrane životinjskog porijekla poslije obavljene procjene i kategorizacije („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 109/12),
- Pravilnik o zaštiti životinja za držanje i uslovima koje moraju ispunjavati objekti za držanje životinja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 93/12);

Doneseni i objavljeni propisi u Federaciji BiH u oblasti veterinarstva

- Odluka o usvajanju programa utroška sredstava kriterijima rasp. sredstava „Transfer za veterinarstvo“ i Program utroška sredstava s kriterijima rasподјеле „Podsticaj za veterinarstvo“ („Službene novine Federacije BiH“ broj 48/12);
- Uputstvo za provođenje godišnje Naredbe o zaraznim bolestima životinja za 2012. godinu („Službene novine Federacije BiH“ broj 47/12);

- Pravilnik o postupku isplate nadoknade štete za neškodljivo uklanjanje seropozitivne životinje („Službene novine Federacije BiH“ broj 98/12),
- Pravilnik o mikrobiološkim kriterijima hrane životinjskog porijekla („Službene novine Federacije BiH“ broj 80/12 i 98/12 i 101/12)- u skladu s Regulativom EC 2073/2005;
- Uputstvo o sistemu uzimanja uzoraka, laboratorijskim metodama i cilnjim tkivima za određivanje mikrobioloških kriterija u hrani životinjskog porijekla (“Službene novine Federacije BiH“ broj 101/12);
- Pravilnik o visini naknade i načinu raspodjele naknada za svjedodžbu o zdravstvenom stanju životinja („Službene novine Federacije BiH“ broj 55/12);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o visini naknade i načinu raspodjele sredstava za obavljene veterinarsko-zdravstvene preglede i kontrolu na teritoriji Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 55/12);
- Pravilnik o sadržaju, obliku i način uvođenja registra odobrenih i registriranih objekata i načinu dodjele veterinarskih kontrolnih brojeva u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj 70/12).

U Brčko Distriktu BiH primjenjuju se propisi koji su na snazi u BiH i u skladu sa tim se donosi godišnji Program mjera suzbijanja zaraznih i parazitskih bolesti.

10.2. Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja

U sklopu svog primarnog zadatka na praćenju statusa zdravlja životinja u BiH i svijetu, provođene su sljedeće aktivnosti:

Na temelju inicijative Europske unije za iskorjenjivanje određenih zaraznih bolesti životinja (bjesnilo i klasična svinjska kuga kod divljih životinja) u regiji u BiH je u aprilu 2012. godine počelo provođenje projektnih aktivnosti IPA 2009, te je sprovedena oralna vakcinacija lisica protiv bjesnila u proljeće i u jesen 2012. godine. Vakcinisanje je provedeno na svim nenaseljenim područjima na teritoriju cijele Bosne i Hercegovine, distribucijom mamaca s vakcinom iz zraka, uz korištenje sofisticirane opreme koja osigurava uvid u mjesto i gustoću distribuisanih mamaca, te osigurava da se mamci ne bacaju u blizini naseljenih mjesta.

Predstavnici Ureda za veterinarstvo su učestvovali i na regionalnim radionicama i simulacijskoj vježbi za klasičnu svinjsku kugu, koje su organizirane od strane IPA projekta za više zemalja. Kao nastavak aktivnosti, Ured je u saradnji s nadležnim tijelima entiteta pripremio prijedlog projektnog fische-a za IPA 2012, u koji je pored oralne vakcinacije lisica uključen i nastavak aktivnosti vakcinisanja malih preživara protiv bruceloze, te vakcinacija i označavanje pasa latalica. Navedeni projektni prijedlog je u punom iznosu odobren od strane Europske komisije.

U okviru ITAP projekta „Poboljšanje uslova za trgovinu životinja i proizvoda“ nastavljene su aktivnosti na vakcinaciji malih preživara protiv bruceloze, te monitoringu bruceloze goveda kod mlijekočnih grla starijih od 12 mjeseci. Implementacija navedenih programa, između ostalog, obuhvatala je izradu planova vakcinacije i distribucije, pripremu izvještaja i druge potrebne dokumentacije. Nastavljena je i aktivnost provjere imunogenosti vakcine kod određenog broja vakcinisanih malih preživara. Tokom provođenja aktivnosti do decembra 2012. godine, izvršena je pretraga kod 98.000 goveda i vakcinisano 180.913 malih preživara, od čega 171.867 starosti od 3 do 6 mjeseci.

Putem projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke pokrenut je Globalni program za avijarnu influencu (ptičja gripa) – GPAI i Projekt spremnosti i odgovora na izbijanje ljudske pandemije koji se provodi u BiH, a skladu s čijim globalnim ciljem je izrađen softver za prijavu bolesti i upravljanje žarištem (ADNAOM – IS). Softver je zvanično preuzet od Ureda za veterinarstvo u oktobru 2012. godine, te se u narednom periodu nakon izvršenja svih potrebnih

pripremnih aktivnosti (od unošenja podataka do georeferenciranja imanja), planira njegovo stavljanje u upotrebu. Tokom 2012. godine, Ured je izvršio reviziju preliminarnog izvještaja o provedenoj studiji za utvrđivanje cirkulacije virusa klasične svinjske kuge u populaciji domaćih i divljih svinja, te davanje mišljenja na dostavljene izvještaje eksperata.

Na području Federacije BiH, na osnovu odredaba Naredbe o mjerama kontrole zaraznih i parazitarnih bolesti životinja, njihovom provođenju i finansiraju u 2012. godini („Službeni glasnik BiH“, broj 16/12) i Uputstvom o provođenju mjera za otklanjanje i sprečavanje zaraznih bolesti životinja za 2012. godinu (Službene novine Federacije BiH br.47/12), redovno se prati stanje i kretanje zaraznih i drugih bolesti životinja, o tome vodi evidencija i informiraju svi zainteresirani, a vršilo se dijagnostičko ispitivanje :

- Goveda : na brucelozu (70.434), enzootsku leukozu (70.434), tuberkulozu (65.629)
- Ovce i koze: na brucelozu (1.888 - u okviru monitoringa uspješnosti cijepljenja),
- Pčele : američka gnjiloća pčelinjeg legla, nozemoza i varooza (413 pčelinjaka),
- Konji : infekciosna anemija kopitara (244)

Povećan je broj ispitanih uzoraka na BSE-a goveda iz uvoza i domaćeg uzgoja starijih od 30 mjeseci u poređenju na 2011.godinu (10.349 uzoraka mozga s negativnim rezultatom) Epizootiološka situacija na području Federacije BiH je povoljnija u poređenju na prethodne godine, naročito kada je u pitanju brucelozu malih preživara. Provođenjem „Programa suzbijanja i kontrole bruceloze kod malih preživara na teritoriji cijele Federacije BiH, u periodu od 2010. do 2016. godine“ , u 2012. godini ukupno je vakcinisano 85.274 ovaca i koza protiv bruceloze. Redovno se provodi i vakcinacija protiv bjesnila pasa (7.489), antraksa preživara u distrikta, peradi na salmonelozu i New Castel Disease (2.951.458). Organiziran je i nadzor nad provođenjem programa samokontrole putem davanja saglasnosti na Programe kontrole salmoneloze na peradarskim farmama.

U skladu sa godišnjim Akcionim planom u okviru dokumenta „Razvojni srednjoročni strateški plan za period 2011-2013. godine“, u 2012. godini Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je obezbjedilo kvalitetno prikupljanje i analizu epizootioloških podataka, te sprovodenje preventivnih i obaveznih mjera u borbi protiv zaraznih i parazitskih bolesti, na osnovu kojih je u 2012 godini izdato 12 mjesечnih biltena (mjesečne izvještaje o zdravlju životinja), koji su dostavljeni svim veterinarskim organizacijama kao i veterinarskim inspektorima.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u skladu sa Pravilnikom o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela zaprimalo je i obrađivalo Zahtjeve za podsticajna sredstva, a koja su namijenjena zdravstvenoj zaštiti životinja u okviru koga je provedena vakcinacija 380.000 svinja protiv klasične kuge, kao i ispitivanje 44.000 goveda na brucelozu, 6.500 goveda na TBC, enzotsku leukozu i leptospirozu, i ispitivanje 1.000 konja na groznicu Zapadnog Nila, 373 svinje na afričku kugu svinja, 2.208 uzoraka na bolest plavog jezika, 1.117 uzoraka na slinavku i šap, ispitivanja na avijarnu influencu i salmonelozu ptica, suzbijanje američke kuge pčela, bjesnila, trihineloze, leptospirose, zarazni artritis i encefalitis koza itd.

U Republici Srpskoj zasnovano na Naredbi za sprečavanja širenja i suzbijanja antraksa preventivno je cijepljeno ukupno 22.000 osjetljivih jedinki u distriktnim područjima. U skladu sa ciljevima Projekta suzbijanja i eradicacije IAK (infekciosna anemija kopitara) u Republici Srpskoj od strane referentne laboratorije Veterinarskog instituta "DR Vaso Butozan" Banja Luka rezultati su sljedeći:

- ukupno ispitano grla IAK: 2.122,
- pozitivna grla na IAK: 7, negativna grla na IAK: 2.115.

Procentualno iskazano broj pozitivnih kopitara na infekciosnu anemiju kopitara je 0,32 %, u poređenju na ukupan broj dijagnosticiranih.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je organiziralo suzbijanje i iskorjenjivanje salmoneloze kod peradi, tako što proizvođači koka nosilja, tovnih brojlera i rasplodnih jata dostavljaju detaljan program samokontrole na mišljenje Ministarstvu, koje je saglasnost dalo na 35 programa.

Laboratoriје

Postignut je napredak u pogledu akreditacije laboratorijskih metoda, mikrobioloških ispitivanja i kontrole rezidua veterinarskih lijekova. Na inicijativu Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP), Ured za veterinarstvo je pripremio prijedlog projekta u vezi razvijanja standarda za revidiranje statusa i određivanje referentnih laboratorija u BiH. U cilju jačanja laboratorijskih kapaciteta CEP i UNDP projekt izvršili su pripremu laboratorija za uvođenje metoda za provođenje PPR-a i validacije istih. S timu vezi, Ured za veterinarstvo je učestvovao u procesu imenovanja laboratorija, odabira metoda, te koordinacije projektnih aktivnosti. Nastavljene su aktivnosti na implementaciji FARMA projekta. Održan je niz treninga za osoblje veterinarskih laboratorija i izvršena je procjena četiri laboratorije.

U Federaciji BiH 4 akreditovane laboratorije sprovode ispitivanja akreditovanim metodama (zasnovano na BAS EN ISO standardima za ispitivanje) i to:

- 17 metoda za mikrobiološke analize hrane životinjskog porijekla;
- 7 metoda na rezidue (teški metali i veterinarski lijekovi);
- 34 metode (fizikalno-kemijske analize hrane) i 17 metoda za dijagnostiku zaraznih bolesti životinja i 1 metoda za određivanje aktivnosti radionuklida gama emitera u hrani (niska radioaktivnost).

Vlada Republike Srpske na 79. sjednici, održanoj 30. avgusta 2012. godine, je razmatrala i usvojila „*Informaciju o implikacijama po BiH i Republiku Srpsku od ulaska Republike Hrvatske u članstvo Europske unije*“. Zaključkom je zadužila ministarstva i druge republičke organe uprave Republike Srpske da u narednom periodu inteziviraju aktivnosti u cilju rješavanja identificiranih problema, koji po Republiku Srpsku i BiH mogu proizaći nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, te da identificiraju urgentne potrebe za unapređenjem postojećih, odnosno uspostavom novih laboratorijskih kapaciteta. Na temelju navedenog Zaključka sačinjena je Lista postojećih laboratorija Republike Srpske (koje vrše analize hrane, tj. proizvoda biljnog i životinjskog porijekla i analize u fitosanitarnoj oblasti) i identificirane potrebe za razvojem postojećih i uspostavom novih laboratorijskih kapaciteta. Vlada Republike Srpske je informaciju o tome razmatrala na 94. sjednici, održanoj 13. prosinca 2012. godine.

Utvrđene prioritetne potrebe unapređenja postojećih kapaciteta laboratorija odnose se na obezbeđenje akreditacije laboratorija (akreditacije metoda neophodnih ispitivanja) i obezbeđenje preijeko potrebnih obuka laboratorijskog osoblja. Za jedan manji broj laboratorija utvrđeno je da je potrebno obezbijediti dodatnu opremu, neophodnu za provođenje određenih metoda laboratorijskog ispitivanja i stvaranja uslova za vršenje programa praćenja stanja zdravlja životinja i sigurnosti hrane. Razmatrajući navedenu informaciju Vlada Republike Srpske je usvojenim Zaključkom potvrdila da je potrebno preuzeti navedene prioritetne mjere i zadužila Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da na osnovu prikupljenih podaka o raspoloživim laboratorijskim kapacetetima u Republici Srpskoj- Listi laboratorija, te definiranim kriterijima utvrdi način, raspon i neophodna sredstva za realiziranje utvrđenih prioriteta, te ih dostavi Vladi Republike Srpske na razmatranje.

Četiri akreditirane laboratorije po standardu BAS EN ISO/IEC 17025:2006 provode metode u skladu sa BAS EN ISO standardima za ispitivanje:

- Fizičko- hemijska ispitivanja: hrane - 17 akreditovanih metoda, sirovo mlijeko 7 akreditovanih metoda, prirodna voda i voda za piće 36 akreditovanih metoda;

- Mikrobiološke analize: hrane 10 akreditovanih metoda, prirodna voda i voda za piće 8 akreditovanih metoda;
- Serološka, virusološka, molekularna i patološka ispitivanja 27 akreditovanih metoda;
- Specifična aktivnost radionuklida (voda, zemljiste) 4 akreditovane metode.

Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova

Tokom 2012. godine, kao i za 2013 godinu je osiguran budžet za provođenje plana praćenja rezidua. Od Ureda za hranu i veterinarstvo Europske unije pristigla je obavijest da je plan praćenja rezidua nakon razmatranja pozitivno ocijenjen, te da će biti predloženo zemljama članicama Europske unije da Bosna i Hercegovina Odlukom Europske komisije bude uvrštena na listu zemalja s odobrenim planom praćenja rezidua za sljedeće proizvode: med, mlijeko, konzumna jaja i meso peradi.

Realiziranje preporuka nakon obavljene misije Ureda za hranu i veterinarstvo i Europske unije i preporuka TAIEX misije o strukturama službenih kontrola

Monitoring realiziranja akcionog plana na temelju 12 preporuka inspekcije Ureda za hranu i veterinarsvo Europske unije, obavljene u pogledu odobravanja izvoza mesa peradi, proizvoda mesa peradi i konzumnih jaja, kao i 10 preporuka TAIEX misije o strukturama službenih kontrola, vrši se kroz rad Tehničkog tima za realiziranje Mape puta. Određene preporuke su realizirane (usvajanje legislativnog okvira, izrada kontrolnih lista), dok su neke u fazi realiziranja (treninzi osoblja putem TAIEX instrumenta Europske unije, pregledi i kontrola izvoznih objekata u cilju unapređenja), a određene preporuke za realiziranje zahtijevaju nešto duže vremenski period (plan kontrole salmoneloze). U skladu sa zaključcima s posljednjeg sastanka Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo vrši se jednom mjesečno informiranje tijela Europske komisije.

Usvojen je Pravilnik o načinu odobravanja objekata koji se bave uzgojem živilih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog porijekla za izvoz na tržište Europske unije, koji će omogućiti zajedničke audite svih nadležnih organa onih objekata koji su zainteresirani za izvoz u Europsku uniju. Financiranje službenog uzorkovanja proizvoda životinjskog porijekla (uključujući i salmoneloze kod peradi), osigurana su sredstvima u budžetu institucija koja provode službeno uzorkovanje (Ured za veterinarstvo i nadležna tijela entiteta). Putem FARMA projekta izvršen je pregled 4 punionice meda, te su održani treninzi za veterinarske inspektore u četiri grada u BiH na temu „Obuka veterinarskih inspektora o uzorkovanju meda“.

U decembru 2012. godine inicirana je posjeta ekperata Ureda za hranu i veterinstavo Europske unije (FVO) u svrhu procjene ispunjenosti uslova za izvoz mlijeka i proizvoda od mlijeka, kao rezultat TAIEX misije (peer review) na osnovu koje je donesen zajednički akcioni plan za stvaranje i obezbjeđenje uslova za izvoz mlijeka i mlječnih proizvoda. U svrhu uspješnog realiziranja preporuka, u skladu sa Pravilnikom o zaštiti životinja za držanje i uslovima koje moraju ispunjavati objekti za držanje životinja („Službeni glasnik Republike Srpske broj 93/12“), započeta je registracija farmi za držanje životinja (muznih krava) i do 31.12.2012 godine registrirano je 350 farmi, a u svrhu ispunjavanja uslova na nivou primarne proizvodnje za izvoz mlijeka. Plan službenog uzorkovanja hrane životinjskog porijekla u Federaciji BiH obuhvatio je laboratorijska ispitivanja mesa peradi i proizvoda od mesa peradi, ribe i proizvoda od ribe, sirovog mlijeka i proizvoda od mlijeka na salmonele, listeriju. Ukupan broj ispitanih uzoraka u akreditovanim laboratorijima (BAS ISO 17 025) i akreditovanim metodama, u skladu sa EU legislativom (za izvozne objekte) iznosio je 3. 906.

Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu uvođenja registra odobrenih registriranih objekata i načinu dodjele veterinarskih kontrolnih brojeva u Federaciji BiH omogućio je jedinstveni način vođenja registara odobrenih objekata u Federaciji BiH, kao i jedinstveni način dodjele veterinarskih kontrolnih brojeva, tako da u FBiH jedan dodijeljeni broj uvijek ima samo jedan objekat ili farma

(kantoni registruju objekte i farme u unutrašnjem prometu). Njime je omogućeno praćenje sljedivosti proizvoda kao i stvaranje uslova za provođenje propisa koji se usklađuju s propisima Europske unije, a naročito za donošenje planova službenih kontrola, programa kontrole zdravlja životinja, programa obuka te provođenja svih aktivnosti koje se odnose na zaštitu potrošača. Stvorena baza je svih registriranih i odobrenih objekata iz oblasti veterinarstva u Federaciji BiH (Jedinstveni registar).

Inicijativa za odobravanje trensporeta određenih proizvoda preko teritorije EU

S predstavnicima Europske unije dogovoren je modalitet transporeta proizvoda životinjskog porijekla koridorom preko Luke Ploče, te su pripremljeni nacrti Odluka Europske unije kojim će se odobriti transport svih određenih proizvoda, osim živih životinja.

11. POLITIKA SIGURNOSTI HRANE

11.1. Institucionalni kapaciteti i kontrole strukture

Agencija za sigurnost hrane na dan 31.12.2012. godine imala je ukupno 38 zaposlenih, od čega je 31 državni službenik i 7 zaposlenika. Donošenjem propisa iz tzv. higijenskog paketa usklađena su pravila organiziranja službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla u BiH, kao i posebna pravila o higijeni hrane životinjskog porijekla kojih se moraju pridržavati subjekti u poslovanju s hranom s odgovarajućim propisima Europske unije. Na ovaj način stvoren je pravni osnov za izvoz proizvoda životinjskog porijekla iz BiH u zemlje Europske unije. Na osnovu podzakonskih akata, Agencija u saradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH priprema: Program kontrole ostataka pesticida hrane biljnog i životinjskog porijekla u Bosni i Hercegovini 2013.-2015. godine, Program kontrole/monitoring plan genetski modificiranih organizama u hrani i hrani za životinje i Program kontrole/monitoring plan za kontamine u hrani.

U Republici Srpskoj kontrolu prehrambenih proizvoda, uključujući i kontrolu hrane za životinje, zasnovano na Zakonom o inspekcijama Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske broj 74/10) i 109/12) vrši inspekcija za hranu. Kontrola hrane podrazumijeva kontrolu pri uvozu prehrambenih proizvoda na granici, proizvodnju hrane, promet i distribuciju do potrošača u Republici Srpskoj. Inspekcija u Republici Srpskoj je organizirana na dvije razine: Republička inspekcija za hranu koja trenutno zapošljava 20 inspektora i 39 inspektora za hranu na općinskom nivou. Koordinacija nadzornih aktivnosti s Agencijom za sigurnost hrane BiH realizira se preko kontakt osobe za sistem brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) u Inspektoratu Republike Srpske, Glavnog zdravstvenog inspektora.

U Federaciji BiH nadzor vrši Federalna uprava za inspekcijske poslove i kantonalne uprave za inspekcijske poslove: poljoprivredni, veterinarski i sanitarno-zdravstveno-farmaceutski inspektori. Kontrola hrane znači kontrolu pri uvozu hrane na granici (veterinarski inspektori Ureda za veterinarstvo, te federalni fitosanitarni i sanitarni inspektori). Proizvodnju hrane, promet i distribuciju do potrošača nadziru veterinarski, poljoprivredni i sanitarno-zdravstveno-farmaceutski inspektori. Koordinacija nadzornih aktivnosti s Agencijom za sigurnost hrane BiH realizira se preko kontakt osoba za sistem brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje RASFF u Federalnoj upravi za inspekcijske poslove - Glavnog inspektora sanitarno-zdravstveno-farmaceutske inspekcije. S obzirom na broj inspektora na nivou kantona/općina, najveći teret nadzora u unutrašnjem prometu je na tim inspektorima. U toku je uspostava službenih kontrola, u skladu sa novim pravilnicima.

U Brčko Distriktu BiH u skladu sa Zakonom o inspekcijama Brčko Distrikta BiH, veterinarska, sanitarna, fitosanitarna i poljoprivredna inspekcija je organizirana pri Inspektoratu Brčko Distrikta BiH (Inspektorat djeluje kao organizacijska jedinica Ureda gradonačelnika Brčko Distrikta BiH). U skladu sa s navedenim Zakonom, kontrolu hrane u Brčko Distriktu BiH vrši sanitarna i veterinarska inspekcija. Inspektorat Brčko distrikta BiH ima 5 sanitarnih inspektora i 3 veterinarska inspektora. Od 5 sanitarnih inspektora dva vrše nadzor nad uvozom hrane na graničnom prelazu "Luka" Brčko, odnosno obavljaju posao granične sanitarne inspekcije, a 3 inspektora vrše nadzor hrane na prostoru Brčko Distrikta BiH. Laboratorija u sastavu Pododjeljenja za javno zdravstvo i Odjela za zdravstvo Vlade Brčko Distrikta BiH je u postupku akreditovanja za vršenje analiza vode i hrane. U cilju jačanja administrativnih kapaciteta i efikasnije provođenje propisa u oblasti hrane, uz podršku TAIEX-a u izvještajnom periodu organizirana su dva seminara i tri eksertske misije.

Doneseni i objavljeni propisi u oblasti sigurnosti hrane

- Pravilnik o mikrobiološkim kriterijima u hrani za životinje („Službeni glasnik BiH“, broj 67/12) - Nacionalni propis;
- Pravilnik o označavanju hranjivih vrijednosti hrane („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12) - Direktiva 90/496/EEC od 24.09.1990., Direktiva 2003/120/EC od 05.12.2003. i Direktiva 2008/100/EC od 28.10.2008.;
- Pravilnik o skrobu i proizvodima od skroba („Službeni glasnik BiH“, broj 80/12) - Nacionalni propis;
- Pravilnik o izgledu i načinu korištenja znaka oznake originalnosti, oznake geografskog porijekla i oznake tradicionalnog ugleda prehrambenih proizvoda („Službeni glasnik BiH“, broj 81/12) - Nacionalni propis;
- Pravilnik o tržišnim standardima za maslinovo ulje („Službeni glasnik BiH“, broj 81/12) - Uredba Komisije 1019/2002 od 13.06.2002., Uredba Komisije EZ 182/2009 od 06.03.2009., Uredba Vijeća 1234/2007 od 22.10.2007., Uredba EC 2568/91 od 11.07.1991. i Uredba EU 61/2011 od 24.01.2011.;
- Pravilnik o voćnim džemovima, želeima, marmeladama i pekmezima („Službeni glasnik BiH“, broj 85/12) - Uredba 2001/113/EC od 20.12.2001.;
- Pravilnik o sastavu i označavanju hrane pogodne za osobe netolerantne na gluten („Službeni glasnik BiH“, broj 105/12) - Uredba EC 41/2009/EC od 20.1.2009.;
- Pravilnik o formulama za dojenčad i formulama nakon dojenja („Službeni glasnik BiH“, broj 105/12) - Direktiva EC 2006/141/EC o formulama za dojenčad i prelaznim formulama i izmjena Direktive 1999/21;
- Pravilnik o korištenju aktivne alumine za uklanjanje fluora iz prirodnih mineralnih i izvorskih voda -Uredba (EZ) 115/2010 od 09.02.2010.;
- Pravilnik o kvalitetu senfa - Nacionalni propis;
- Pravilnik o dopunama pravilnika o metodama analiza šećera -Nacionalni propis;
- Pravilnik o dopuni pravilnika o upotrebi zasladičavača u hrani - Uredba Komisije (EU) broj 1131/2011 od 11.11. 2011.,Uredba Komisije (EU) broj 231/2012. od 9.03.2012. i Direktiva Komisije 2009/163/EU od 22.12.2009.;
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o pivu - *Nacionalni propis* („Službeni glasnik BiH“, broj 30/12 od 17.04.2012. godine);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik BiH“, broj 30/12 od 17.04.2012. godine) - Direktiva 98/83/EZ od 03.11.1998;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o soli za ljudsku ishranu („Službeni glasnik BiH“, broj 30/12 od 17.04.2012. godine) - Nacionalni propis;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o prirodnim mineralnim i prirodnim izvorskim vodama („Službeni glasnik BiH“, broj 32/12 od 24.04.2012. godine) - Direktiva 2009/54/EZ od 18.06.2009., Direktiva 2003/40/EZ od 16.05.2003. i Aneks i Direktive 98/83/EZ od 03.11.1998;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontamine u hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 39/12 od 22.05.2012. godine) - Uredba Komisije 165/2010 od 26.02.2010., Uredba Komisije 105/2010 od 05.02.2010. i Uredba Komisije 733/2008 od 15.07.2008;
- Pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama radioaktivne kontaminacije hrane i hrane za životinje nakon nuklearnog incidenta ili drugih slučajeva radiološke opasnosti („Službeni glasnik BiH“, broj 39/12 od 22.05.2012. godine) - Uredba Vijeća 3954/87/EEC od 22.12.1987.,Uredba Vijeća 2218/89/EEC od 18.07.1989., Uredba Vijeća 770/90/EEC (EURATOM) od 29.03.1990. i Uredba Vijeća 944/89 (EURATOM) od 12.04.1989;
- Pravilnik o uspostavljanju sistema za razvoj i dodjeljivanje jedinstvenih kodova za genetski modificirane organizme („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12 od 03.09.2012. godine) - Uredba Komisije 65/2004 od 14.01.2004;

- Pravilnik o uslovima i postupku izdavanja dozvola za stavljanje nove hrane prvi put na tržište Bosne i Hercegovine i zahtjevima za posebno označavanje nove hrane („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12 od 03.09.2012. godine) - Uredba Komisije 258/97/EC od 27.01.1997;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o metodama uzorkovanja i analiza za službenu kontrolu količine mikotoksina u hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 68/12 od 03.09.2012. godine) - Uredba Komisije 178/10 od 02.03.2010;
- Pravilnik o tržišnim standardima za konzerviranu tunu i palamidu („Službeni glasnik BiH“, broj 73/12 od 18.09.2012. godine) - Uredba Vijeća 1536/92 od 09.06.1992.,
- Pravilnik o proizvodima sličnim čokoladi, krem-proizvodima i bombonskim proizvodima Nacionalni propis („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine);
- Pravilnik o tržišnim standardima za konzerviranu sardinu i kvalitetu za konzerviranu sardinu i proizvode tipa sardine („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine) - Uredba Vijeća 2136/89 od 21.06.1989., Uredba 1181/2003/EC od 02.07.2003. i Uredba 1345/2008/EC od 23.12.2008;
- Pravilnik o sadržaju prijave i tehničke dokumentacije za stavljanje na tržište, uslovi označavanja i pakiranja genetski modificiranih organizama ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje ili potiču od genetski modifikiranih organizama („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine) - Uredba 1830/2003 od 22.09.2003. i Odluka Vijeća 2002/812 od 03.10.2002;
- Pravilnik o uslovima i postupku izdavanja odobrenja za stavljanje genetski modifikirane hrane i hrane za životinje prvi put na tržište Bosne i Hercegovine i zahtjevima koji se odnose na njihovu sljedivost i označavanje („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine) - Uredba EC 1829/2003 od 29.09.2003. i Uredba EC 641/2004 od 06.04.2004;
- Pravilnik o metodama uzorkovanja za provođenje službene kontrole ostataka pesticida u i na proizvodima biljnog i životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, broj 78/12 od 02.10.2012. godine) - Direktiva 2002/63/EC od 11.07.2002;
- Pravilnik o sadržaju i rasponu procjene rizika za stavljanje na tržište genetski modifikiranih organizama ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje ili potiču od genetski modifikiranih organizama i metodologije za izradu procjene rizika („Službeni glasnik BiH“, broj 79/12 od 08.10.2012. godine) - Direktiva 2001/18/EC od 12.03.2001. i Odluka Komisije 2002/623 od 24.07.2002;
- Pravilnik o mikrobiološkim kriterijima za hranu (Uredba 2005/2073/EC od 15.11.2005., Uredba 2007/1441/EC od 05.12.2007., Uredba 365/2010/EC od 28.04.2010. i Uredba Komisije 1086/2011/EC od 27.11.2011) usvojen je na 31. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 11. decembra 2012. godine i upućen na objavu u Službenom glasniku BiH.

Pravilnik o higijeni hrane usklađen s Uredbom Vijeća 852/2004/EC od 29.04.2004. izmijenjen i dopunjeno sa: Uredbom 219/2009/EC od 11.03.2009. i Uredbom 1019/2008/EC od 17.10.2008., i Pravilnik o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu sa odredbama propisa o hrani i hrani za životinje, te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja donijeljeno je Vijeće ministra BiH na 25. sjednici održanoj 29.10.2012. godine. Pravilnici su upućeni na objavu u Službenom glasniku BiH.

11.2. Aktivnosti koje su realizirane u oblasti sigurnosti hrane

Agencija za sigurnost hrane je u 2012. godini izradila 9 Vodiča i to:

- Vodič za detaljniju implementaciju pojedinih odredbi Zakona o hrani - Uredba (EC) No 178/2002 (sigurnost, odgovornost, sljedivost, povlačenje, opoziv);
- Vodič o higijenskom minimumu za osobe koje rade u kontaktu s hranom;
- Vodič o principima za prevenciju i smanjenje kontaminacije žitarica s Fusarium toksinom;
- Vodič dobre higijenske prakse u proizvodnji mlijeka;
- Vodič o primjeni propisa za kontrolu kontaminanata u hrani i joniziranju hrane;

- Vodič za implementaciju procedura baziranih na HACCP principima i pomoć subjektima u poslovanju s hranom pri implementaciji HACCP principa;
- Izmjene i dopune vodiča o genetski modificiranim organizmima i biosigurnosti;
- Priručnik za uzimanje uzoraka iz proizvoda koji sadrže, koji se sastoje ili su proizvedeni iz genetski modificiranih organizama;
- Smjernice za mikrobiološko uzorkovanje i ispitivanje hrane u okviru službenih kontrola.

Komisija za priznavanje prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda

U 2012. godini Komisija je donijela sedam stručnih Mišljenja o priznavanju voda radi stavljanja na tržište BiH, a u skladu sa istima Agencija za sigurnost hrane BiH je donijela sedam rješenja o priznavanju vode radi stavljanja na tržište BiH. Zaprimljena su ukupno četiri nova zahtjeva za postupak priznavanja prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda.

Monitoring hrane

U cilju implementacije Pravilnika o maksimalnim nivoima ostatka pesticida u i na hrani , kao i hrani za životinje biljnog i životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, broj 89/12), formirana je Radna grupa za provođenje aktivnosti vezanih za Nacionalni program kontrole ostataka pesticida, priprema „Program kontrole ostataka pesticida hrane biljnog i životinjskog porijekla u Bosni i Hercegovini 2013.-2015. godine“. Uz podršku FARMA projekta realiziraće se aktivnosti vezane za Nacionalni program kontrole ostataka pesticida. Nadležne institucije pripremaju višegodišnji program kontrole ostataka pesticida, koji se uredno ažurira. U cilju implementacije Pravilnika o provođenju plana praćenja – monitoringa hrane („Službeni glasnik BiH“, broj 21/11), na osnovu odredbi Pravilnika o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu sa odredbama propisa o hrani i hrani za životinje, te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja, uspostavljene su Radna grupa za provođenje aktivnosti vezanih za Program kontrole/monitoring plan genetski modificiranih organizama u hrani i hrani za životinje i Radna grupa za provođenje aktivnosti vezanih za Program kontrole/monitoring plan za kontamine u hrani. U toku je izrada Programa kontrole – monitoring plan za genetski modificirane organizme u hrani i hrani za životinje. Finansijska sredstva za realiziranje tri navedena monitoring plana osigurana su budžetom Agencije za 2013. godinu.

Vijeće za genetski modificirane organizme

Vijeće za genetski modificirane organizme u 2012. godini održalo je 7 sjednica, te dalo 4 stručna mišljenja u kontekstu primjene Zakona o genetski modificiranim organizmima. Između ostalog, na sjednicama je razmatran Priručnik za uzorkovanje proizvoda koji se sastoje i/ili potiču od genetski modificiranih organizama, kao i prijedlog izmjene i dopune postojeće brošure „Genetiski modificirani organizmi (GMO) i biosigurnost“. U cilju unapređenja sistema za kontrolu GMO hrane i hrane za životinje u BiH, potpisana su dva protokola o stručnoj saradnji Agencije za sigurnost hrane BiH sa Laboratorijom za genetski modificirane organizme Federalnog zavoda za poljoprivrednu, te Laboratorijom za biotehnologiju Poljoprivrednog instituta Banja Luka.

Ovim Sporazumima se definira i realiziranje aktivnosti na provođenju projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke, komponenta Sigurnost hrane, pod-komponenta GMO, kao i obaveza jačanja administrativnih kapaciteta uključenih institucija. Ranije isporučena oprema, u okviru navedenog projekta, omogućava ovlaštenim laboratorijama obavljanje kvantitativnih i kvalitativnih analiza detekcije GMO-a u hrani i hrani za životinje. Laboratorijske se obavezuju da započnu proces akreditacije prema standardu BAS EN /ISO/IEC 17025, te da analize detekcije GMO-a u hrani i hrani za životinje vrše akreditovanim metodama, u skladu sa važećim zakonskim propisima. Dodatno postoji obaveza mjesečnog izvještavanja Agencije o rezultatima realiziranih i nerealiziranih analiza detekcija GMO-a u hrani i hrani za životinje, te analizama realiziranim u vanrednim situacijama.

U cilju jačanja administrativnih kapaciteta institucija uključenih u oblast GMO-a u BiH, uz podršku projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke i italijanskog instituta „Istituto Zooprofilatico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana“ u izvještajnom periodu organizirana je stručna edukacija kroz tri modula obuke, te su pripremljeni sljedeći dokumenti: "Genetski modificirani organizmi: Monitor PCR lektin, HMG, ACP 1, CRUA, GS, PLD, CAD", "Genetski modificirani organizmi: Promoter 35S, Terminator NOS, GEN CP4-EPSPS, Construkt CTP CP4EPSPS, GEN NPTII, GEN PAT (Screening)", "Prijem, analiza, pohranjivanje i uništenje službenih uzoraka uzetih za detekciju genetski modificiranih organizama (GMO)." Održan je i trening „Obuka i prateći program za realiziranje zakonodavstva Europske unije iz oblasti GMO-a“. U okviru implementacije projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke i Protokola o saradnji između Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine i Istituto Zooprofilatico Sperimentale delle Regioni Lazio e Toscana, u periodu od 12.-15.11.2012. godine održan je trening „Obuka i prateći program za provođenje zakonodavstva Europske unije iz oblasti GMO-a“.

Informacioni sistem sigurnosti hrane BiH-FSIS

Uz potporu projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke izrađen je prijedlog Informacionog sistema Agencije, s fokusom na analizu rizika koja obuhvata upravljanje rizikom, procjenu rizika i komunikaciju rizika, te je isti dostavljen Svjetskoj banci na odobravanje. U pripremi je uspostava IT sistema registra subjekta u poslovanju s hranom u BiH.

Sistemi razmjene informacija (RASFF i INFOSAN)

Po pitanju sistema brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) u 2012. godini primljeno je ukupno 25 obavijesti. U saradnji s inspekcijskim upravama entiteta i Brčko Distrikta BiH, riješeni su svi slučajevi. Tokom 2012. godine pristiglo je šest hitnih INFOSAN (Međunarodna mreža sigurnost hrane) obavijesti i dvije informativne obavijesti, koje su upućene INFOSAN mreži u BiH, s zahtjevom za dostavu povratnih informacija. U cilju izrade Državnog plana laboratorija, osnovana je nova Radna grupa, sastavljena od predstavnika nadležnih institucija u BiH, s ciljem da revidira ranije pripremljeni plan.

Zaštita geografskih oznaka

Na prijedlog Agencije za sigurnost hrane BiH, Vijeće ministara BiH osnovalo je Komisiju za registraciju oznaka originalnosti i oznaka geografskog porijekla prehrambenih proizvoda u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 68/12). U cilju realiziranja Zaključka s 5. sastanka Privremenog odbora i 4. sastanka Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, na kojima je konstatovano postojanje dva pravna okvira u oblasti zaštite oznaka geografskog porijekla hrane u BiH, te Zaključka sa 22. sjednice Vijeće ministara BiH od 19.11.2012. godine, održan je sastanak predstavnika Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Instituta za intelektualno vlasništvo BiH i Direkcije za europske integracije, na kojem su predloženi mogući modaliteti za otklanjanje predmetnog problema. Imajući u vidu Zaključke sa 25. sjednice Vijeće ministara BiH od 29.10.2012. godine, u vezi s formiranjem Interresorne radne grupe za izmjene Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu i Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju, najprihvatljiviji način za prevazilaženje navedene situacije, u ovom trenutku, je preciznije formulisanje pitanja zaštite geografskih oznaka hrane kroz izmjene i dopune Zakona o hrani, ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04), gdje će se kao posebno poglavje detaljnije propisati materijalno-pravni osnovi i nadležnosti Agencije za sigurnosti hrane BiH, u postupku zaštite oznaka geografskog porijekla hrane.

12. RIBARSTVO

Podgrupa za ribarstvo, kojom koordinira Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je i u 2012. godini, nastavila je rad na procesu izrade i usklađivanja entitetskih propisa s propisima EU i harmonizacije postojećih propisa unutar BiH u oblasti ribarstva. S obzirom da su entitetski Zakoni o ribarstvu pripremani paralelno, podgrupa je koordinirala harmonizaciju ova dva zakona međusobno i s propisima Europske unije.

Međusobna usklađenost je potpuna u oblasti zaštite ribljeg fonda u otvorenim vodama (odnosi se na rijeke i jezera, te na ulove riba u otvorenim vodama i ova oblast je predmet razmatranja entitetskih zakona) i kod praćenja stanja ribljeg fonda, evidencije i izvještavanja. U akvakulturi evidencija će biti usklađena s statistikom. BiH je imenovala predstavnici za „European Inland Fisheries and Aquaculture Advisory Commission“, pri Organizaciji za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija (FAO, UN). Kancelarija za veterinarstvo BiH je zajedno s ostalim korisnicima programa započela realiziranje Adriatic IPA projekta – „CAPS2 Strengthening of Centres for Aquaculture production and Safety surveillance in Adriatic Cross-border Countries“.

Zakon o ribarstvu u Republici Srpskoj usvojen je na 20. sjednici Narodne skupštine Republike Srpske, koja je održana 10. jula 2012. godine, a Vijeće naroda 18. jula 2012. godine je zaključilo da usvojenim Zakonom o ribarstvu nije ugrožen vitalni nacionalni interes ni jednog konstitutivnog naroda u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 72/12).

Nacrt Zakona o slatkovodnom ribarstvu u Federaciji BiH je u formi Nacrta usvojila Vlada Federacije BiH na 62. sjednici održanoj 27.09.2012.godine i isti je upućen u dalju proceduru u Parlament Federacije BiH i Dom naroda Federacije BiH.

Zakoni o ribarstvu uređuju sljedeće oblasti: zaštitu, unapređenje i održivo korištenje ribljeg fonda u otvorenim vodama, očuvanje biodiverziteta, zaštitu voda i obala, sportski i privredni ribolov u otvorenim vodama, ribo-čuvarsku službu, stručni ispit za osobe koje će biti neposredno uključene u poslove poribljavanja i očuvanja ribljeg fonda, ribolovne dozvole, sadržaj ribolovno-pravnog osnova, ko može izrađivati osnove, uslove za reviziju osnove, evidenciju ulova i izvještaja o stanju ribljeg fonda, djelatnost akvakulture, izvještaj o aktivnostima preduzetnika ili privrednog društva koje se bavi akvakulturom, uzgoj stranih i zaštićenih vrsta ribe i drugih vodenih životinja, organizacije u ribarstvu i kaznene odredbe. Zakoni o ribarstvu usklađivani su s relevantnim regulativama i direktivama EU i može se zaključiti da je ovim zakonima izvršeno djelomično preuzimanje Uredbe Savjeta (EC) br. 708/2007 od 11. juna 2007.godine koja se odnosi na korištenje stranih i domaćih vrsta koje su nestale u akvakulturi/ Concil Regulation (EC) No 708/2007 of 11 June 2007, Uredbe Savjeta (EC) br. 1198/2006 od 27. Jula 2006. o Europskom fondu za ribarstvo/Regulation (EC) No 1198/2006 of 27 July 2006, Direktive Savjeta (EEC) br. 92/43 od 21. maja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je na inicijativu podgrupe za ribarstvo prosljedilo Direkciji za europske integracije aplikaciju za TAIEX ekspertsку misiju, kojom će se utvrditi prioriteti usklađivanja legislative u pogledu harmonizacije domaćeg zakonodavstva u području ribarstva s Europskom unijom, s naglaskom na potrebu ispunjavanja obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

13. RURALNI RAZVOJ

Bosna i Hercegovina je kao zemlja potencijalni kandidat za članstvo u Europskoj uniji u programskom periodu od 2007 – 2013. godine imala pravo korištenja sredstava iz prve i druge komponenente Instrumenta predpristupne pomoći Europske unije (IPA EU). Svi pet komponenata uključujući i IPARD su mogli koristiti samo zemlje kandidati za članstvo u Europskoj uniji. Novo programsко razdolje koje se planira od 2014. godine do 2020. godine, predviđa izmjenu ovog pravila u smislu da će i zemlje potencijalni kandidati moći koristiti svih pet komponenti IPA instrumenta. Ipak, i dalje preduslov za korištenje svih pet komponenti IPA je uspostava decentraliziranog sistema implementacije (DIS) predpristupnih sredstava Europske unije, a za korištenje IPARD-a uspostava i operativne strukture kao dijela tog DIS sistema. IPARD operativnu strukturu čine Upravljačko tijelo i IPARD platna agencija. U ovom momentu, u Bosni i Hercegovini za razvoj IPARD strukture i korištenje predpristupnih sredstava potrebno je postizanje dogovora na političkom nivou o modelu IPARD operativne strukture.

IPARD struktura

Nakon dobijanja preporuka od Generalnog direktorata za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske unije (DG AGRI) za uspostavu IPARD strukture u BiH i jasnih uputstava koje funkcije moraju biti na centralnoj razini, a koje se mogu delegirati, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je uputilo dopis nadležnim entitetskim ministarstvima sa zahtjevom da se izjasne o prihvatljivosti modela koji je dostavljen od strane DG AGRI. Federacija BiH i Brčko Distrikt su podržali predloženi model, dok je Republika Srpska odgovorila da razmatra predloženi model. Nastojeći postići dogovor oko dostavljenog DG AGRI modela, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je organiziralo dva sastanka s nadležnim entitetskim ministrima i predstvincima Brčko Distrikta. Iako je iskazana volja od strane svih učesnika dogovor oko modela nije postignut, ali je dogovoren je da se ovo pitanje podigne na najveću političku razinu. U tom smislu, predloženo je da se organizira sastanak predsjedavajućeg Vijeća ministara s premjerima entitetskih Vlada i nadležnim resornim ministrima kako bi se riješilo ovo veoma važno pitanje. U okviru IPA 2008 programa krajem 2012. godine započela je implementacija projekta „Pomoć poljoprivrednoj politici i strukturama uskladenim s IPARD-om- SAPIC“, koji treba da pruži tehničku podršku za uspostavu IPARD strukture u BiH.

Ured za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH

Ured za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju je formiran u 2012.godini. Dodatno, sprovedena je i konkursna procedura i imenovan menadžment ureda, te zaposleno 5 državnih službenika. Za poslovanje Ureda iz budžeta Institucija BiH za 2013. godinu su obezbjeđena finansijska sredstva. Tokom 2013. godine će se vršiti popunjavanje radnih mesta su skladu sa predviđenom dinamikom i raspoloživim finansijskim sredstvima.

Strateško planiranje ruralnog razvoja i mjere ruralnog razvoja

Strateški plan ruralnog razvoja je osnova za usmjeravanje planova i programa ruralnog razvoja, donesenih na svim nivoima vlasti u BiH. U cilju izrade Nacrta Stateškog plana ruralnog razvoja BiH Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede je tokom 2012. godine realizirao nekoliko pripremnih aktivnosti koje su se odnosile na:

- Reorganizacija Radne grupe za ruralni razvoj i izradu prijedloga struktura radne grupe ruralnoga razvoja (tehnički timovi), podsredstvom kojih se obezbjeđuje saradnja i koordinirano djelovanje svih institucija nadležnih u oblasti ruralnog razvoja, kao i razmjena informacija i dobrih praksi između partnera ruralnog razvoja za potrebe izrade Nacrta Strateškog plana ruralnog razvoja BiH;
- Izradu Nacrta komunikacionog plana u procesu izrade Nacrta Strategije ruralnog razvoja BiH;
- Izradu baze podataka.

Putem projekta „Vještine izrade strategija za ruralni razvoj”, koji sprovodi Europski Informacioni centar za politiku (European Policy Information Centre-EPIC) održan je set intenzivnih treninga aktivnog učenja i mentorskog rada. U okviru komponente EPIC projekta, koja se odnosi na „Set aktivnog učenja“, održano je pet dvodnevnih modula - treninga iz oblasti strateškog planiranja i programiranja mjera ruralnog razvoja. U okviru komponente „Mentorski rad“ s timom Sektora poljoprivrede, Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH održan je niz radionica o koordinaciji procesa strateškog planiranja.

Projekat „Pomoć poljoprivrednoj politici i strukturama uskladenim s IPARD-om- SAPIC“ pružiće tehničku pomoć Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Odjelu za poljoprivredu BiH u izradi Nacrta Strategije ruralnoga razvoja BiH.

Izrada Sektorskih analiza

Završna konferencija IPA 2009 projekta „Priprema IPARD sektorskih analiza za BiH“ održana je 03.07.2012. godine, kada su prezentovane glavne preporuke sektorskih analiza. Organizacija ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO) dostavila je set finalnih analiza na engleskom jeziku, koje je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH dostavilo institucijama koje su primarni korisnici Projekta.

Uvođenje LEADER programa u BiH

Aktivnosti po pitanju LEADER-a i lokalnih akcionih grupa u 2012. godini odnosile su se na anketiranje postojećih lokalnih akcionih grupa u BiH o radu istih, s ciljem definiranja plana aktivnosti i koordinacije uvođenja LEADER-a u BiH. Tokom 2012. godine sprovedene su i aktivnosti vezane za podršku širenju informacija o LEADER programu i lokalnih akcionih grupa, kao i pružanje podrške razvoju postojećih lokalnih akcionih grupa. U saradnji općina Rogatica, Sokolac, Han Pijesak i Agencije IDA u martu 2012. godine organizirana je radionica na temu "Priprema Strategije lokalnih akcionih grupa". Također, PREPARE (Partnerstvo za ruralnu Evropu) u periodu od 18. i 19. jula u Banja Luci održao je radionicu tokom koje su predstavljene aktivnosti i ciljevi PREPARE, Latvijsko iskustvo ruralnog foruma, ruralne inicijative u BiH i konkretne aktivnosti organizacija civilnog društva, umrežavanje u BiH; primjena LEADER metodologije u BiH i politika ruralnog razvoja u BiH. U saradnji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Nevladine organizacije "BiH incijativa žena", u okviru projekta SEE WORD "Unapređenje učešća žena u ruralnom razvoju i radu LAG-ova", organizirane su dvije radionice, tokom kojih su predstavljene aktivnosti koje su realizirane na uvođenju LEADER-a i razvoja lokalnih akcionih grupa u BiH. Agencija za ravnopravnost polova Bosne i Hercegovine Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH je 31.10.2012. godine u saradnji s Fondacijom „Bosansko-hercegovačka inicijativa žena“, u zgradи Parlamentarne skupštine BiH, organizirala konferenciju „Žene i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini“. Cilj je bio predstaviti postojeće stanje položaja žena u ruralnim sredinama Bosne i Hercegovine, mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja u preduzetništvu, poljoprivredi, ekologiji, turizmu i trgovini. Jačanje saradnje različitih subjekata, kao i njihova koordinirana i efikasnija saradnja polazni su uslovi za unapređenje položaja žena u ruralnom razvoju.

Radna grupa za izradu prijedloga modela upravljačkog tijela odgovornog za upravljanje IPARD programom (RG UT)

U 2012. godini izvršena je reorganizacija Radne grupe za izradu prijedloga modela upravljačkog tijela odgovornog za upravljanje IPARD programom (RG UT), te imenovani novi članovi. Ministar Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa je donio Odluku o uspostavljanju Radne grupe za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela odgovornog za upravljanje IPARD Programom ¹⁴.

---

¹⁴ Broj 08.02.-515/12 od 27.02.2012.godine

14. MEĐUNARODNA SARADNJA

14.1. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja

Koordinaciju međunarodne pomoći u Bosni i Hercegovini vrši Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, odnosno Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći. Planirano je da Ministarstvo finansija i trezora posredstvom Sektora za financiranje programa i projekata pomoći EU, odnosno Centralne jedinice za financiranje i ugovaranje programa i projekata pomoći EU, obavlja poslove vezane za financiranje, ugovaranje, nabavke, plaćanje, nadzor i kontrolu provođenja svih programa i projekata pomoći Europske unije u BiH, pa i onih iz oblasti poljoprivrede.

Direkcija za europske integracije Bosne i Hercegovine (DEI), kao stalno tijelo Vijeća ministara BiH je glavni operativni partner Europskoj komisiji u procesu stabilizacije i pridruživanja, koordinator je u BiH po pitanjima koja se odnose na politike i strategiju europskih integracija, usklajivanje zakona i koordinaciju pomoći u svim područjima, pa i u oblasti poljoprivrede, kroz aktivnosti organizacione jedinice Sektora za koordinaciju pomoći Europske unije.

Značajnu ulogu u planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći, naročito u područjima institucionalne izgradnje kapaciteta ima i Ured koordinatora za reformu javne uprave BiH. Koordinacione sastanke donatora u sektoru poljoprivrede organizira i njima predsjedava Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomske odnosa Bosne i Hercegovine. U cilju provođenja mјere 1.8. Prvog prioritetnog područja Operativnog programa Bosne i Hercegovine za poljoprivredu, ishranu i ruralni razvoj u BiH, formirana je Radna grupa za planiranje i koordinaciju strane pomoći. Radnu grupu čine predstavnici entitetskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, te predstavnici zadružnih saveza Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Ureda za veterinarstvo BiH, Ureda za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja, Ministarstva finansija i trezora, Direkcije za europske integracije i Agencije za unapređenje stranih investicija BiH.

Grupa ima zadatak da sistemski prati programiranje i realiziranje pomoći, prikuplja zapažanja o svim relevantnim partnerima, ažurira baze podataka o međunarodnoj pomoći i planira održavanje donatorskih sastanaka. U 2012. godini Radna grupa je u organizaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomske odnosa održala četiri sastanka. Odlukom o formiranju Radne skupine koju je početkom 2012. godine donio ministar Ministarstva vanjske trgovine i ekonomske odnosa utvrđena su prava i obaveze njenih članova. Radna grupa je na jednom o svojih sastanaka donijela poslovnik o radu i njeni članovi su učestvovali u pripremi Izvještaja o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivede, ishrane i ruralnog razvoja 2011. u Bosni i Hercegovini. Vijeće ministara BiH je na 7. sjednici koja je održana 10.05.2012. godine razmotrilo i usvojilo ovaj Izvještaj.

14.2. Aktivnosti donatora u 2012.godini

Članovi donatorske zajednice Bosne i Hercegovine aktivni u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog ravaoja tokom 2012. godine su bilateralni donatori: SAD/USAID, Švedska/Sida Italija/IC, Republika Češka, Japan/JICA Norveška multilateralni donatori: EU/EC, Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO) i međunarodni kreditori: Međunarodni fond za poljoprivredni razvoj (IFAD) i Svjetska banka. Aktivnosti donatora u sektoru šumarstva obuhvataju programe koji su blisko povezani i isprepleteni s drugim sektorima/podsektorima, kao što su ekonomski razvoj, ravnopravnost polova, povratak i reintegracija.

U 2012. godini, podrška donatora u oblasti poljoprivrede bila je usmjerenja na unapređenje određenih kultura, proizvodnih tehnologija i na pomoć proizvođačima za uspostavljanje veza na domaćem i stranom tržištu. Većina donatora, pružala je podršku i u oblasti unapređenja institucionalnog okvira, marketinških tehnika, te u ostvarenju pristupa finansijskim sredstvima.

A. Kredit Svjetska Banka, grant Švedska/SIDA Projekt poljoprivrede i ruralnog razvoja za BiH (ARDP)

Cilj Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja je da kreditno podrži BiH u procesu jačanja kapaciteta institucija na državnoj i entitetskom nivou za pružanje djelotvornijih i efikasnijih poljoprivrednih usluga i programa podrške. Projekat podržava razvoj iz poljoprivrednog informacionog sistema, kao i izgradnju institucionalnih kapaciteta u poljoprivredi i ruralnom sektoru, uključujući jačanje veterinarstva na državno nivou, ispravnosti životnih namirnica, fitosanitarne usluge, kapacitete poljoprivredne inspekcije, te poljoprivredne uslužne djelatnosti. Implementacija projekta planirana je u periodu od 01.10.2007. do 31.06.2013. godine. Projekat se financira iz IDA kredita u ukupnoj sumi od 21 milijun američkih dolara s dodatkom SIDA grant sredstava u visini od 6 miliona eura.

Aktivnosti koje su provedene u okviru ovog projekta u 2012. godini su:

- *Komponenta A:* Kompletiran je rad na izradi aplikacije za fitoregistar za potrebe Uprave BiH za zaštitu zdravljia bilja što je praćeno i odgovarajućim treninzima zainteresiranih strana, nastavljen je monitoring na prisustvo karantinskih štetnika na krompiru. Ova aktivnost posebno je važna za dobivanje mogućnosti izvoza krompira u EU. Kompletiran je atlas biljnih štetočina i patogena. U Uredu za veterinarstvo BiH/Agenciji za identifikaciju životinja, počela je izrada aplikativnog softvera za unos podataka o registraciji, dobijene su potrebne saglasnosti za kompletiranje zgrade laboratorija na Stupu.
- Pod *komponentom B*, nastavljen je rad na sanaciji šteta od poplava, prema navodima korisnika ugovorenog ukupno je 95% planiranih aktivnosti u Republici Srpskoj, dok u Federaciji BiH još uvijek nije pokrenuta druga faza ove aktivnosti.
- Pod *komponentom C*, produžen ugovor za konsultante angažovane u Ministarstvu do kraja juna 2013. godine. Nije raspisani konkurs za prijem preostalih konsultanta u Ministarstvu, dok u Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva nije sprovedena procedura za prijem ni jednog angažovanog konsultanta, dok je 11 konsultanata u skladu sa procedurama javnog konkursa zaposleno u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske. Pokrenute su aktivnosti za izgradnju zgrade Poljoprivrednog instituta u Banja Luci gdje bi trebala biti smještena i laboratorijska, koja će se koristiti za analize na prisustvo genetski modificiranih organizama.

Najavljen je produženje projekta nakon juna 2013. godine do maksimalnih 12 mjeseci uz vjerovatnoću da će to biti dodatnih 9 mjeseci. Do kraja 2012. godine iskorišteno je oko 68% raspoloživih finansijskih sredstava.

B. Finansijska pomoć Europske unije Pomoć iz programa IPA- komponenta I

IPA 2008 „Izgradnja kapaciteta u agrarnoj politici i priprema BiH za pristup IPA programu Ruralnog razvoja (IPA RD)“ - 2,4 mil. EUR

Komponenta 1. Podrška poljoprivrednoj politici i IPARD komplementarnim strukturama
Svrha projekta je pomoć unapređenju poljoprivrede i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini, naročito kroz podršku osnivanja i razvoja struktura usklađenih s EU, u cilju budućeg korištenja finansijske podrške predpristupnih fondova Europske unije. Glavni partneri projekta su Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ured za koordinaciju i harmonizaciju plaćanja u poljoprivredi, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH. Akcenat projektnih aktivnosti je na razvoju kadrovske i institucionalne kapaciteta

na državnoj, entitetskoj/Brčko Distrikt razini u svrhu harmonizacije i progresivnog usklađivanja relevantnih vladinih politika i mjera s Europskim instrumentom predpristupne potpore (IPA) i njegovom komponentom koja se odnosi na ruralni razvoj (IPARD).

Obuka i podrška biće pružena ruralnim zajednicama koje učestvuju u planiranju ruralnog razvoja, a osobe odgovorne za programiranja biće obučene da planiraju, vrše konsultacije, šire informacije, implementiraju i prate uticaj vladine podrške u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja u skladu sa zahtjevima IPARD-a i Zajedničke agrarne politike (CAP) Europske unije.

Projekat traje 23 mjeseca. Sprovodi ga konzorcijum koji predvodi Hull & Co Human Dynamics.

Komponenta 2. Podrška Upravi BiH za zaštitu zdravlja bilja - glavni cilj projekta je uspostavljanje integrisane nacionalne fitosanitarne službe sposobne da kreira i provede politiku zdravlja bilja BiH u skladu sa EU zakonodavstvom, međunarodnim obavezama i standardima u ovoj oblasti. Projekat je uspješno realiziran. Pored urađenih podzakonskih akata, obuke fitosanitarnih inspektora i osoblja u fitosanitarnim laboratorijama, urađene su i brošure za fitosanitarne inspektore za pojedine štetne organizme.

Komponenta 3. Unapređenje sistema kvaliteta BiH legislative u oblasti sigurnosti hrane kroz obezbjeđenja opreme laboratorijama za kontrolu hrane – s implementacijom se započelo u 2011.godini.

IPA 2009

Komponente 1 i 2: „Podrška za razvoj poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (AMIS) i Sistema za identifikaciju zemljишnih parcela (LPIS)“ – 3,4 mil EUR

Korisnici ovog projekta nisu uspjeli postići saglasnost o ključnim aspektima za njegovu implementaciju i to u vezi institucionalnih kapaciteta, modela implementacijske strukture i protoka podataka. Radi nepostojanja dogovora u vezi programa ruralnog razvoja, sistema plaćanja i cijelokupne IPARD operativne strukture u Bosni i Hercegovini, Europska komisija je otkazala ovaj projekt tehničke pomoći Bosni i Hercegovini, a predviđena sredstva preusmjerila u druge oblasti.

Komponenta 3. Izrada sektorskih analiza za IPARD program – Implementacija ove komponente je završena polovinom 2012. godine. Pripremljeno je pet analiza koje će biti korištene pri izradi programa ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini.

IPA 2009 Podrška veterinarstvu i fitosanitarnoj zaštiti – 3.2 mil. EUR

Komponenta 1. Program iskorjenjivanja klasične svinjske kuge i kontrola bjesnila u Bosni i Hercegovini – (Re)vakcinacija. Na osnovu EU inicijative za iskorjenjivanje određenih zaraznih bolesti životinja (bjesnilo i klasična svinjska kuga kod divljih životinja) u regiji, u BiH je u travnju 2012. godine započeta implementacija projektnih aktivnosti. Provedena je aktivnost oralne vakcinacije lisica protiv bjesnila u proljeće i u jesen 2012. godine. Vakcinacija je provedena na svim nenaseljenim područjima na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine, distribucijom mamaca s vakcinom iz zraka, uz korištenje sofisticirane opreme koja osigurava uvid u lokaciju i gustoću distribuisanih mamaca, te osigurava da se mamci ne bacaju u blizini naseljenih mesta.

Osim navedenog, predstavnici Ureda za veterinarstvo su učestvovali i na regionalnim radionicama i simulacijskoj vježbi za klasičnu svinjsku kugu, koje su organizirane od strane IPA projekta za više zemalja. Kao nastavak aktivnosti Ured je u saradnji s nadležnim tijelima entiteta pripremio prijedlog projektnog fische-a za IPA 2012 u koji je pored oralne vakcinacije lisica uključen i nastavak aktivnosti vakcinacije malih preživara protiv bruceloze, te vakcinacija i označavanje pasa latalica. Navedeni projektni prijedlog je u punom iznosu odobren od strane Europske komisije.

Komponente 2. i 3. "Povećanje kapaciteta veterinarske i fitosanitarne službe u BiH za kontrolu zdravlja životinja i biljaka i sigurnost hrane"- u fazi je izrada tehničke specifikacije opreme za fitosanitarne laboratorije (450.000 EUR) i izrada radnog zadatka (TOR-a) za twinning light (250.000 EUR) projekt, a predviđena je i obuka za osoblje u fitosanitarnim laboratorijama. Očekuje se početak implementacije do sredine 2013. godine.

IPA 2010 „Pilot podrške mjerama IPARD tipa u BiH“ – 3 mil. EUR

Planirano je da, umjesto krajem 2012. godine, realiziranje projekta započne s implementacijom u januaru 2013. Godine. Implementaciona institucija je Organizacija Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivrednu (FAO). Osnovna svrha ovog projekta je dodjela grant sredstava za ruralni razvoj u skladu sa mjerama IPARD tipa.

U 2012 .godini programiran je Twinning projekt za IPA 2012 „Dalje jačanje fitosanitarnog sektora“ (1.500.000 EUR) - početak implementacije očekuje se početkom 2014. godine.

IPA komponenta II – Prekogranična saradnja

U okviru druge komponente IPA-e – prekogranične saradnja BiH učestvuje u šest programa: u tri bilateralna programa prekogranične saradnje s Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom, u jednom programu prekogranične saradnje s državama članicama – IPA Jadranski program, te u dva programa transnacionalne saradnje Jugoistočna Europa (SEE) i Mediteran (MED). Svi programi implementiraju se putem grant šema za koje se objavljaju pozivi za podnošenje projektnih prijedloga. Aktivnosti vezane za realiziranje programa prekogranične/transnacionalne saradnje u BiH su u nadležnosti Direkcije za europske integracije/Sektor za koordinaciju programa pomoći EU/Odsjek za prekograničnu saradnju, međunarodne i posebne programe pomoći Europske unije.

Pomoć iz Instrumenta tehničke pomoći Europske komisije - TAIEX

TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange) – TAIEX je tehnička pomoć i instrument za razmjenu informacija u okviru Generalnog direktorata za proširenje Europske komisije (DG ENLARG). Cilj TAIEX- a je da zemljama novim članicama Europske unije, zemljama u procesu pristupanja, zemljama kandidatima i zemljama Zapadnog Balkana pruži kratkoročnu tehničku pomoć u skladu s općim ciljevima politika Europske komisije u polju približavanja, transpozicije i uvođenja legislative Europske unije.

U Bosni i Hercegovini tokom 2012. godine u oblastima poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja održano je 15 TAIEX radionica, 16 ekspertske misije i jedno studijsko putovanje. Korisnici obuke su predstavnici Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, predstavnici Ministarstava poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Ministarstava poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH, Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Ured za veterinarstvo BiH i predstavnici drugih institucija i organizacija čiji je rad neposredno vezan za oblast poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja (veterinarski inspektorji, laboratorijsko osoblje itd.). Radionice, studijska putovanja i ekspertska misija su organizirane od strane korisnika i u saradnji s TAIEX uredom iz Brisela.

Ostali programi i projekti međunarodne pomoći za sektor poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini

Polovinom 2012. započela je implementacija Projekta razvoja navodnjavanja (Irrigation Development Project - IDP) financiranog sredstvima kredita Svjetske banke, a kojeg implementiraju entitetske jedinice za koordinaciju projekata. Tokom 2012. godine nastavljeno je realiziranje petog projekta za unapređenje ruralnog preduzetništva financiranog sredstvima pozajmice iz fondova IFADa (International Fund for Agricultural Development) – Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede i OPEC Fonda za međunarodni razvoj (OFID - OPEC Fund for International Development), uz dodatak doprinosa entitetskih vlada Federacije Bosne i

Hercegovine i Republike Srpske, doprinosa korisnika i doprinosa od PFI a/ učesničkih finansijskih institucija. Opći cilj ovog projekta je povećanje prihoda siromašnjih stanovnika na selu u projektnim područjima oba entiteta. U aprilu 2011. godine SAD/USAID inicirali su Projekt promocije preduzetništva u seoskim područjima kroz jačanje konkurentnosti i tržišnog potencijala u BiH sa ciljem da se poveća konkurentnost u proizvodnji voća i povrća u sjeveroistočnim područjima BiH, a te aktivnosti su nastavljene i u 2012.godini.

SAD/USAID su nastavili finansirati Projekat aktivnosti za generiranje zapošljavanja u ruralnim područjima (REGA) sa ciljem da se oformi privatno-javno partnerstvo za razvoj i proširenje sektora jagodičastog voća (trešnje i bobičasto voće). Od projekta se očekuje da će angažovati oko 230 poljoprivrednika u oblasti održive proizvodnje jagodičastog voća, kako bi se promovisala njihova proizvodnja putem domaćih prerađivača hrane i osigurao pristup kreditima kroz mikro kreditnu organizaciju Partner. Američka organizacija za međunarodni razvoj (USAID) i Švedska agencija za međunarodnu saradnju (SIDA) su partneri u projektu razvoja tržišne poljoprivrede - Fostering Agricultural Markets Activity (FARMA Projekta).

Projekat obuhvata period od avgusta 2009. godine do februara 2015.godine. Cilj projekta je brz, održiv i sveobuhvatan ekonomski razvoj na bazi stvarnih potreba i usmjeren je ka poboljšanju konkurentnosti proizvođača poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini. Svrha projekta je razvoj ekološki održive proizvodnje, prerade i prodaje poljoprivrednih proizvoda s dodatnom vrijednošću. Sektori koje projekt pokriva su mlijekarstvo, ljekovito bilje i med, voće i povrće. Projekt također pruža podršku institucijama u BiH u prevazilaženju prepreka za izvoz proizvoda biljnog i animalnog porijekla u Europsku uniju. FARMA projekt je već ostvario rezultate u obliku povećane konkurentnosti BiH poljoprivrednika i agro biznisa, te je uspješno pronašao i otvorio nova tržišta za BiH proizvode.

Švedska/SIDA je također nastavila podržavati trgovinu životinjama i stimulaciju izvoza, eliminajući izvozne prepreke za životinje i proizvode životinjskog porijekla iz BiH kroz provođenje Projekta za unapređenje trgovine životinjama i proizvodima životinjskog porijekla- ITAP. Cilj projekta je da se poboljša zdravlje životinja, kao i ljudsko zdravlje u BiH kroz jačanje kapaciteta Ureda za veterinarstvo u provođenju mjera za suzbijanje zaraznih bolesti životinja.

U 2012 godini, Italija/CI je putem provođenja projekta Institucionalne pomoći općini Srebrenica, nastavila podržavati općinu Srebrenica u procesu socio-ekonomskog razvoja poljoprivredno-prehrabrenog podsektora i integrisanog razvoja ruralnih područja BiH, povratka izbjeglica i uspostave multietničke zajednice u području Bratunca. Pored toga, kroz projekt Pilot akcije za integrисани poljoprivredni razvoj i revitalizaciju teritorije u BiH Italija/CI je pružala podršku Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u pripremi legislative u oblasti vinogradarstva i vinarstva na nivou Bosne i Hercegovine. U januaru 2012. godine Italija/CI je započela provođenje novog projekta Ruralia- „Razvoj žena u ruralnim područjima u Bosni i Hercegovini“, nastavila podržavati kreaciju i promociju eko-turističke ponude i održivog turizma u Bosni i Hercegovini.

Pomoć Republike Češke je usmjerena na pružanje podrške za povećanje proizvodnje mlijeka u BiH. Projekat ima za cilj da prenese iskustvo i znanje Republike Češke u upravljanju stočarstvom, kao i u pogledu ekonomske transformacije potrebne za pristupanje EU. Također, Republika Češka je uključena i u aktivnosti projekta FARMA.

Norveška je nastavila implementaciju projekta „Poljoprivredni razvoj“. Projekat ima za cilj da osigura obrazovanje, znanje i izgradnju kapaciteta u BiH kroz podršku datu poljoprivrednim školama, s posebnim akcentom na razvoj poslovanja i izgradnju kompetentnosti u sektorima poljoprivrede i obrazovanja.

Japan /JICA nastavio je podržavati poljoprivredni i ruralni razvoj kroz Projekat izgradnje povjerenja preko razvoja poljoprivrednih i ruralnih preduzeća (SACRED), sa ciljem da se poboljša ekonomsko samopouzdanje i izgradi povjerenje među lokalnim stanovnicima regije Srebrenice. U skladu sa svojim strateškim ciljevima Japan/JICA će i u narednom periodu podržavati poljoprivredni i ruralni razvoj kroz projekt SACRED.

Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija (Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAO) nudi direktnu pomoć u razvoju skupljujući, analizirajući i distribuiciji informacije; daje savjete nadležnim institucijama u vođenju politike, te djeluje kao međunarodni forum za otvorenu raspravu o problemima hrane i poljoprivrede. Od svog osnivanja FAO radi kako bi iskorijenio siromaštvo i glad, povećao poljoprivrednu produktivnost, osigurao prehrambenu sigurnost, te poboljšao kvalitet života stanovništva u ruralnim područjima.

FAO je u Bosni i Hercegovini prisutan kroz pružanje tehničke pomoći u pripremi Nacionalne strategije za komasaciju zemljišta i kroz Projekat za jačanje spremnosti korisnika i institucija za IPARD. Također, FAO pruža pomoć Bosni i Hercegovini kroz regionalne projekte u oblasti ruralnog razvoja i akvakulture. Kroz projekat za osposobljavanje kapaciteta Ureda za veterinarstvo BiH za europske poslove tokom 2012. godine Forumu aktivnih donatora za Bosnu i Hercegovinu pridružila se i Republika Slovenija.

14.3. Međunarodni bilateralni sporazumi

U izvještajnom periodu, u skladu sa zakonskom procedurom pripremana je dokumentacija sa ciljem zaključivanja bilateralnih sporazuma o razvojnoj pomoći u oblasti poljoprivrede i to sa Islamskom Republikom Iran, Italijom, i Mađarskom. U narednoj 2013.godini očekuje se zvanično potpisivanje navedenih sporazuma.

14.4. Članstvo u međunarodnim tijelima i organizacijama (OIV, SWG)

Međunarodna organizacija za vino i vinovu lozu (OIV)

Nakon prijema u članstvo Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine redovno prati OIV aktivnosti dostavljajući sve potrebne podatke nadležnim institucijama. U oktobru 2012. godine Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je od Generalnog Direktorata OIV-ea dostavljen upitnik za prikupljanje podataka o vinu i proizvodima na bazi vina, koji je pripremljen i dostavljen. Saradnja s OIV-om nastaviće se i u narednom periodu.

Stalna radna grupa za regionalni i ruralni razvoj Jugoistočne Europe (SWG RRD)

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH kontinuirano prati, učestvuje i inicira aktivnosti od interesa za uključenje institucija iz BiH u regionalnu SWG platformu.

15. PRIORITETI SEKTORA POLJOPRIVREDE U 2013. GODINI

Prioriteti i mjere politike u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju u 2013. godini i način realiziranja

1. Izrada novog Zakona o vinu i podzakonskih akata radi provođenja Zakona o vinu Bosne i Hercegovine

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Izrađen nacrt zakona i dostavljen u proceduru razmatranja i usvajanja.

2. Izrada Zakona o organskoj proizvodnji i uređenje zakonskog okvira o organskoj proizvodnji, potrebnog za razvoj i jačanje organske proizvodnje u Bosni i Hercegovini

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Izrađen nacrt zakona i dostavljen u proceduru razmatranja i usvajanja.

3. Izrada prijedloga izmjena i dopuna Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu i Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, Ured za veterinarstvo, Agencija za sigurnost hrane, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Izrađena tri nacrta zakona i dostavljeni u proceduru razmatranja i usvajanja.

4. Izrada uredbe za tržišne standarde kvaliteta voća i povrća

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, nadležna entitetska ministarstva i Brčko Distrikt BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Izrađen nacrt uredbe i dostavljen u proceduru razmatranja i usvajanja.

5. Realiziranje aktivnosti Mape puta, s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla i „higijenskog paketa“

Zaduženi: Sve institucije uključene i zadužene za provođenje aktivnosti Mape puta za izvoz, s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog porijekla

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura, zakonska procedura uspostave standarda.

6. Priprema plana aktivnosti zaštite domaće proizvodnje u kontekstu primjene CEFTA sporazuma

Zaduženi: Sve institucije uključene i zadužene za implementaciju i realiziranje aktivnosti za zaštitu domaće proizvodnje

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije, donošenje odluke Vijeća ministara BiH

Status izvršenja: Realiziranje mjera, primjena propisa i kontrola procedura.

7. Izrada Nacrta Strateškog plana ruralnog razvoja BiH

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska ministarstva poljoprivrede, Brčko Distrikta BiH i druge relevantne institucije na državnoj i entitetskoj razini

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Izrađen strateški plan i dostavljen u proceduru razmatranja i usvajanja.

8. Uspostava operativne strukture za korištenje predpristupnih fondova u okviru IPA predpristupne pomoći (IPARD)

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, entitetska ministarstva poljoprivrede i Brčko Distrikt BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Definisanje modela operativne struktutre u skladu s EU zahtjevima i ustavnim nadležnostima u BiH

9. Harmonizacija podsticajnih mjera u cilju uspostave jednakih uslova za sve poljoprivredne proizvođače u zemlji i poboljšanje konkurentnosti proizvodnje

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Ured za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju, entitetska ministarstva poljoprivrede, i Brčko Distrikt BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Uspostava okvira usaglašenih mjera podrške.

10. Uspostava Poljoprivrednog informacionog sistema i priprema Odluke o Registru poljoprivrednih gazdinstava i Registru klijenata

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska Ministarstva, Brčko Distrikt BiH i druge uključene institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Definisana struktura poljoprivrednog informacionog sistema i donešena Odluka.

11. Realizacija obaveza i prioriteta iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Europskog partnerstva

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska Ministarstva poljoprivrede, Brčko Distrikt BiH i druge relevantne institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Koordinacija realizacije preuzetih obaveza i otvorenih pitanja

12. Izrada Plana preuzimanja pravne stečevine Europske unije u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska Ministarstva, Brčko Distrikt BiH i druge relevantne institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Izrada plana i prioriteta za preuzimanja EU regulative u oblasti poljoprivrede, sigurnost hrane i ribarstva.

13. Iniciranje, potpisivanje i realizacija bilateralnih sporazuma za unapređenje saradnje i trgovine

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u saradnji s

nadležnim institucijama

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Potpisani sporazumi kojim se olakšava trgovina poljoprivrednim robama i unapređuje međudržavna saradnja.

14. Realizacija odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2010

Zaduženi: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH - Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja, entitetska ministarstva, Brčko Distrikta BiH i druge relevantne institucije

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konsultacije

Status izvršenja: Izrada strateških dokumenata, procedura i uspostava neophodnih struktura.